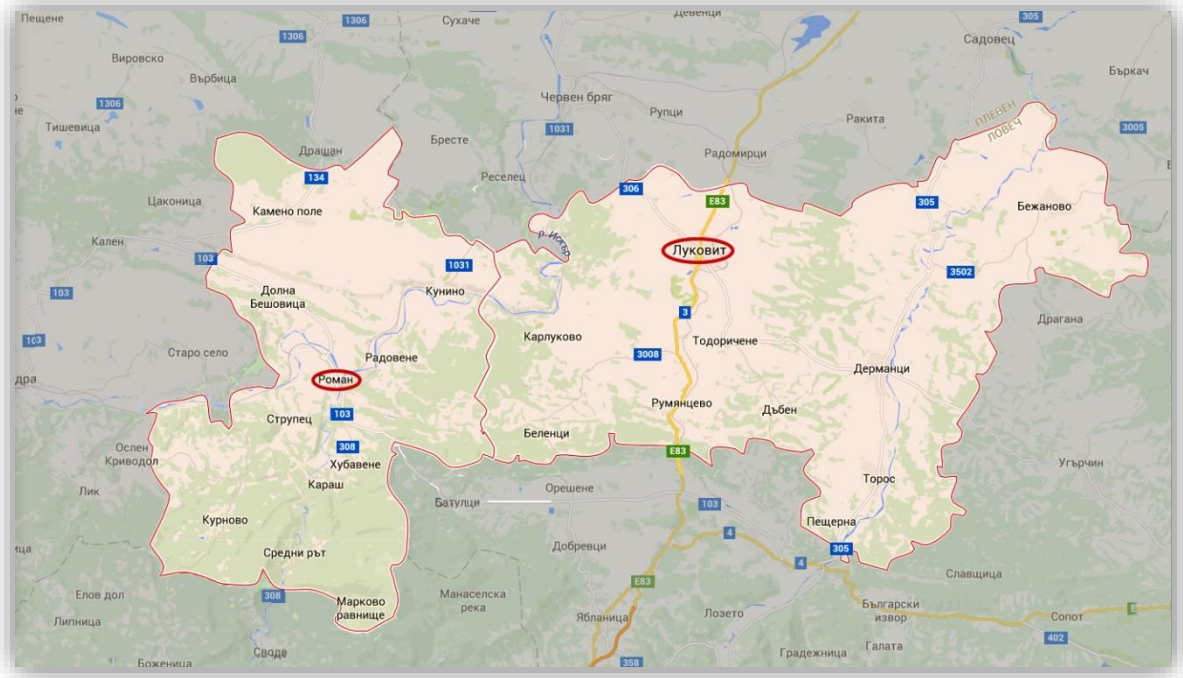
ПРИЛОЖЕНИЕ № 3

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР **(ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ)** **шрифт Times New Roman 12, междуредие 1,15**	
1. Описание на МИГ: *(не повече от 3 страници)*	
1.1. Данни за общини и населени места, които попадат в територията на МИГ:	
- списък на общините, обхванати от МИГ;	Община Луковит, обл. Ловеч Община Роман, обл. Враца
- списък на населените места, обхванати от МИГ;	**Община Луковит с всичките 12 населени места:** гр. Луковит, с. Бежаново, с. Беленци, с. Дерманци, с. Дъбен, с. Карлуково, с. Петревене, с. Пещерна, с. Румянцево, с. Тодоричене, с. Торòс, с. Ъглѐн **Община Роман с всичките 13 населени места:** гр. Роман, с. Долна Бешовица, с. Камено поле, с. Караш, с. Кунино, с. Курново, с. Марково равнище, с. Радовене, с. Синьо бърдо, с. Средни рът, с. Стояновци, с. Струпец, с. Хубавене
- брой жители на териториите, обхванати от МИГ.	Общ брой на населението на територията на МИГ – 22 524 жители към 31.12.2016 г. по данни на НСИ, разпределено по общини: Община Луковит – общо 16752 жители, от които 8519 в гр. Луковит Община Роман - 5772 жители, от които 2570 в гр. Роман
1.2. Карта на територията:	

Фиг.1: Административна карта на територията

Фиг.2: Пътна карта на територията

2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията:

(не повече от 2 страници)

2.1. Описание на процеса - проведени срещи, семинари, конференции, обучения и обществени обсъждания):

Стратегията на „МИГ Луковит-Роман" е разработена в резултат от дейностите по договор РД 50-195/07.12.2015 г. по подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности", на ПРСР 2014-2020 г. като премина през няколко основни етапа:

Популяризиране на подхода ВОМР и процеса на разработка на стратегията - 3 информационни срещи, 2 семинари, 2 конференции. Проведени са **3 еднодневни информационни срещи** за запознаване на местната общност с подхода ВОМР, дейностите по проекта и процеса на разработване на стратегията (11.01.2016 г. в гр. Луковит с 46 участника; 15.01.2016 г. в гр. Роман с 33 лица и 18.01.2016 г. в с. Дерманци, с 18 лица). По време на срещите бяха проследени историята и принципите на подхода ЛИДЕР, спецификата на работа в местните общности, активизиране на участието им в процеса на вземане на решения. За популяризиране на процеса са разработени, отпечатани и разпространени **информационни материали.** Проведени са **2 информационни срещи-семинари** – на 05.02.2016 г. в гр. Луковит с 30 участници и на 12.02.2016 г. в гр. Роман с 32 участници, където бе направена презентация за представяне на административно устройство и функции на МИГ и същността и ролята на МИГ в развитието на територията. Проведени са **2 информационни конференции**. На 14.04.2016 г. в Луковит пред 86 лица от местната общност бе представен процеса на подготовка на стратегия, както и добри практики, прилагани от други МИГ в страната. Втората информационна конференция (18.05.2016г.) запозна 78 участници с проекта на разработената стратегия. Създадена е и **електронна страница**, където се публикува информация - www.mig-lr.eu.

Обучения на местни лидери и заинтересованите страни – 5 еднодневни обучения. Проведени са **3 еднодневни обучения за екипа на МИГ** на 12, 13 и 14 май 2016 г., в гр. Луковит за екипа на МИГ Луковит-Роман и партньорите по проекта. Реализирани са и **2 еднодневни обучения за местни лидери** - 19.05.2016 г. в гр. Роман и 20.05.2016 г. гр. Луковит за 53 местни лидери от територията.

Част от дейностите по проекта са проведените **проучвания и анализ на територията,** като са изготвени 2 броя доклади: Проучване на социално-икономическите характеристики на територията на общини Луковит и Роман и Анализ за идентифициране на потенциалните участници към стратегия за ВОМР.

Подготовка и консултиране на стратегия за ВОМР с местната общност. Процесът на подготовка обхвана провеждането на **2 работни срещи, 3 срещи за консултиране с местната общност и 6 обществени обсъждания.** Бяха ангажирани двама външни експерти, които взеха участие при провеждането на мероприятията. По време на **работните срещи** (11.03.2016 г. в гр. Луковит с 33 участника и на 12.03.2016 г. в гр. Роман с 22 участника) бяха формулирани SWOT анализа, целите и приоритетите на стратегията. **Срещите за консултиране** с местната общност дадоха възможност на заинтересованите страни да се запознаят с възможностите на подхода ВОМР и по-конкретно програмите и мерките, които може да бъдат включени в стратегията. Срещи са проведени: на 29.03.2016 г. в гр. Роман с 25 участника, на 30.03.2016 в гр. Луковит с 34 участника и на 31.03.2016 г. в с. Дерманци с 31 участника. Проведени са **3 обществени обсъждания** с общо 97 представители на местната общност - на 08.04.2016 г. в с. Дерманци, на 08.04.2016 г. в гр. Роман и на 09.04.2016 г. в гр. Луковит. По време на срещите

бяха обсъдени мерките с условията за допустимост и критериите за оценка на проектите, като местната общност очерта цялостната стратегическа рамка.

Учредяване и одобрение на стратегията. На 26.04.2016 г. в гр. Луковит бе проведено събрание за учредяване на Сдружение с нестопанска цел МИГ „Луковит - Роман“. Разработената стратегия премина през етап на преценка от извършване на екологична оценка от МОСВ. С решение на общото събрание на Сдружение МИГ „Луковит - Роман“ от заседание проведено на 4.07.2016 г. Стратегията за Водено от общностите местно развитие бе одобрена. Във връзка с втори прием на стратегии по под-мярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014 – 2020 г., Стратегията на МИГ Луковит - Роман е актуализирана в съответствие с Указанията на УО на програмите, включени в нея. Стратегията е консултирана с местната общност и е преминала нов етап на преценка от извършване на екологична оценка. Направени са нови три обществени обсъждания с 88 представители на местната общност за промяна в някои мерки на СВОМР: на 28.07.2017 г. в Луковит и в Роман и на 01.08.2017 г. в гр. Луковит. Стратегията е одобрена с решение на общото събрание на Сдружението от заседание проведено на 08.08.2017 г.

В обобщение при подготовка на Стратегията участие са взели 745 представители на трите основни сектора – публичен, стопански и нестопански в проведените общо 8 срещи, 2 семинари, 2 конференции, 5 еднодневни обучения за екипа на МИГ и местни лидери, обществени обсъждания – 6 бр. (3 бр. през 2016 г. и 3 бр. през 2017 г.).

Стратегията за ВОМР е подкрепена от 530 жители на двете общини, което е над 2% от населението на територията на МИГ.

Приложение: Списъци от проведени събития и списък на населението, подкрепящо Стратегията за ВОМР.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в разработване на стратегията:

Основният принцип при подготовката на стратегията и учредяване на МИГ „Луковит - Роман“ бе активизиране и включване на всички заинтересовани страни. Активно участие в целия процес взеха 745 души, които са представители на над 70% от следните групи заинтересовани страни от територията на МИГ:

Публичен сектор: кметове и кметски наместници, общински съветници, служители в двете общински администрации, служители на социални служби, училища и детски градини.

Стопански сектор: земеделски производители; представители на микро, малки и средни предприятия; еднолични търговци, собственици на гори.

Нестопански сектор: представители на НПО, читалища, спортни клубове, неформални граждански организации, активни граждани, жени, ромска общност, представители на уязвими групи - пенсионери, младежи, безработни лица, малцинства и др.

Приложения: Списъци на населението, участващо в различните срещи събития.

В проведено анкетно проучване се включиха над 70 участници, сред които физически лица, занаятчии или лица извършващи свободна професия -14, представители на юридически лица - 26, представители на неправителствения сектор-15, представители на общинските администрации и кметове на населени места-13. По възрастова структура най-голям брой анкетирани са лицата от 29 до 45 години, следвани от лицата на възраст между 46 и 65 години. 8,45 % от анкетираните са младежи до 29 години.

3. Описание на ситуацията в района към момента на кандидатстване: *(не повече от 10 страници)*
3.1. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:

Социално-икономическо положение в общините Луковит и Роман

В общините Луковит и Роман единствено общинските центрове – гр. Луковит и гр. Роман имат функционално значение за организиране на територията, тъй като осигуряват целият обхват на услугите и/или обслужват населението на повече от една община (напр. здравеопазването). През периода 2010-2016 г. продължава спадът на броя и гъстотата на населението и се увеличава рискът от обезлюдяване на територията, като по-засегната е община Роман. За същия период населението на двете общини намалява средно със 17,5%, което е значително по-високо от средното за страната (4,61%). Около 70% от спада на населението се дължи на отрицателния естествен прираст, а останалите 30% - на миграция. Процесът на застаряване се е превърнал в особено остър проблем. Населението в трудоспособна възраст намалява, *съгласно данните в анализа.* Образователната структура на населението е неблагоприятна и се характеризира с нисък дял на хората с висше образование и относително висок дял на тези с начално образование.

На територията на МИГ, регистрираните безработни към 31.12.2016 г. са 2092 души (9,29 % от жителите на територията), като равнището на безработица е 27,03 %. По възрастова структура делът на безработните лица на възраст над 50 години е 35,28 % от всички безработни, а лицата до 29 години са 16,40 %. Най-голям е делът на безработните лица на възраст между 30 и 50 години - 48,47 % от общия брой на икономически неактивните лица и безработните с начално и по-ниско образование. Тези обстоятелства показват, че **в резултат от негативните икономически и демографски процеси през последните години, все по-голяма част от населението в трудоспособна възраст се отдалечава от заетостта, било то изпадайки в състояние на продължителна безработица или дори – излизане от трудовия процес**. Продължителната безработицата води до загуба на умения и квалификация на работната сила и влияе негативно на икономическата активност на територията. Това намира отражение най-силно върху ромската етническа общност. Друг притеснителен факт за двете общини е високият дял на населението, което е с незавършено начално образование. Рискът от бедност и социална изолация е по-висок при ромския етнос и дългосрочно безработните, възрастното население и хората с увреждания. **Поне 25% от населението на двете общини е в положение на социално уязвими групи, намиращи се в сходна на ромите ситуация.** По данни от преброяването през 2011 г. едва 17% от населението са се самоопределили като роми. По експертно наблюдение ромската общност на територията е доста по-голяма, тъй като част от ромите се самоопределят като **българи, а друга** част се самоопределят в зависимост от обстоятелствата. Те носят социални характеристики, типични за мнозинството от ромското население, но не приемат да бъдат идентифицирани с тази етническа група. В отговор на тези предизвикателства е **необходима подкрепа на достъпа до заетост за търсещите работа и неактивните хора, интегриране на младите хора към образование и обучение като необходимо условия за пазара на труда, както и мерки за стимулиране на активното стареене и подобряване на бизнес средата за насърчаване на заетостта и самонаемането. Също е необходимо приоритетно насочена активната политика на пазара на труда към групата на неактивните лица, в т.ч. към безработните лица от маргинализираните групи от населението, групите с ниско образование и без квалификация и недостатъчна активност на пазара на труда.**

Икономиката на общините Луковит и Роман е с ниска степен на диверсификация. По данни на НСИ водещ е секторът на търговията и услугите, следван от производството и земеделието.

Предприемачеството в двете общини е с много ниски темпове (*особено за община Роман)*. Особено труден е достъпът до начален капитал в частност и за младите хора, в качеството им на потенциални предприемачи. Нисък е делът на новите производства, услугите и занаятите, както и новите технологии. Това е определящо за ниските доходи, ниската себестойност на труда и липсата на перспективи за задържане на територията на младите хора и тези в работоспособна възраст. Съществуващите предприятия са с нисък ръст на технологичното обновление, което е определящо за тяхната конкурентоспособност, съответно за доходите на работещите и реинвестициите на предприятията. **По отношение подкрепа на бизнеса и предприемачеството е необходимо подобряване на достъпа до инвестиции в нови технологии и мощности, за стартиращ бизнес, разнообразяване на производствата и др. Едновременно с това и провеждане на инициативи и дейности, ориентирани към осигуряване на заетост и възможност за повишаване на квалификацията и преквалификацията на безработни с цел задържането им територията.**

Територията на МИГ има голям потенциал за развитие на устойчив туризъм чрез опазване и експониране на природното и културно наследство и насърчаване на приемственост по отношение на живото наследство и традициите. Съгласно данните от проучванията са налични ресурси за развитие на културен, приключенски, природолюбителски, селски и друг тематичен туризъм. Като цяло потенциалът не се използва напълно, поради слабото развитие във времето на регионални туристически продукти, неразвити публично-частни партньорства, недобра туристическа инфраструктура и достъпност на част от териториите, неразвити атракции и отсъствие на обучен и квалифициран персонал и експертиза. Фирмите в бранша посочват необходимост от кадри, владеещи чужди езици. Развитието на екосистемни услуги е непознато за територията, богата на защитени растителни и животински видове и природни феномени. Съществуващите туристически сдружения имат малка практическа възможност за принос към туристическото развитие поради липса на собствени ресурси и опит в изпълнението на проекти. В тази сфера е **необходимо да се предприемат мерки за промоция на територията (вкл. разпознаваем бранд), създаване на нови и модернизиране на съществуващи съпътстващи туризма услуги и създаване на качествен туристически продукт.**

Достъпът до социални услуги в общността за уязвими групи в община Луковит се подобрява, но предлагането им в община Роман е крайно недостатъчно, а потенциалът за развитие на иновации в социалните услуги не се използва и в двете общини. По-трудният достъп до основни услуги влошава качеството на живот на територията и допринася за миграцията, особено на младите жители на двете общини.

Добре е развита мрежата за образователни и здравни услуги, вкл. на лечебни заведения за извънболнична помощ, детски градини, общообразователни и професионални гимназии и училища, но състоянието на инфраструктурата и оборудването в голяма част от тях е незадоволително.

Също така не са в добро състояние обществените паркове и пространства, детските и спортни площадки извън училищните дворове и местата за отдих и рекреация на територията на МИГ. **Необходимо е чрез обществен консенсус да се определят конкретни инициативи с обществено значение за инвестиции в малка по мащаб инфраструктура в населените места на територията на МИГ от двете общини или гражданските организации на територията. Също така са необходими инвестиции в публична инфраструктура,**

насочени към развитие на потенциала на територията за туристическа дейност и към наличното културно и природно наследство, като се използват съвременни методи и технологии. По този начин ще се постигне интегрираност на усилията, насочени чрез идентифицираните нужди и потенциал за развитие на туристически дейности и услуги и тяхното обществено отразяване. Липсва осъзнаване за идентичност на територията, познаване на силните и страни и знания за използването на тези страни за подобряване качеството на живот и добавяне на стойност към местната икономика. **Необходимо е изграждане и функциониране на туристически информационни центрове, като двигател на публичните усилия за подпомагане създаването и укрепването на цял сектор в местната икономика – туристическа дейност и услуги.**

Селско и горско стопанство и хранително-вкусова промишленост

Общините Луковит и Роман се отличават със значително по-висок от средния за страната (58,7%) дял на земеделските територии – 63,2% за община Луковит и 64,28% за община Роман. И двете общини от територията на МИГ са с висок дял на използвани земеделски площи (ИЗП) в общата територия. Земеделските земи в района са предимно разпокъсани и маломерни, с наклони и част от тях са ерозирали.

Селското стопанство е насочено предимно към развитие на животновъдството и е свързано с наличните ресурси - мери, пасища и ливади. Развито е производството на плодове, зеленчуци, едногодишни растения. **Природно-климатичните особености на територията и наличие на традиции създават предпоставка и подходящи условия за развитие на селско стопанство и екологично земеделие.**

12,6% от фирмите, опериращи в община Луковит и 9% от община Роман са регистрирани с код на икономическите дейности, свързан с аграрния сектор - растениевъдство или животновъдство. 18 бр. от тях са в сектор животновъдство в община Луковит и 5 бр.в община Роман.

Слабо е развито биологичното производство на селскостопански продукти, което е насочено както към опазване на почвите и водите, но и за разпространение на традиционни култури, устойчиви на климата в конкретния район, за развитие на зелени работни места и зелена икономика.

Добавянето на стойност към земеделските продукти е ниско застъпена, поради влошения инвестиционен климат и свитото потребление в последното десетилетие. Едва 10 фирми на територията на двете общини преработват храни, като за община Роман е само 1, а 9 са в община Луковит. **Преработката на земеделските суровини от производителя, както и реализиране на специална маркетингова стратегия за добавяне на стойност като чист и уникален местен продукт е възможност за подкрепа на сектора, а също и създаване на допълнителна заетост.**

Горите в община Луковит заемат 22,5% от територията на общината. Горският фонд на община Роман заема 30.81 % от територия ѝ. Естествените горски масиви са силно намалени, поради усвояването на площи за селскостопански нужди. Горите са едно от изключително важните богатства и ресурси на двете общини. Те имат важно стопанско значение за дърводобивната промишленост, за дървопреработвателната и мебелната промишленост, за производство на билки, гъби, диворастящи плодове и др. Над 50% от горския фонд в двете общини е частна собственост.

При дърводобива в сегашните условия възникват редица проблеми: незаконна сеч, на местата

на голата сеч не винаги се провежда залесяване, прокарването на временни горски пътища и преминаването по тях на тежкотоварни трактори увеличава ерозията на горските почви и др. Дърводобивната дейност е добре развита за сметка на дървопреработвателната.

Развитието на горското стопанство на двете общини е стратегически резерв за развитието на туризма, дърводобива и дървопреработването, лов и риболов, рационално и екологосъобразно ползване на диворастящите билки, горски плодове и гъби и т.н.

Околна среда

Зоните по Натура 2000 са широко застъпени в община Луковит и община Роман. 6 са защитените територии по директивата за местообитанията и директивата за птиците, които обхващат над 50% от територията на двете общини, с превес в община Луковит.

Основен проблем на земите в Натура 2000 е, че повечето от земеделските стопани се стремят земите им да станат избираеми за подпомагане по СЕПП, което води до премахване на храсти, дървета, а в някои случаи и цялостно разораване на ценни местообитания. Трайното намаляване на постоянно затревените площи, повечето от които са полу-естествени, също представлява заплаха за опазване на биоразнообразието. За периода 2005-2012 г. птиците, обитаващи земеделски земи намаляват с 11%, а тези на горските местообитания се изменят незначително. Основна причина за негативната тенденция е промяната в естествените тревни местообитания - пасища и ливади, които са основно местообитание на видовете.

Липсват развити екосистемни услуги за територията на общините Луковит и Роман, които да гарантират устойчивото развитие в унисон със специфичните ограничения на територията на защитените зони. **Необходимо е да се подкрепят дейности, насочени към запазване, поддържане и подобряване на културното и природно наследство, както и действия за повишаване на осведомеността за ползите от околната среда, които могат да се добавят към потенциала за растеж на територията, след изготвяне на конкретни проучвания и анализи за възможностите за развитие на екосистемни услуги и ползите от тях, в контекста на наличните на територията защитени зони по Натура 2000.**

Потенциал за развитие на територията

Човешки капитал	
1. *Повишаване на квалификацията чрез образование и обучение*	Мерки за развитие на човешките ресурси със специална грижа към младите хора – ограничаване дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младежите с висше или специализирано образование и задържането им за живот и работа на територията на МИГ.
2. Социално приобщаване и намаляване на бедността	изисква планиране и Прилагане на ефективни интегрирани мерки за намаляването на риска от бедност на маргинализирани групи като ромите, съответстващи на характеристиките на групата, включващи интервенции за повишаване на квалификацията и пригодността за заетост, Подпомагане на самонаемането и насърчаване на работодателите да наемат роми и други групи в риск. Образователната интеграция е важна предпоставка за последващо приобщаване на пазара на труда, за повишаване на здравния статус и за подобряване на жилищните условия на роми
Бизнес среда	

1. *Развитие и разнообразяване на земеделския сектор и добавяне на стойност към земеделската продукция*	Насърчаване развитието на биологични земеделски производства - включително животновъдство и пчеларство, носещи повече ползи за местната икономика и качество на живота. Насърчаване развитието на преработващи мощности на територията на МИГ. Подобряване достъпа до средства за инвестиции за земеделския сектор, развитие на пазарите и пазарната инфраструктура и насърчаване на кооперирането. Повишаването на конкурентоспособността и устойчивостта на земеделието и развитието на нови/нетрадиционни за територията земеделски сектори изисква да се разработят и внедрят подходящи иновационни технологии на ниво стопанства.
2. Развитие на микробизнес и предприемачество извън земеделието	Насърчаване на предприемачеството и подкрепа за инвестициите за стартиране на нови предприятия и развитие на вече съществуващите микро, малки и средни предприятия, вкл. чрез търсенето нови знания, дейности и технологии, които са важни за реализацията на предприемаческите идеи, вкл. за младежи. Развитието на туризма е една от възможностите за бизнес, чрез включване на различни форми на туризъм (екотуризъм, селски, бизнес и други алтернативни форми) и провеждането на засилена маркетингова кампания за популяризиране на района като туристическа дестинация, предлагаща интегриран туристически продукт.
3. Подобряване на конкурентоспособността на малкия и среден бизнес	За повишаване на конкурентоспособността е необходима по-добра инвестиционна политика и мерки за справяне с намаленото предлагане на работна сила на местния пазар на труда. Инвестиции в разнообразяване и увеличаване на производството също ще спомогнат за оползотворяване на възможностите за растеж и на външни пазари.
Жизнена среда	
1. Подобряване на средата и условията за живот	Мерки за подобряването на средата и условията за живот на местното население. Подобряване на местата и услугите за обществен и културен живот, за свободно време и спорт, за личностно развитие и социални дейности, както и предоставянето на качествени услуги, способни да отговорят на нуждите и интересите на различните възрастови и социални групи на общността. Изготвяне на конкретни проучвания и анализи за възможностите за развитие на екосистемни услуги и ползите от тях, в контекста на наличните на територията защитени зони по Натура 2000. Необходимост от повишаване на информираността на жителите и бизнеса за ползите за местната общност от опазване на околната среда и биоразнообразието, предотвратяване и приспособяване към

	климатичните промени, възможностите за устойчиво използване на екосистемните услуги.
2. Развитие на местното природно и културно наследство и устойчив туризъм	Наличието на богатото културно-историческо и природно наследство на територията разкрива значителен потенциал за развитие на туризма, който не се използва. Подкрепа за местните общности за създаване и управление на устойчиви туристически продукти, развивани и управлявани в рамките на единна регионална марка (бранд). Развитие на местата за настаняване и хранене, съчетано със създаването и поддържането на туристически маршрути и места за отдих ще създадат допълнителен пазар на място за трудоемки земеделски производства (зеленчукопроизводство, овощарство, животновъдство) и ще генерира възможности за продажбите на нехранителни занаятчийски изделия за гостите на територията.

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани лица на територията на МИГ:

Изхождайки от възможностите на подхода Водено от общностите местно развитие за прилагането на многофондови стратегии и съгласно данни от *„Анализ за идентифициране на потенциалните участници към стратегия за водено от общностите местно развитие територията на общини Луковит и Роман и създаване на база данни“,* на територията на МИГ „Луковит и Роман“ са идентифицирани следните групи заинтересовани страни:

1. **Заинтересовани лица към мерките от Програма за развитие на селските райони:** земеделски производители /физически и юридически лица/, предприятия в сферата на хранително-вкусовата промишленост /първична преработка на селскостопанска продукция/, микропредприятия, физически лица и земеделски производители за развитие на неземеделски дейности, услуги, занаяти и туризъм; физически и юридически лица, собственици на гори; публични бенефициенти - общините, НПО, читалища, спортни клубове, бенефициенти по проекти в сферата на услугите и подобряване на условията на живот.
2. **Заинтересовани лица към схемите и мерките от ОП „Развитие на човешките ресурси“:** Условно заинтересованите страни се разделят на допустими получатели/бенефициенти по мерките и ползватели /целеви групи, към които са насочени проектите:

- **Допустими получатели/бенефициенти са**: Неправителствени организации; обучителни организации (ЦПО); Работодатели; Общините Луковит и Роман; доставчици на социални услуги; доставчици на здравни услуги; регистрирани поделения на вероизповеданията.
- **Целевите групи обхващат**: Икономически неактивни лица, извън образование и обучение, в т.ч. обезкуражени лица и/или търсещи работа безработни лица и групи в неравностойно положение на пазара на труда и/или трайно безработни лица в т.ч. икономически неактивни младежи, които не са в образование и обучение, на възраст от 15 до 29 г. вкл. и/или търсещи работа безработни младежи на възраст от 15 до 29 г. вкл. с основна или по-ниска образователна степен и/или търсещи работа безработни младежи от 15 до 29 г. вкл. със завършено средно или висше образование безработни или неактивни лица над 54 г. вкл. безработни или неактивни лица на възраст между 30 и 54 г.; Възрастни хора над 65 г. възраст и хората с увреждания, които са в невъзможност да се самообслужват и са заплашени от бедност, изолация, социално изключване и/или институционализация; Хора с увреждания и техните семейства; семейства с деца, вкл. с увреждания; деца и възрастни в риск; служители на доставчици на социални и здравни услуги; представители на ромската

общност, вкл. хора в риск и/или жертва на дискриминация; заети лица.

3. **Заинтересовани лица към схемите и мерките от ОП „Иновации и конкурентоспособност“:** Малки и средни предприятия от секторите, изведени като приоритетни съгласно Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 (НСНМСП)
4. **Заинтересовани лица към схемите и мерките от ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“:** Условно заинтересованите страни се разделят на допустими получатели/бенефициенти по мерките и ползватели /целеви групи към които са насочени проектите:

- **Допустими получатели/бенефициенти са:** училища; детски градини; НПО; Общините от територията на МИГ
- **Целевите групи** обхващат: Деца от маргинализирани групи, включително роми; Родители/настойници от маргинализираните групи, включително роми.
  С цел постигане на интеграционен ефект от проектните дейности, са допустими разходи за деца и техните родители/настойници, които не са представители на маргинализираните групи.

Неизчерпателен списък на идентифицираните групи от заинтересовани лица се съдържа в Анализ за идентифициране на потенциалните участници към стратегия за водено от общностите местно развитие територията на общини Луковит и Роман и създаване на база данни.

Представители на посочените заинтересовани страни са взели активно участие в проведените по време на подготовка на Стратегията мероприятия. С тяхно участие е разработена стратегическата рамка и определени мерките, които са включени в Стратегията.

3.3. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите:

СИЛНИ СТРАНИ

1. Добро географско положение – близост до основни транспортни артерии – автомагистрала Хемус, международно летище, до трансграничен мост Русе-Гюргево и Видин – Калафат, както и до ферибота Оряхово-Бекет, жп гара Роман по линията София – Варна.
2. Благоприятни природно-климатични дадености, наличие на традиции и подходящи условия за развитие на селско стопанство и екологично земеделие.
3. Наличие на уникални природни феномени и ресурси, съхранена природа и богато биологично разнообразие. Богато културно-историческо наследство - наличие на множество паметници на културата. Подходящи условия за развитие на различни форми на туризъм.
4. Добро състояние на околната среда. Липса на сериозни екологични замърсители, застрашаващи здравето на хората и околната среда. Добро качество на атмосферния въздух и почвите за развитие на земеделие.
5. Наличие на нерудни природни ресурси.
6. Наличие на горски площи на територията и площи в обхвата на Европейската екологична мрежа НАТУРА 2000.
7. Добре развита лека промишленост - производство на облекло и сектори - търговия и финансови услуги.
8. Добре развита и материално обезпечена образователна инфраструктура.
9. Сравнително добра материална база на здравна помощ и медицински услуги.
10. Ефективна и разнообразна система от социални дейности и услуги.
11. Опит в подготовката и изпълнението на проекти и инициативи, финансирани със средства от ЕС.

12. Наличие на професионална гимназия по селско стопанство „Сергей Румянцев” гр. Луковит и единствената в България Професионална гимназия по каменообработване, с. Кунино, общ. Роман.

СЛАБИ СТРАНИ

1. Лошо състояние на техническата инфраструктура на територията - пътната инфраструктура и улична мрежа, амортизирана водопроводна и канализационна мрежа и липса на ПСПВ.
2. Остарели, амортизирани и разбити хидромелиоративни системи и съоръжения. Разрушена вътрешно-канална напоителна мрежа и съоръжения.
3. Наличие на пустеещи обработваеми площи - затруднен достъп до тях.
4. Влошено демографско състояние – отрицателен естествен прираст, висока смъртност, влошена възрастова структура, застаряване на населението, отрицателен механичен прираст, засилени миграционни процеси.
5. Нарастване дела на дългосрочно безработните и безработните младежи. Нарастващ дял на хората зависими от социално подпомагане и попадащи в категорията на социално изключващите се.
6. Неблагоприятна образователна структура на населението, особено в селата. Недостиг на квалифицирани специалисти в съответствие с изискванията на пазара на труда.
7. Голям относителен дял на ромската етническа общност, която се отличава с висок процент на безработица. Неблагоприятна образователна структура при децата и учениците от ромската етническа група.
8. Слаба икономическа активност, мобилност и самоинициативност на населението. Нисък жизнен стандарт и ниско равнище на доходи на населението, дължащи се най-вече на големия дял на ромската етническата група, при която равнището на безработица е над 80%, а коефициентът на заетост е едва 5%.
9. Отлив на млади квалифицирани специалисти в други по-големи градове и в чужбина.
10. Ниски темпове на технологично обновление на производствата и разходите за иновации и научни изследвания. Нисък дял на инвестиционните разходи за нови технологии и ноу-хау в промишлените предприятия.
11. Намалява общият запас от дървесина.
12. Непълноценно използване на туристическия потенциал и липса на изграден капацитет за подобряване развитието на туризма. Неразвит туризъм и недостатъчна леглова база - липса на туристически маркетинг и туристическа информационна система в региона.
13. Недостатъчни възможности за спорт, отдих, развлечения и осмисляне на свободното време - недостатъчен брой спортни площадки и съоръжения на територията.
14. Недостиг на финансови средства за поддържане на културните паметници и обекти.
15. Липсва осъзнаване за идентичност на територията, познаване на силните и страни и знания за използването на тези страни за подобряване качеството на живот и добавяне на стойност към местната икономика.

БЛАГОПРИЯТНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

1. Наличие на източници на финансиране в подкрепа на местно развитие и оползотворяване на възможностите на ВОМР, ЕСИФ и Дунавската стратегия.
2. Възможности за провеждане на насърчителна местна политика за инвестиции и ПЧП.

3. Подобряване на средата за създаване и развитие на микро и малък бизнес и създаване на условия за устойчива заетост, чрез: насърчаване на предприемачеството в т.ч. сред младежи и жени, диверсификация и развитие на експортно ориентирани производства, развитие на ИКТ и мерки за технологично обновяване и енергийна ефективност.
4. Използване на даденостите на чистата природа и гората за организиране на малки производства за преработка на диворастящи плодове, билки и гъби.
5. Възможности за развитие на дървопреработването, производството на мебели, хранително-вкусовата промишленост, услугите (анимация, хотелиерство, ресторантьорство), художествените занаяти.
6. Пълноценно използване на наличните природни ресурси чрез насърчаване на инициативи за стимулиране развитието на аграрния сектор (биоземеделие, трайни насаждения и зеленчукопроизводство) и устойчиво горско стопанство.
7. Оползотворяване на наличния потенциал за развитие на туризма -еко, ловен, природно-познавателен, селски и културно-исторически туризъм.
8. Осигуряване на по-добри възможности за реализация на лицата от различните етнически групи и интегрирането им, чрез пълноценно използване на алтернативни европейски средства.
9. Подобряване на градската среда за утвърждаване на града като привлекателно място на живот и благоустрояване на малките населени места.
10. Предефиниране на целите на училищното образование и подготовка, с оглед новите изисквания на пазара на труда.

ПОТЕНЦИАЛНИ ЗАПЛАХИ

1. Несигурна и нестабилна макроикономическа среда - свиване на износа, намаляване на покупателната способност на населението, спад на потреблението, намаляване на кредитната активност на банките, висока междуфирмена задлъжнялост.
2. Динамично законодателство.
3. Затруднен достъп до финансиране на бизнеса и свиване на инвестиционната активност. Намаляване на темповете на икономическото развитие и повишаване равнището на безработица.
4. Влошаване на демографските показатели и обезлюдяване на населените места. Повишаване на миграционните процеси в национален мащаб, особено сред младежите.
5. Климатични промени – намаляване на валежите и продължителни засушавания.
6. Неразвити форми на електронно правителство.
7. Влошаване качествата на природната среда, в следствие развитие на туризма, стопанската дейност и урбанизацията.

3.4. Потребности на уязвимите и малцинствени групи, при наличие на такива:

При определянето на потребностите е използвана *работната дефиниция за уязвими и маргинализирани групи от Споразумение за партньорство на Република България, очертаващо помощта от Европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014-2020 г./*

Основните уязвими и малцинствени групи на територията на МИГ, идентифицирани в проучването на характеристиките на територията, са: дългосрочно безработните и ромите, възрастните хора, особено самотно живеещите, хората с увреждания, деца в риск.

Рискът от бедност и социално изключване е характерно по-висок при **ромския етнос и дългосрочно безработните, възрастното население и хората с увреждания**. Продължителната *безработица* от друга страна, води до загуба на умения и квалификация на работната сила и влияе негативно на икономическата активност в района. Липсата на образование и професионална квалификация е основна причина за трайната безработица, което налага прилагането на мерки за повишаване на квалификацията, както на безработните лица, така и на заетите

По данни от анализа и проучването на територията на общини Луковит и Роман, поне 25% от населението на двете общини е в положение на социално уязвими групи, като само 17% от населението на територията се самоопределя като роми.. Статистическите данни показват, че в последните 15 години в България процентът на отпадналите от училище деца е нараснал драстично сред ромите. Вследствие това неграмотните възрастни роми са се увеличили с повече от 60 %. Липсата на образование и професионална квалификация е основна причина за трайната безработица и вследствие това ниско качество на живот - в областта на здравеопазването, жилищните условия и др.

За *децата в риск* за да се избегне социално изключване е необходимо да се предприемат мерки за предотвратяване отпадането от училище, превенция за ранните бракове, подобряване достъпа до здравни услуги и консултации по въпросите на ранното родителство, наркоманията, подобряване достъпа до професионална квалификация и обучение.

За възрастните, и особено за самотно живеещите възрастни над 65-годишна възраст, поради зависимостта от социалните плащания и липсата на подкрепа от страна на близки и роднини, рискът от изпадане в бедност или социално изключване е голям. Независимо от факта, че през последните години се наблюдава разширяване на социалните услуги на територията като видове и като обхват, потребностите от тях остават незадоволени. Основните потребности на тази уязвима група от населението са свързани с осигуряване на навременни и адекватни здравни и социални грижи, подкрепа за ежедневни грижи в дома, осигуряване на социални контакти.

За самотните родители и многодетните семейства, а и семействата с деца като цяло, рискът от изпадане в бедност е изключително голям. Причините за това са липсата на трудови доходи и продължителното време, прекарано в отглеждане на децата, особено такива с увреждания, което създава затруднения при съвместяването на семейния и професионалния живот на родителите. Този процес засяга особено *жените*, които основно са ангажирани с грижите за децата вкъщи и е предпоставка за социално изключване и икономическа изолация.

По отношение на *хората с увреждания*, те се нуждаят от целенасочени действия за осигуряване на възможности за независим и самостоятелен живот, чрез повишаване на мотивацията и възможностите за участие в заетост и в обществения живот.

4. Цели на стратегията:

(не повече от 10 страници)

4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:

Стратегията за водено от общностите местно развитие на МИГ „Луковит – Роман“ е план, който цели да допринесе за преодоляването на икономическите и социални различия в развитието на територията, чрез целенасочена многофондова финансова подкрепа за

съхраняване на спецификата на територията и преодоляване на наличните разнопосочни проблеми, основани на местните потребности и потенциал. Стратегията допълва политиките на национално, регионално и местно нива, като чрез подхода си „отдолу-нагоре“ предоставя възможност на местната общност сама да формулира своите проблеми, приоритети за развитие, интервенции на действие, като превръща обществото в „двигател“ на местното развитие и създава чувство за идентичност, съпричастност и отговорност. Стратегията е предназначена да надгражда силните страни на територията на общини Луковит и Роман в социален, екологичен и икономически план, като адаптира политиките към реалните потребности и възможности.

Изборът на цели и приоритети за развитието на територията на МИГ се основава на изграждане на предимства на местно ниво, острота на установените проблеми, неотложност и налични възможности за решаването им, взаимовръзки между тях. В рамките на всеки приоритет са формулирани от местното население специфични цели и конкретни мерки, включващи дейности и операции, в отговор на местните потребности и насочени към постигането на дефинираната в стратегията основна цел. Прилагането на описаните мерки ще допринесе за надграждане на силните характеристики на територията, като начин за постигане на реални ползи от възможностите и ще намали влиянието на слабостите, очертани в SWOT-анализа.

При подготовката и разработването на стратегията местното население взе активно участие чрез представителите на трите основни сектора заинтересовани страни – бизнес, неправителствен и публичен сектори.

Целите и приоритетите на Стратегията са формулирани в резултат от извършени проучвания и анализи на територията, множество проведени информационни срещи и мероприятия за консултиране със заинтересованите страни (предприемачи, активни граждани, неправителствени организации, земеделски стопани, образованието и социалното дело, спортни клубове, кметове и кметски наместници на населени места в общините и др.) от територията на МИГ.

След изготвянето на анализа на силните и слаби страни, на идентифицираните нужди и проблеми, възможностите за развитие на територията на МИГ „Луковит-Роман“ и потенциалът, с който разполага района, бе структурирана следната **стратегическа цел**:

Подобряване качеството на живот и жизнения стандарт на населението на територията на МИГ „Луковит-Роман“ чрез използване на местния потенциал - общество, природно и историческо наследство и човешки капитал, за устойчиво развитие на конкурентна икономика, екологосъобразно земеделие, подобряване на средата на живот и развитие на нови за територията дейности.

Постигането на основната стратегическа цел ще се осъществи чрез реализиране на следните три приоритета:

Приоритет 1: **Подобряване качеството на живот и (чрез) развитие на човешкия капитал.** Този приоритет се основава на схващането, че човешкият ресурс е движещата сила на промяната.

Първата насока в приоритета е свързана с подобряване достъпа и качеството на образованието в училищата и детските градини, с обучението и мотивацията на работната сила, за подобряване устойчивото интегриране на младите хора, които не работят и не учат.

Втората насока по приоритета е свързана с необходимостта от постигане на устойчив напредък чрез инвестиции в човешкия капитал в посока намаляването на факторите на високия

риск от бедност и социално изключване, на които са изложени уязвимите групи и младите хора.

Приоритет 2: **Развитие на предприемачеството и подобряване на бизнес средата за създаване на устойчива заетост.** Приоритетът е насочен към задоволяване на потребностите от инвестиции, улесняване достъпа до ресурси за развитие на бизнеса и осигуряването на устойчива заетост и доходи за местното население. Той е с най-голяма тежест в стратегията и е определен като основа за социално-икономическото развитие на територията, тъй като малките и средните предприятия са с потенциал да създават най-голям дял от брутния вътрешен продукт, доходите и заетостта на населението. Ролята на малките и средни предприятия, креативността и иновациите за икономическото развитие включва много повече от нарастването на произведената и реализираната продукция, реализирането на приходи или ръста на брутния продукт. Тя включва най-вече инициирането и реализирането на съществени изменения в структурата на икономиката, на социалната област и на обществото като цяло. Предоставянето на възможности с акцент развитие на преработвателния сектор и подкрепата за микро, малките и средни предприятия, инвестициите в земеделието на територията са от изключителна важност за подпомагането и стимулирането на предприемачеството и дребния бизнес с цел оздравяването на икономиката и укрепване социалните устои на обществото. Развитието на туризъм и туристически услуги също са идентифицирани като потенциална възможност за подобряване на бизнес средата и осигуряване на заетост. Този приоритет е в неизменна свързаност с останалите два, по отношение на човешкия ресурс като ключов фактор в развитието на икономиката и околната среда, като хоризонтално условие и зависимост от ресурсите й.

Приоритет 3**: Подобряване на условията и средата на живот, с грижа за околната среда и използване на местния природен потенциал и културно наследство.** Той се основава на стремежа за подобряване условията и качеството на живот, при спазване на принципите за устойчиво развитие с грижа за околната среда. Наличният потенциал по отношение на природни и културни дадености - защитени територии, богато природно и културно-историческо наследство, производство на традиционни земеделски суровини, добра географска локация - предполагат развитието на „зелен“ туризъм и производство на съпътстващи услуги и продукти, биологично земеделие, като се запазят културната цялост, основните екологични процеси, биологичното разнообразие и поддържащите екосистеми. Устойчивото развитие на територията е немислимо без оценяването и осъзнаването на екосистемните услуги и наличието на национални културни ценности.

4.2. Специфични цели:

Реализацията на целите и приоритетите обхващат и проследяват взаимовръзката с формулираната стратегическа цел за развитието на територията на МИГ „Луковит-Роман“. Приоритетите са насочени към запазване и развитие на човешкия капитал, изграждане на по-интелигентна и конкурентоспособна икономика, и приобщаващо общество с висока степен на заетост. Определените приоритети за действие и техните специфични цели ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващи подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

Стратегическата рамка е определена в 3 приоритета и предвижда следните специфични цели по приоритети:

<u>Специфични цели по приоритет 1:</u> Подобряване качеството на живот и (чрез) развитие на човешкия капитал

Специфична цел 1.1: Подобряване достъпа и качеството на образованието и обучение на работната сила за повишаване на квалификацията

Специфичната цел предвижда прилагането на дейности от ключово значение за справяне с основни проблеми на територията, каквито са: висок дял на неграмотните, безработицата и социалното изключване на все по-голяма част от населението, като ромите, хората с увреждания и възрастните хора.

Територията на МИГ „Луковит и Роман“ се характеризира с високи нива на безработица, неблагоприятна образователна структура на част от населението, особено в селата, и голям относителен дял на ромската етническа общност. Липсата на образование и професионална квалификация е основна причина за трайната безработица и следствие на това ниско качество на живот, на здравеопазване, на жилищни условия и др. От друга страна, сред проблемите е влошеното демографско състояние и продължаващото застаряване на населението на територията на общините Луковит и Роман.

Посредством интервенциите ще се търси възможност за създаване на благоприятна и привлекателна образователна среда, като се осигури равен достъп до образование и обучение. От друга страна стремежът е да се задържи икономически активното население на територията, в т.ч. младежите. Избрани са мерки създаващи условия за заетост и доходи на местното население, посредством дейности, насочени към повишаване на квалификацията и придобиване на ключови компетенции на безработните лица, които да отговорят на нуждите на бизнеса.

За постигането на специфична цел 1.1 ще се прилагат **мерки от ОПНОИР: Подобряване на достъпа и повишаване на обхвата на децата от маргинализирани групи в системата на предучилищното образование; Подобряване на достъпа и повишаване на мотивацията на ученици от маргинализирани групи за включване в системата на професионалното образование; Подобряване на достъпа до училищно образование и намаляване на процента на учениците от маргинализирани групи, преждевременно напуснали училище и мерки от ОПРЧР - Активно включване (Активиране на безработни и неактивни лица) и Социално-икономическа интеграция на маргинализирани групи.**

Специфична цел 1.2: Осигуряване на среда за равноправен достъп и активно социално включване

Специфична цел 1.2 включва комплекс от мерки, чиято подкрепа ще допринесе за активно включване, приобщаване и интегриране за хората, отдалечени от пазара на труда, за ромите, за възрастни и деца в риск, за хора с увреждания и т.н. Подкрепата е насочена към повишаване качеството на живот, насърчаване на социалното включване и интегриране в обществото на групите със специални потребности и в неравностойно положение, както и на други уязвими групи. Тя обхваща мерки от инвестиционни приоритети 2 и 3 на ос 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“ от ОПРЧР.

За постигането на специфична цел 1.2 ще се прилагат мерки от **ОПРЧР: „Предоставяне на социални и здравни услуги в общността, включително дългосрочна грижа“ и „Приобщаване и активно включване“.**

<u>Специфични цели по приоритет 2</u>: Развитие на предприемачеството и подобряване на

бизнес средата за създаване на заетост.

Специфична цел 2.1: Осигуряване на устойчива и качествена заетост

Специфичната цел предвижда дейности, насочени към осигуряване на заетост чрез инвестиционна подкрепа за развитие на бизнеса и насърчаване на предприемачеството. Създаването на възможности за разкриване на нови и запазване на съществуващи работни места ще допринесе за намаляване на безработицата, осигуряване на трудови доходи и подобряване качеството на живот на населението. Инвестициите в материални активи, техника и технологии създават, от друга страна, по-добра работна среда в стопанствата и предприятията, като се подпомогне положителното развитие на процеса с демографската криза, а стремежът е да се задържи икономически активното население и младите хора на територията чрез осигурената заетост.

За постигането на специфична цел 2.1 ще се прилагат мерки от **ПРСР 2014-2020: 4.1, 4.2, 6.4, 8.6 и от ОПИК – Подобряване на производствения капацитет на МСП.**

Специфична цел 2.2: Развитие на модерно земеделие и преработвателен сектор

Предвижда подпомагане за развитие на сектора на земеделието и свързаната с него преработка на готовата селскостопанска продукция. Наличните ресурси – мери и пасища (особено на територията на Роман) са предпоставка за доброто развитие на сектор животновъдство. По отношение на растениевъдството са развити едногодишни зърнени и технически култури, овощарство, зеленчукопроизводство. Голяма част от земеделските производители разполагат с остаряла и амортизирана техника, което намалява производителността и капацитета на стопанствата. На територията на МИГ добавянето на стойност към земеделските продукти е ниско застъпена въпреки наличните производствени суровини. Подкрепата за инвестиции в материалната база на стопанствата и преработката на земеделските суровини на място е възможност за подобряване на сектора и създаване на допълнителна заетост.

За постигането на специфична цел 2.2 ще се прилагат мерки от ПРСР 2014-2020: 4.1 и -4.2.

Специфична цел 2.3: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика чрез разнообразяване и алтернативни дейности

Осигурява възможности за инвестиционна подкрепа за микро, малките и средните предприятия и селскостопанския сектор, които играят основна роля за развитието на местната икономика. Те са ключов източник за създаване на работни места, нови бизнес идеи, източник са на предприемачески умения и иновации. В този аспект целта е насочена към насърчаване на предприемачеството, създаване на конкурентоспособна и устойчива икономика, и подпомагане развитието на МСП. Един от елементите, доказващи съществената роля на предприемачеството и подкрепата за малките фирми е фактът, че дребният бизнес е особено склонен към внедряването на ефективни технологии, използване на "ноу-хау" и бърза смяна на бизнес стратегията, когато пазарът налага това.

За постигането на специфична цел 2.3 ще се прилагат мерки от **ПРСР 2014-2020: 4.1, 4.2, 6.4, 8.6 и от ОПИК – Подобряване на производствения капацитет на МСП**.

<u>Специфични цели по приоритет 3:</u> Подобряване на условията и средата на живот, с грижа за околната среда и използване на местния природен потенциал и културно наследство

Специфична цел 3.1: Подобряване на социалната, техническа и туристическа инфраструктура на територията на МИГ „Луковит-Роман“ за създаване на

привлекателна среда за живот и бизнес

Развитието на територията е немислимо без поддържане и обновяване на съществуващата инфраструктура и подобряване качеството на предлаганите услуги за населението. Пречка е недостигът на достатъчно средства за инвестиции в обновяване на съществуващата инфраструктура и неадекватното качество на предлаганите услуги, което освен това е затруднение за създаването на равни възможности в социално-икономическото развитие на територията. Тези фактори водят до влошаване на качеството на живот на територията на МИГ и застрашават способността ѝ да задържа населението и привлича инвестиции, което е предпоставка за социално-икономически спад. Чрез подпомагането ще се постигне подобряване/изграждане на техническата инфраструктура, в т.ч. и туристическа инфраструктура. По този начин ще се създадат предпоставки за стимулиране на местното развитие до ограничаване на диспропорциите в териториалното разпределение на населението и обезлюдяването на селските райони.

За постигането на специфична цел 3.1 ще се прилагат мерки от **ПРСР 2014-2020: 7.2 и 7.5.**

Специфична цел 3.2: Развитие на устойчив туризъм чрез опазване и експониране на природното и културно наследство

Територията на МИГ има потенциал за развитие на устойчив туризъм като се използват наличните ресурси за развитие на културен, приключенски, природолюбителски, селски и друг тематичен туризъм чрез подкрепа по мерки 6.4 и 7.5 от ПРСР 2014-2020. За развитие на туристически услуги и продукти, Мярка 7.6 (по: Член 20, т.1, е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, мярка 7„Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“, част 5 от Регламент за изпълнение 808/2014 на Комисията) ще има допълващо значение, като ще подкрепя дейности, насочени към запазване, поддържане и подобряване на културното и природно наследство, както и действия за повишаване на осведомеността за ползите от околната среда, които могат да се добавят към потенциала за растеж на територията. Подкрепата на мярка 7.6 и устойчивото развитие на територията не би могло да се разгледа извън осъзнаването и оценяването на екосистемните услуги и наличието на национални културни ценности.

За постигането на специфична цел 3.2 ще се прилагат мерки от **ПРСР 2014-2020: 6.4, 7.5 и 7.6 по: Член 20, т.1, е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, мярка 7„Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“, част 5 от Регламент за изпълнение 808/2014 на Комисията.**

Специфична цел 3.3: Устойчивото развитие и защита на околната среда на територията на Луковит и Роман чрез превенция и поддържане на горския фонд, развитие на биологично земеделие и популяризиране на екосистемни услуги

Специфична цел 3.3 е насочена в аспекта на устойчивото развитие, чиято неразделна част е устойчивата икономика, насочена към ефективно управление в използването на ресурсите с цел тяхното опазване и опазване на природната среда. Опазването на почвите и водите, и разпространение на традиционни местни видове и култури, устойчиви на климата в конкретния район ще бъде насърчаването чрез прилагането на мярка 8.6 и биологичното производство на селскостопански продукти по мярка 4.1.

За постигането на специфична цел 3.3 ще се прилагат мерки от **ПРСР 2014-2020: 8.6 и 4.1.**

4.3. Връзка между стратегията за ВОМР с характеристиките на конкретната територия, разработени въз основа на местните потребности и потенциал, в съответствие с политиките на национално, регионално и местно ниво, включително и с политиките по десегрегация и деинституционализация:

Стратегията за водено от общностите местно развитие определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво интегрирано местно развитие на територията на МИГ Луковит и Роман в контекста на идентифицираните проблеми и потребности на развитието и стратегическия пакет от общински, областни, регионални и национални документи, формиращи основните цели, приоритети и политики на развитие през периода 2014-2020 г.

Използвайки SWOT анализа за отправна точка са определени следните характеристики на територията, с оглед нейния потенциал и потребности.

Характеристиките и проблемите на територията на МИГ „Луковит-Роман“ до голяма степен се обуславят от **географското разположение** на съставните общини, което определя в значителна степен тяхното икономическо и социално развитие. Двете общини се намират в Северозападен район на планиране, който е районът в ЕС с трайно ниско равнище на развитие. От друга страна георграфското положение може да се отчете като **благоприятно** за развитието на територията с оглед близостта до столицата, наличието на добри транспортни връзки, близост на международни транспортни коридори и ферибот Оряхово.

Територията се отличава с **уникалните си природни дадености и културни забележителности**, съчетани със съхранена природа и богато биологично разнообразие благоприятстват развитието на туризма и свързаните с него услуги. Налице са и добри възможности за развитие на модерно селско стопанство и **производство на екологично** чисти продукти. Селското стопанство има потенциал за постигане на растеж, обусловен от **благоприятните природно-климатични дадености** и традиции, и се очертава като привлекателна перспектива за развитие на региона в бъдеще.

Анализът отбеляза ключовите проблеми и нужди на развитието на територията. Като най-сериозни се открояват **изоставане на района в социално-икономически план, сериозните структурни и демографски проблеми, ниските нива на образованост, безработицата сред населението**. За района е характерно постоянно намаляване на общия брой на населението и влошаване на възрастовата структура, поради ниската раждаемост, високата смъртност и миграцията. Миграцията извън района показва, че населението трудно може да си намери работа, а липсата на заетост и неразвитата икономика са сериозен проблем.

Развитието на бизнеса на територията е изправено пред огромни предизвикателства като **недостатъчно инвестиции за технологично обновяване и иновации, справяне с международната и вътрешната конкуренция, и постигане на конкурентноспособност.** Повишаването на конкурентноспособността на местната икономика, на отделните сектори и на фирмите е предпоставка за постигане на икономически растеж, за справяне с конкурентния натиск и за увеличаване на доходите и жизнения стандарт на населението. Индикация за развитие на предприемачеството са малките и средни предприятия, тъй като те са източник на нови работни места, допринасят за засилване на конкуренцията и за намаляването на регионалните различия в стопанската ефективност.

От друга страна в сферата на земеделието има **недостиг на финансови средства у земеделските производители за използване на съвременни технологии и техника**. Като основен проблем в развитието на отрасъла е **липсата на затворен цикъл „земя-краен продукт”**, **което се определя като една от причините за липсата на ефективен селскостопански отрасъл и ограничения брой преработващи селскостопанската продукцията мощности** за по-висока добавена стойност. Необходимо е приоритетно да се развива преработващата промишленост – на основата на реализация на селскостопанската

продукция, чрез подобряване на интеграционните връзки между производителите и преработвателите на селскостопански продукти и създаване на условия за временно съхраняване на суровините при оптимални условия.

Като **неблагоприятна характеристика** се очертава **ниското ниво на образованост (особено сред ромите) и квалификация на част от работещите и безработните**, както и процесите, свързани с **повишаването на дела на жителите на района, които са на прага на социалното изключване** или отвъд него (в резултат на ниски доходи или поради множество други причини). Това е предпоставка да се ускори изтичането на работна сила и най-вече на младежи, които ще търсят възможности за работа и живот в други райони на страната или в чужбина. В този контекст, **от особено значение е поставянето на фокуса върху развитието на образователната и социалната инфраструктура на територията, подпомагането на процеса на трудова интеграция и подобряването на местния капацитет.**

Стратегията за ВОМР на МИГ Луковит-Роман е насочена към устойчиво развитие на територията и разкриване на капацитета на местния потенциал. Нов момент в прилагането на местна политика е използвания инструмент „Водено от общностите местно развитие“, който предлага интегриран подход за решаване на идентифицираните проблеми чрез финансиране от различни фондове на наличния местен потенциал. Това ще позволи да се обвържат целите и приоритетите, формулирани в стратегията на МИГ Луковит-Роман с прилаганите от държавата мерки, да се допълнят целите и интервенциите, за да се постигнат по-добри общи резултати на територията.

Основният стратегически документ, който задава рамката на развитието на Европейския съюз до 2020 г., е **стратегията „Европа 2020”**. Стратегията адресира очакваните резултати на развитието до 2020 г. по отношение на заетостта, иновациите, образованието, борбата с климатични промени и енергийна зависимост, бедността. В изпълнение на стратегията „Европа 2020“, основен стратегически документ, който очертава политиките за развитие на национално ниво за следващите години е **Национална програма за развитие на България до 2020 г. (НПР БГ 2020)**. Той е интегриран документ, показващ връзката между приоритетите на ЕС и националните приоритети на България, като служи за база на програмирането на останалите стратегически документи във връзка с изпълнението на националните политики и на политиките на ЕС. Основните цели, които се поставят в програмата, са повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено образование; изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението; повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

Стратегическите цели на **Регионален план за развитие на Северозападна България за периода 2014-2020 г.** са насочени към развитие на конкурентоспособна икономика чрез насърчаване на вътрешния потенциал, създаване на по-добра бизнес среда и насърчаване на икономическия растеж в района, иновациите и ресурсната ефективност; съхранение и развитие на човешкия капитал и подобряване на териториалната устойчивост и свързаност чрез развитие на инфраструктура и вътрешна свързаност на района; опазване на околната среда и биоразнообразието.

Четири основни приоритета са заложени в **Областната стратегия за развитие на област Ловеч 2014-2020 г.** – модернизация на инфраструктурата, създаваща условия за устойчиво развитие; развитие на човешкия капитал и местните общности; повишаване на конкурентоспособността на местната икономика за постигане на икономически растеж и заетост; устойчиво развитие на конкурентоспособно селско и горско стопанство.

Областната стратегия за развитие на област Враца за периода 2014 – 2020 г. дефинира три основни стратегически цели - за стимулиране и развитие на конкурентна местна икономика, за съхранение и развитие на човешкия капитал на общините в областта с фокус върху младите хора, хората в третата възраст и уязвимите социални групи, както и подобряване и развитие на териториалната устойчивост и свързаност на общините в областта.

Формулираните в стратегията цели и приоритети са в пълно съответствие с приложимите общински планове за развитие на общини Луковит и Роман за периода 2014-2020 г. Стратегията за ВОМР на МИГ Луковит-Роман включва мерки от ПРСР 2014 – 2020 г., ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г., ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“. Всички мерки отговарят от една страна на конкретни нужди и формулирани приоритети за територията на МИГ Луковит-Роман, и от друга страна съответстват и допълват мерките залегнали в регионалните и национални планове. Реализацията на предвидените в стратегията за развитие мерки и дейности в различни сектори ще въздейства за създаване на по-добри условия за балансирано и устойчиво социално-икономическо и териториално развитие на територията, преодоляване на вътрешнорегионални диспропорции, подобряване на инвестиционния климат и постигане на по-високо качество на живот. Приоритетите на стратегията са насочени към изграждане на конкурентоспособна икономика, на приобщаващо общество с висока степен на заетост и постигане на устойчива заетост. В контекста на Северозападен район тези приоритети ще бъдат реализирани съвместно с мерки за стабилизиране на демографската и икономическа структура на района.

Изпълнението на целите в областта на социалното включване е тясно свързано с изпълнението на политиките по осигуряване на заетост и достъп до образование. Сред ключовите акценти на стратегията са: продължаване на процеса на деинституционализация, разширяване на достъпа до услуги чрез изграждане на адекватна мрежа от достъпни и качествени социални и здравни услуги, предлагани в общността и в домашна среда, развитие на интегрирани междусекторни услуги, включително услуги за ранно детско развитие; подпомагане на семействата с деца и др.

4.4. Описание на иновативните характеристики на стратегията:

✓ Стратегията за ВОМР на „МИГ Луковит-Роман" е нов подход, който досега не е прилаган на територията, основан на принципа „отдолу-нагоре" с включването и активното участие на местната общност. Чрез реализирането на многофондовата стратегия, за първи път на територията се прилага интегриран, многосекторен подход, който ще търси начини за преодоляване на разнопосочни проблеми по отношение на социалните, икономически, образователни и други различия. Тя включва мерки, финансирани от различни фондове и програми, основани на местния потенциал и потребности, като ще допълва интервенциите, залегнали в плановете за развитие на територията на местно, регионално и национално ниво.

✓ Иновативните характеристики на Стратегията за ВОМР на МИГ Луковит-Роман са залегнали в критериите за оценка на проектите и тяхната тежест, тъй като насърчават потенциалните кандидати за създаване на нови за територията продукти, услуги и въвеждането на иновативни техника и технологии.

✓ Иновативна за територията е и мярка 7.6 „Подпомагане за проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на села, ландшафта в селски райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на информираността по екологични въпроси" от Регламент 1305/2013г., която предоставя възможност за нова форма на използване на природните ресурси и културно-историческото наследство чрез насърчаването и въвеждането на екосистемните услуги като конкретна полза за територията. Наличието на защитени територии досега е било определяно като ограничаващо, а възможността за регистриране на ползи е непозната и определена за приоритетна.

✓ Иновативен подход ще бъде използван и при реализация на дейностите по стратегията чрез създването на постоянна работна група с представители на заинтересованите страни - общински администрации, земеделски производители, бизнес, учители, занаятчии, неправителствени организации, читалища, младежи и др. Тя ще заседава най-малко два пъти годишно. Дейността на работната група ще подпомага работата на екипа на МИГ чрез изготвянето на предложения по отношение на дейностите за постигане на обществена активност – срещи, теми на обучения, семинари и др., подобряване на информираността и активизиране на местното население и др.

4.5. Йерархията на целите - включително цели за крайните продукти или резултатите:

ЦЕЛ	**Подобряване качеството на живот и жизнения стандарт на населението на територията на МИГ „Луковит-Роман“ чрез използване на местния потенциал - общество, природно и историческо наследство и човешки капитал, за устойчиво развитие на конкурентна икономика, екологосъобразно земеделие, подобряване на средата на живот и развитие на нови за територията дейности**							
приоритет	**Подобряване качеството на живот и (чрез) развитие на човешкия капитал**		**Развитие на предприемачеството и подобряване на бизнес средата за създаване на устойчива заетост**			**Подобряване на условията и средата на живот, с грижа за околната среда и използване на местния природен потенциал и културно наследство**		
Специфични цели	*1.1: Подобряване достъпа и качеството на образованието и обучение на работната сила за повишаване на квалификацията*	*1.2: Осигуряване на среда за равноправен достъп и активно социално включване*	*2.1: Осигуряване на устойчива и качествена заетост*	*2.2: Развитие на модерно земеделие и преработват елен сектор*	*2.3: Повишаване на конкурентоспособност та на местната икономика чрез разнообразяване и алтернативни дейности*	*3.1: Подобряване на социалната, техническа и туристическа инфраструктура на територията на МИГ „Луковит-Роман“ за създаване на привлекателна среда за живот и бизнес*	*3.2: Развитие на устойчив туризъм чрез опазване и експониране на природното и културно наследство*	*3.3: Устойчивото развитие и защита на околната среда на територията на Луковит и Роман чрез превенция и поддържане на горския фонд, развитие на биологично земеделие и популяризиране на екосистемни услуги*
мерки	**ОПНОИР** 19-НОИР - ДГ; 19-НОИР – ПО; 19-НОИР - У **ОПРЧР** 19-ОПРЧР – А; 19 – ОПРЧР - СИИ	**ОПРЧР** 19-ОПРЧР-АВ; 19-ОПРЧР-СЗУ	**ПРСР** М-4.1 М-4.2 М-6.4 М-8.6 **ОПИК** 19-ОПИК-ППК	**ПРСР** М-4.1 М-4.2	**ОПИК** 19-ОПИК-ППК **ПРСР** М-6.4 М-4.2 М-8.6	**ПРСР** М-7.2 М-7.5	**ПРСР** М-6.4 М-7.5 М-7.6	**ПРСР** М-4.1 М-7.6 М-8.6
продукт и резултат	Ученици от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите – 600; Ученици от етнически малцинства (вкл.роми), интегрирани в образователната система - 330; Безработни участници/ роми придобили квалификация/започнали работа – 33	Участници с подобрен достъп до услуги или активно започнали да търсят работа или са в заетост - 80	Създадени нови работни места - 35	Подкрепени проекти – 17; Въведени нови технологии и модернизация на физическия капитал – 8;	Въведени нови технологии/продукти/ услуги и/или модернизация на физическия капитал – 11; Подпомогнати предприятия/стопанства - 18	Стойност на инвестициите – 700000 лв.; Подпомогнати проекти за инвестиции в инфраструктура - 5	Брой проекти за инвестиции в туристическа инфраструктура/ в туристически атракции/ услуги – 4; Проекти за експониране на местното културно и природно наследство - 2	Подкрепени биологични стопанства или стопанства в преход – 4; Проекти за популяризиране на екосистемните услуги – 1; Проекти за инвестиции в технологии за лесовъдство и преработка на горски продукти - 2
	Общ брой подкрепени проекти по стратегията на ВОМР на МИГ Луковит и Роман – 61; общ брой създадени работни места – 101.							

5. Описание на мерките: *(не повече от 4 страници за всяка мярка)*	
Мерки и дейности за всеки един от фондовете поотделно:	
ПРСР 2014 - 2020 г. (ЕЗФРСР)	
Код и наименование на мярката	**19-4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства”**
Цели на мярката	Повишаване конкурентоспособността на земеделския сектор на територията на МИГ Луковит и Роман чрез: 1. модернизиране на производствените условия и въвеждане на нови процеси и технологии, съхранение и транспорт с оглед намаляване на преките разходи за производство, повишаване на производителността на труда и качеството или разширяване на производството в стопанствата; 2. инвестиции в машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор; 3. спазване стандартите на Европейския съюз (ЕС) и подобряване на условията в земеделските стопанства; Също така мярката ще насърчи смяната на поколенията в земеделието чрез насърчаване дейността на младите хора до 40 г.
Обхват на мярката	Подпомагането по мярката ще бъде насочено към материални и нематериални инвестиции в земеделските стопанства, като приоритетни ще бъдат стопанствата заети в трудоемките сектори като зеленчукопроизводство, трайни насаждения, етерично-маслени и медицински култури и животновъдство, които имат нужда от модернизиране на физическия капитал, въвеждане на нови технологии, увеличаване на площите с трайни насаждения, подобряване на предпазарната подготовка и съхранение на продукцията, за да се повиши производителността на труда и качеството на продукцията.. Чрез подпомагане, насочено към развитието на стопанствата на млади хора заети в селското стопанство, ще се улесни смяната на поколенията в земеделието на територията на МИГ. Налице е потенциал за увеличаване на броя на биологичните оператори на територията на МИГ (Луковит и Роман) и размера на площите и броя животни, както и нарастване на видовото разнообразие на отглежданите по биологичен начин култури и селскостопански животни. Чрез подкрепата по мярката ще се търси разширяване на стопанствата на земеделските производители /ЗП/, с цел насърчаване на конкурентоспособността, повишаване на доходите и създаване на заетост. Възприет е минимален праг на размера на земеделските стопанства, измерен с СПО да бъде 8 000 евро СПО,

	като условие за минимален размер с потенциал за конкурентоспособност, какъвто е за голяма част от стопанства на двете общини от територията на МИГ. При прилагане на мярката ще бъде осигурено пълно разграничаване на подкрепата по мярката с други схеми и мерки за подпомагане, вкл. недопускане на двойно финансиране на инвестиции и дейности по подмярка 4.1 от ПРСР 2014 – 2020 г.
Допустими получатели	• Кандидатите за подпомагане следва да са физически или юридически лица, регистрирани земеделски производители, съгласно Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани • Минималният стандартен производствен обем на стопанството на кандидата следва да бъде не по - малко от 8 000 евро; Кандидатите юридически лица трябва да: - са регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите, следва да докажат приход от земеделска дейност и/или приход от услуги директно свързани със земеделска дейност и/или преработка на земеделска продукция и/или участие и подпомагане по схемата за единно плащане на площ; - към момента на подаване на заявлението за подпомагане имат регистрирани животновъдни обекти и отглеждат едри и дребни преживни животни, свине, зайци, птици и пчели (*когато е приложимо*) • Кандидатите следва да представят бизнес план /БП/, доказващ подобряване на дейността на земеделското стопанство чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности подробно описани в представения БП. • Кандидатите следва да извършат инвестиции в техните стопанства, пряко свързани с една или няколко от дейностите по първично селскостопанско производство и съхранение само на собствени земеделски продукти, както и подготовка на продукцията за продажба;
Допустими дейности	1. внедряване на нови продукти, процеси и технологии и обновяване на наличните производствени материални и/или нематериални активи и подобряване качеството на произвежданите земеделски продукти; или 2. опазване на компонентите на околната среда, включително с намаляване на вредните емисии и отпадъци; или 3. повишаване на енергийната ефективност в земеделските стопанства; и/или 4. подобряване условията на труд, подобряване на хигиенните, ветеринарните, фитосанитарните, екологичните и други условия на производство; или 5. насърчаване производството на биологични земеделски продукти.
Допустими разходи	1. строителство или обновяване на сгради и на друга недвижима собственост, използвана за земеделското производство, включително такава, използвана за опазване компонентите на околната среда;

	2. закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на земеделския производствен процес, включително за опазване компонентите на околната среда, получаване на топлинна и/или електроенергия, необходими за земеделските дейности на стопанството и подобряване на енергийната ефективност, съхранение и подготовка за продажба на земеделска продукция; 3. създаване и/или презасаждане на трайни насаждения, включително трайни насаждения от десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед, други бързорастящи храсти и дървесни видове, използвани за производство на биоенергия; 4. разходи за достигане съответствие с нововъведените стандарти на ЕС, включително чрез финансов лизинг; 5. закупуване на: съоръжения, прикачен инвентар за пчеларство и съответно оборудване, необходимо за производството на мед и други пчелни продукти, както и за развъждането на пчели-майки, включително чрез финансов лизинг; 6. разходи за достигане на съответствие със съществуващи стандарти на ЕС – за млади земеделски стопани, получаващи финансова помощ по подмярка 6; 7. закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с изграждане и/или модернизиране на сгради, помещения и други недвижими материални активи, предназначени за земеделските производствени дейности и/или за създаване и/или презасаждане на трайни насаждения; 8. закупуване на сгради, помещения и друга недвижима собственост, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за земеделските производствени дейности; 9. закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани земеделски транспортни средства, като например: камиони, цистерни за събиране на мляко, хладилни превозни средства за транспортиране на продукция, превозни средства за транспортиране на живи животни и птици; 10. разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти, свързани с въвеждане на системи за управление на качеството в земеделските стопанства, въвеждане на добри производствени практики, подготовка за сертификация; 11. закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг; 12. за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта; 13. разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1 – 12.

Финансови параметри на проектите	Минимален размер на общо допустимите разходи по проект – 10 000 лв. Максимален размер на общо допустимите разходи по проект - 200 000 лв. *Бюджет по мярката – 700 000 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	Финансова помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. 1. Финансовата помощ е в размер на: **50 % от общите допустими разходи** 2. Финансовата помощ се увеличава **с 10 на сто** при спазване на разпоредбите на приложимата Наредба №9 от 21 март 2015 г. за прилагане на подмярка 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ на мярка 4 „Инвестиции в материални активи“ от ПРСР 2014-2020.

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА И ТЯХНАТА ТЕЖЕСТ	**точки**
Проектът е за инвестиции изцяло в един или повече от един от секторите „плодове и зеленчуци”, „животновъдство”, и/или за производство на „етерично - маслени и медицински култури”, включително гъби	30
Проектът води до въвеждане на нов за стопанството продукт/техника/технология	15
Проектът създава нови работни места до 2 нови работни места – 5 точки От 2 до 5 нови работни места – 15 точки Над 5 нови работни места – 20 точки	20
Проектът е за инвестиции свързани с биологично производство	10
Проектът е представен от кандидат на възраст до 40 години	15
Проектът е иновативен за територията на МИГ *Иновативен за територията на МИГ– създаване на нов/ неизползван за територията на МИГ продукт/услуга/технология*	10
Общо:	*100*

Проекти, получили по-малко от 30 точки, няма да се разглеждат.

Код и наименование на мярката	**19-4.2 „Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти”**
Цели на мярката	Прилагането мярката цели да допринесе за създаване на добавена стойност за местните земеделски продукти, като се подкрепи развитието на предприятия, преработващи първична земеделска продукция от територията на МИГ Луковит и Роман чрез: 1. Подобряване на цялостната дейност, икономическата ефективност и конкурентоспособността на предприятията от хранително-преработвателната промишленост с инвестиции за модернизиране на физическите активи на предприятията и земеделски производители с цел производство на нови и качествени продукти, включително такива, свързани с къси вериги на доставка,

	ефективно използване на ресурсите, въвеждане на нови и енергоспестяващи технологии и иновации. 2. Насърчаване сътрудничеството между земеделските производители и Насърчаване на земеделските производители да преработват собствената си продукция; 3. Привеждане на хранително-преработвателните предприятия в съответствие със стандартите на Общността; 4. Опазване на околната среда.
Обхват на мярката	Подкрепа се предоставя за новосъздадени и съществуващи предприятия за инвестиции в материални и/или нематериални активи подобряващи цялостната дейност на предприятията. Инвестициите, обект на подкрепа следва да са свързани с: • Преработка и/или маркетинг на продукти в обхвата на Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз или на памук, с изключение на рибни продукти; • Развитие на нови продукти, процеси и технологии за продукти в обхвата на Приложение I към Договора за функциониране на Европейския съюз или на памук, с изключение на рибни продукти; Финансова помощ се предоставя за извършване на инвестиции в следните сектори, описани в обхвата на Приложение I: 1. мляко и млечни продукти, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи мляко и млечни продукти; 2. месо и месни продукти; 3. плодове и зеленчуци, включително гъби; 4. пчелен мед, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на продукти, наподобяващи/заместващи пчелен мед и пчелни продукти; 5. зърнени, мелничарски и нишестени продукти, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на хляб и тестени изделия; 6. растителни и животински масла и мазнини, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на маслиново масло; 7. технически и медицински култури, включително маслодайна роза и билки, с изключение на производство, преработка и/или маркетинг на тютюн и тютюневи изделия, захар и сладкарски изделия; 8. готови храни за селскостопански животни (фуражи); 9. гроздова мъст, вино и оцет; 10. производство на енергия чрез преработка на първична и вторична биомаса от растителни и животински продукти. Съответствието на проектите със секторите се определя въз основа на селскостопанските продукти, за чиято преработка и/или маркетинг се кандидатства, технологията на производство и получените крайни продукти.

Допустими получатели	За подпомагане могат да кандидатстват лица, които към датата на подаване на заявлението за подпомагане са: 1. Земеделски стопани, които: • са регистрирани като земеделски стопани съгласно Наредба № 3 от 1999 г. за създаване и поддържане на регистър на земеделските стопани (ДВ, бр. 10 от 1999 г.); • минималният стандартен производствен обем на земеделското им стопанство е не по-малко от левовата равностойност на 8000 евро. 2. Еднолични търговци и юридически лица, различни от кандидатите по т. 1, които са регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите.
Допустими дейности	Инвестиции в материални и нематериални активи, които подобряват цялостната дейност и конкурентоспособност на предприятието, чрез: 1. внедряване на нови и/или модернизиране на наличните мощности и подобряване на използването им, и/или 2. внедряване на нови продукти, процеси и технологии, и/или 3. намаляване на себестойността на произвежданата продукция, и/или 4. постигане на съответствие с нововъведени стандарти на ЕС, и/или 5. опазване на околната среда, включително намаляване на вредните емисии и отпадъци, и/или 6. подобряване на енергийната ефективност в предприятията, и/или 7. подобряване на безопасността и хигиенните условия на производство и труд, и/или 8. подобряване на качеството и безопасността на храните и тяхната проследяемост, и/или 9. подобряване на възможностите за производство на биологични храни чрез преработка на първични земеделски биологични продукти.
Допустими разходи	1. изграждане, придобиване и модернизиране на сгради и други недвижими активи, свързани с производството и/или маркетинга, включително такива, използвани за опазване компонентите на околната среда; 2. закупуване, включително чрез финансов лизинг, и/или инсталиране на нови машини, съоръжения и оборудване, необходими за подобряване на производствения процес по преработка и маркетинга, в т.ч. за: а) преработка, пакетиране, включително охлаждане, замразяване, сушене, съхраняване и др. на суровините или продукцията; б) производство на нови продукти, въвеждане на нови технологии и процеси; в) опазване компонентите на околната среда; г) производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствените нужди на предприятието, включително чрез преработка на растителна и животинска първична и вторична биомаса; д) подобряване на енергийната ефективност и за подобряване и контрол на качеството и безопасността на суровините и храните; 3. закупуване на земя, необходима за изпълнение на проекта във връзка с

	изграждане и/или модернизиране на сгради, помещения и други недвижими материални активи, предназначени за производствени дейности; 4. закупуване на сгради, помещения и други недвижими имоти, необходими за изпълнение на проекта, предназначени за производствени дейности; 5. закупуване, включително чрез финансов лизинг, на специализирани транспортни средства, включително хладилни такива, за превоз на суровините или готовата продукция, използвани и произвеждани от предприятието; 6. изграждане/модернизиране, включително оборудване на лаборатории, които са собственост на кандидата, разположени са на територията на предприятието и са пряко свързани с нуждите на производствения процес, включително чрез финансов лизинг; 7. материални инвестиции за постигане на съответствие с новоприети стандарти на Съюза съгласно приложение № 8 към чл. 32, ал. 1, т. 4 от Наредба № 9 от 21 март 2015 г. за прилагане на подмярка 4.1 "Инвестиции в земеделски стопанства" от мярка 4 "Инвестиции в материални активи" от ПРСР 2014 - 2020 Г., включително чрез финансов лизинг; 8. разходи за достигане на съответствие с международно признати стандарти за системи за управление, разходи за въвеждане на добри производствени практики, системи за управление на качеството и подготовка за сертификация в предприятията само когато тези разходи са част от общ проект на кандидата; 9. закупуване на софтуер, включително чрез финансов лизинг; 10. за ноу-хау, придобиване на патентни права и лицензи, за регистрация на търговски марки и процеси, необходими за изготвяне и изпълнение на проекта; 11. разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа устойчивост на проекти, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1 – 10.
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на общо допустимите разходи по проект – 20 000 лв. Максимален размер на общо допустимите разходи по проект - 200 000 лв. *Бюджет по мярката – 300 000 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	Финансова помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. Финансовата помощ е в размер на: **50 % от общите допустими разходи** за проекти, представени от микро-, малки или средни предприятия

Критерии за оценка и тяхната тежест	**точки**
Проектът е насочен към преработка на земеделски продукти произвеждани в района или собствена земеделска продукция	20

Проектът включва преработка на суровини от сектори - животновъдство, зеленчукови, овощни, медицински и ароматни култури	20
Проектът създава нови работни места до 2 нови работни места – 5 точки От 2 до 5 нови работни места – 15 точки Над 5 нови работни места – 20 точки	20
Проектът е иновативен за територията на МИГ /по смисъла на ЛИДЕР/	10
Проектът предвижда преработка на сертифицирани биологични продукти	10
Проектът предвижда инвестиции за енергийна ефективност в предприятието	20
Общо:	*100*

Проекти, получили по-малко от 30 точки няма да се разглеждат.

Приложим режим на държавни/ минимални помощи	Помощта за инвестиции свързани с преработка и/или маркетинг се отпуска в съответствие с Регламент (ЕС) №702/2014 на Комисията относно деклариране на някои категории помощи в секторите на селското и горското стопанство и в селските райони за съвместими с вътрешния пазар в приложение на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1857/2006 на Комисията, в случаите на преработка на продукти от Приложение I в продукти извън Приложение I. Общите правила за държавна помощ по подмярката се прилагат за инвестиции в преработка/ маркетинг на продукти от Приложение I в продукти извън Приложение I.
Код и наименование на мярката	**19-6.4 „Инвестиции в подкрепа на неземеделски дейности”**
Цели на мярката	Прилагането на мярката цели да допринесе за развитието на микропредприятия и подпомагане инвестициите в неземеделски дейности на територията на МИГ – Луковит и Роман чрез: 1. Насърчаване на растежа и разнообразяване към неземеделски дейности в микропредприятията; 2. Насърчаване на предприемачеството за създаване на нови работни места и повишаване на доходите на населението; 3. Насърчаване развитието на интегриран туризъм, съчетаващ природни и културни ценности
Обхват на мярката	Мярката подкрепя предприемачеството и микро-предприятията за инвестиции в неземеделски дейности, и е от съществено значение за развитието на конкурентоспособността на стопанския сектор на територията на МИГ. Насърчаването на инвестиционните дейности ще подпомогне създаването на заетост и ще ускори диверсификацията на неземеделските дейности в следните

	основни направления: • Развитие на туризъм; • Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз; • Развитие на услуги във всички сектори; • Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; • Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности.
Допустими получатели	За подпомагане могат да кандидатстват земеделски стопани или микропредприятия, регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон, Закона за кооперациите, както и физически лица, регистрирани по Закона за занаятите. За кандидатите земеделски стопани минималният стандартен производствен обем на земеделското им стопанство е не по-малко от левовата равностойност на 8000 евро. При определянето на едно предприятие за микропредприятие се следва дефиницията на Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията.
Допустими дейности	Предоставя се подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности, които са насочени към: • Развитие на туризъм (изграждане и обновяване на туристически обекти и развитие на туристически услуги); • Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали); • Развитие на услуги във всички сектори, например: грижи за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, счетоводство и одиторски услуги, ветеринарни дейности и услуги базирани на ИТ и др.; • Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; • Развитие на занаяти (включително предоставяне на услуги, свързани с участието на посетители в занаятчийски дейности) и други неземеделски дейности. **Недопустими дейности**: Не се предоставя финансова помощ за хазарт, финансови услуги, голф, сектори и дейности, определени за недопустими в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 година относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis, производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за продажба.

Допустими разходи	Финансова помощ за материални и нематериални инвестиции, за създаване и развитие на неземеделски дейности в селските райони, включващи: а) Изграждане, придобиване или подобренията на недвижимо имущество; б) Закупуване, включително чрез лизинг на нови машини и оборудване до пазарната стойност на активите; в) Общи разходи, свързани с разходите за буква „а“ и „б“, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект. г) Нематериални инвестиции: придобиване и създаване на компютърен софтуер и придобиване на патенти, лицензи, авторски права и марки.
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на общо допустимите разходи по проект – 10 000 лв. Максимален размер на общо допустимите разходи по проект - 300 000 лв. *Бюджет по мярката – 1 033 700 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	Финансова помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. Финансовата помощ е в размер до **75 % от общите допустими разходи**

Критерии за оценка и тяхната тежест	точки
Проектът предлага нови за населеното място производство, услуга или продукт или е за развитие на занаяти	10
Проектът предвижда инвестиции за развитие на туризъм и съпътстващи туристически услуги и допринася за привличане на туристи за краткосрочен отдих и разнообразяване на почивката им:	20
Проектът надгражда постигнат/и резултат/и от предишни дейности на кандидата	10
Проектът е за инвестиции в поне една от следните групи услуги:	
- Грижа за деца, възрастни хора, хора с увреждания, здравни услуги, обучение	5
- Свързани с ремонт и поправка на лични вещи, уреди и апарати за домакинствата и бизнеса	5
- Архитектурни и инженерни дейности, счетоводство, деловодство и одиторски услуги, технически услуги, индустриално почистване, ветеринарни дейности и т.н.	5
- ИТ услуги, компютърни и електронни дейности, електронна търговия и др.	5
Проектът създава заетост и/или осигурява работни места за жени и/или лица над 50 години и/или младежи до 29 години и/или уязвими групи от населението	10

Проектът е подаден от лице под 40 години или от лице от ромски произход	10
Резултатите от проекта /услуги или продукти/ обхващат населението на повече от едно населено място	10
Проектът предвижда производство на продукти	10
Общо:	*100*

Проекти, получили по-малко от 30 точки няма да се разглеждат.

Код и наименование на мярката	**19-7.2 „Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура”**
Цели на мярката	Прилагането на мярката има за цел да насърчи социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в територията на МИГ „Луковит и Роман“.
Обхват на мярката	Мярката предоставя подкрепа за инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура, включително инвестиции в енергия от възобновяеми източници и спестяване на енергия
Допустими получатели	• Общини Луковит и Роман, Юридически лица с нестопанска цел, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за дейности, свързани със социалната и спортната дейност и културния живот; • Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища за дейности свързани с културния живот.
Допустими дейности	1. Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи общински пътища, улици, тротоари, и съоръженията и принадлежностите към тях; 2. Изграждане и/или обновяване на площи, за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от общинско значение; 3. Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация на деца или възрастни, включително транспортни средства; 4. Реконструкция и/или ремонт на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност; 5. Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; 6. Изграждане, реконструкция, ремонт, реставрация, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. мобилни такива, вкл. и дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства; ***7.*** Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение, вкл. и за ПГСС СЕРГЕЙ

	РУМЯНЦЕВ, гр. Луковит. ***Недопустими дейности***: • в сгради за здравеопазване; • изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на социална инфраструктура за предоставяне на услуги, които са част от процеса на деинституционализация на деца и възрастни, включително транспортни средства; • за обекти, свързани с културния живот, които са обявени от Националният институт за недвижимо културно наследство (НИНКН) със статут на недвижима културна ценност с категория „национално или световно значение“, • реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на образователна инфраструктура от регионално и национално значение и по-конкретно професионални и училища по изкуство и култура; • оборудване, пряко свързано с изпълнението на учебния план в образователната инфраструктура; • за дейности за създаване на информационни и комуникационни технологии в образователна инфраструктура.
Допустим и разходи	1. строителство, реконструкция, рехабилитация, изграждане, обновяване, ремонт и/или реставрация на сгради и/или помещения и/или друга недвижима собственост, съгласно допустимите за подпомагане дейности, които са: а) разходи, свързани с прякото изпълнение на строително-монтажните работи; б) непредвидени разходи в размер до 5% от стойността на одобрените разходи по буква „а“. 2. закупуване на нови транспортни средства, оборудване и обзавеждане до пазарната им стойност, включително чрез финансов лизинг, когато е приложимо; 3. придобиване на компютърен софтуер, патентни и авторски права, лицензи, регистрация на търговски марки, до пазарната им стойност; 4. общи разходи, свързани с проекта, в т.ч. разходи за хонорари за архитекти, инженери и консултанти, консултации за икономическа и екологична устойчивост на проекта, извършени както в процеса на подготовка на проекта преди подаване на заявлението за подпомагане, така и по време на неговото изпълнение, които не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект, включени в т. 1, буква „а“, 2 и 3. Допустимите общи разходи по т. 4 не може да надхвърлят следните стойности: 1. за консултантски услуги, свързани с подготовката на проекта, като част от разходите не могат да надхвърлят 2 на сто от допустимите разходи по т. 1, буква „а“, 2 и 3; 2. за консултантски услуги, свързани с управлението на проекта, като част от разходите по т. 4 не могат да надхвърлят 2 на сто от допустимите разходи по т. 1, буква „а“, 2 и 3; 3. разходите за изготвяне на технически и/или работен проект в случаите на строително-монтажни дейности, като част от разходите по т. 4 не могат да

	надхвърлят 5 на сто от допустимите разходи по т. 1, буква „а“, 2 и 3; 4. разходите за строителен надзор като част от разходите по т. 4 не могат да надхвърлят 2 на сто от допустимите разходи по т. 1, буква „а“, 2 и 3; 5. разходите за авторски надзор като част от разходите по т. 4 не могат да надхвърлят 1 на сто от допустимите разходи по т. 1, буква „а“, 2 и 3. Разходите за ДДС са допустими в случаите, когато не подлежат на възстановяване в съответствие с националното законодателство в областта на ДДС. ***Недопустими разходи***: 1. закупуване или наем на земя и сгради; 2. закупуване на оборудване, обзавеждане и транспортни средства втора употреба; 3. данък върху добавена стойност (ДДС), с изключение на невъзстановим ДДС, когато е поет действително и окончателно от кандидати, различни от лицата, освободени от данък съгласно чл. 3, ал. 5 от Закона за данък върху добавената стойност; 4. лизинг, с изключение на финансов лизинг при условие че ползвателят на помощта стане собственик на съответния актив не по-късно от датата на подаване на заявката за междинно или окончателно плащане за същия актив; 5. оперативни разходи, вкл. разходи за поддръжка, наеми, застраховка, текущ ремонт; 6. банкови и административни такси, разходи за гаранции, изплащане и рефинансиране на лихви, застраховки; 7. обезщетения за отчуждаване на имоти; 8. принос в натура; 9. закупуване на нови транспортни средства и оборудване, вкл. компютърен софтуер над пазарната им стойност; 10. едногодишни растения; 11. плащания в брой; 12. лихви и комисиони, печалба на лизинговата компания, разходи по лихви за рефинансиране, оперативни и застрахователни разходи по лизинговия договор, в случаите на финансов лизинг; 13. инвестиции, за които РА или друг компетентен орган установи изкуствено създадени условия за получаване на помощта, с цел осъществяване на предимство в противоречие с целите на мярката; 14. инвестиции, които представляват обикновена подмяна; 15. инвестиции, за които се установи, че ще имат отрицателно въздействие върху околната среда; 16. неустойки за неизпълнение по договорите с избраните доставчици/изпълнители; натрупани лихви върху изплатени авансови плащания.

Финансови параметри на проектите	Минимален размер на общо допустимите разходи по проект – 10 000 лева Максимален размер на общо допустимите разходи по проект - 200 000 лева *Бюджет по мярката – 500 000 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	Финансова помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. Финансовата помощ е в размер 100 на сто от общите допустими разходи за проекти, които след извършване на инвестицията не генерират нетни приходи. Финансовата помощ е в размер 100 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи, но размерът на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекта не надхвърля левовата равностойност на 50 000 евро. Размерът на финансовата помощ за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи се определя съгласно условията на наредбата за прилагане на подмярка 7.2 от ПРСР 2014 – 2020 г. на МЗХ за съответната инвестиция, съгласно националните и европейски правила за установяване на държавна помощ.

Критерии за оценка и тяхната тежест	**точки**
Проектът е за инвестиции в читалище	5
Проектът е подаден от неправителствена организация или читалище	10
Реализират се инвестиции в спортна инфраструктура, свързани със спорт, отдих и свободно време	15
Реализират се инвестиции в социалната инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация (за уязвими групи, деца, възрастни хора, хора с увреждания)	15
Реализират се инвестиции за подобряване достъпа до обекти свързани с културния живот	15
Реализират се инвестиции в образователна инфраструктура с местно значение	15
Проектът надгражда постигнат/и резултат/и от предишни дейности на кандидата	15
Проектът обхваща инвестиции в повече от едно населено място	10
Общо:	*100*

Проекти, получили по-малко от 30 точки няма да се разглеждат.

Код и наименование на мярката	**19-7.5 „Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура”**
Цели на мярката	Прилагането на мярката има за цел да насърчи социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие на територията на МИГ „Луковит и Роман“.

Обхват на мярката	Мярката предоставя подкрепа за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа информация и малка по мащаб туристическа инфраструктура. Туризмът е сред приоритетите на общинските планове за развитие. Развитието на туризма в двете общини, в които има уникални туристически ресурси, има наличен потенциал за развитие на туристически продукт за експониране и популяризиране на природното, историческо и културно наследство.
Допустими получатели	• Общините Луковит и Роман; • Юридически лица с нестопанска цел, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел
Допустими дейности	• Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на туристически информационни центрове; • Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на посетителските центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство; • Изграждане, реконструкция, ремонт, закупуване на оборудване и/или обзавеждане на центровете за изкуство и занаяти с туристическа цел; • Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристически атракции, които са свързани с местното природно, културно и/или историческо наследство и предоставящи услуги с познавателна или образователна цел; • Изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристическа инфраструктура (информационни табели и пътепоказатели за туристическите места и маршрути, съоръжения за безопасност, велоалеи и туристически пътеки). ***Допълнителни условия за допустимост***: Дейностите трябва: • Да отговарят на дефиницията за дребна по мащаби инфраструктура; • да се изпълняват в съответствие с общинския план за развитие на съответната община, • да нямат отрицателно въздействие върху околната среда по смисъла на ЗООС; • да отговарят на изискванията на заповедите за определянето на местата по Натура 2000 и плановете за тяхното управление, а когато няма издадени заповеди за определяне на местата по Натура 2000 дейността да е съгласувана с МОСВ, ЗЗТ, ЗБР и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане; • да се изпълняват съгласно с препоръките от извършените оценки, както и условията и мерките в съответния административен акт на компетентния орган съгласно ЗООС, ЗЗТ и ЗБР и съответните им подзаконови нормативни актове за тяхното прилагане (когато е приложимо); • ако дейностите се извършват на терени, които подлежат на рекултивация

	съгласно чл. 11, ал. 1 от ЗОЗЗ да се представи проект за рекултивация на нарушени терени или залесяване на териториите с подходящи растителни видове, когато националното законодателство изисква да се приложат тези мерки; • да не са обявени за недвижима културна ценност от национално и световно значение; • да са придружени с анализ на икономическите и социалните ползи в който е доказано, че инвестицията ще доведат до социално–икономическо развитие на района; • да съдържат аргументация за устойчивостта на инвестицията. Не са допустими за подпомагане по подмярката дейности свързани с опазването, популяризирането и развитието на културното наследство на обекти от национално и световно значение. Не се подпомагат дейности за изграждане, реконструкция, ремонт и закупуване на съоръжения за туристически атракции и на съоръжения за туристическа инфраструктура в рамките на териториите, подпомагани от ОПРР.
Допустими разходи	1. Изграждането, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество; 2. Закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, обзавеждане до пазарната цена на актива; 3. Общи разходи, свързани с изброените по-горе, например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост; 4. Следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки. Разходите по т. „3“ не трябва да надхвърлят 12% от сумата на разходите по т. 1, 2 и 4 Оперативните разходи, свързани с предоставянето на услугите са недопустими за подпомагане по подмярката. Разходи различни от посочените в т. 2, свързани с договора за лизинг, например марж на лизингодателя, разходи за рефинансиране на лихви, административни разходи и разходи за застраховка са недопустими за подпомагане по подмярката. Разходите за ДДС са допустими в случаите, когато не подлежат на възстановяване в съответствие с националното законодателство в областта на ДДС. ***Недопустими разходи***: • закупуване или наем на земя и сгради; • закупуване на оборудване, обзавеждане и транспортни средства втора употреба; • данък върху добавена стойност (ДДС), с изключение на невъзстановим ДДС, когато е поет действително и окончателно от кандидати, различни от лицата,

	освободени от данък съгласно чл. 3, ал. 5 от Закона за данък върху добавената стойност; • лизинг, с изключение на финансов лизинг при условие че ползвателят на помощта стане собственик на съответния актив не по-късно от датата на подаване на заявката за междинно или окончателно плащане за същия актив; • оперативни разходи, вкл. разходи за поддръжка, наеми, застраховка, текущ ремонт; • банкови и административни такси, разходи за гаранции, изплащане и рефинансиране на лихви, застраховки; • обезщетения за отчуждаване на имоти; • принос в натура; • закупуване на нови транспортни средства и оборудване, вкл. компютърен софтуер над пазарната им стойност; • едногодишни растения; • плащания в брой; • лихви и комисиони, печалба на лизинговата компания, разходи по лихви за рефинансиране, оперативни и застрахователни разходи по лизинговия договор, в случаите на финансов лизинг; • инвестиции, за които РА или друг компетентен орган установи изкуствено създадени условия за получаване на помощта, с цел осъществяване на предимство в противоречие с целите на мярката; • инвестиции, които представляват обикновена подмяна; • инвестиции, за които се установи, че ще имат отрицателно въздействие върху околната среда; • неустойки за неизпълнение по договорите с избраните доставчици/изпълнители; • натрупани лихви върху изплатени авансови плащания.
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на общо допустимите разходи по проект – 10 000 лв. Максимален размер на общо допустимите разходи по проект - 200 000 лв. *Бюджет по мярката – 200 000 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	Финансова помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. Финансовата помощ е в размер 100 % от общите допустими разходи за проекти, които след извършване на инвестицията не генерират нетни приходи. Финансовата помощ е в размер 100 на сто от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи, но размерът на допустимите за финансово подпомагане разходи за проекта не надхвърля левовата равностойност на 50 000 евро. Размерът на финансовата помощ за проекти, които след извършване на инвестицията ще генерират нетни приходи се определя въз основа на анализ „разходи-ползи“.

Критерии за оценка и тяхната тежест	**точки**
Проектът е представен от неправителствена организация	20
Проектът предлага инвестиция в туристически атракции/услуги, които са значими за идентичността на региона и за популяризиране на културното наследство	20
Брой население в населените места, където ще се извършват допустимите дейности, като се дава предимство на по-големият брой население	5
Проектът създава нова (несъществуваща досега на територията на МИГ) инфраструктура	30
Проектът предлага инвестиции в туристически атракции/услуги, чрез използването на ИТ технологии	10
Проектът надгражда постигнат/и резултат/и от предишни дейности на кандидата	10
Проектът създава работни места на местни жители	5
Общо:	*100*

Проекти, получили по-малко от 30 точки няма да се разглеждат.

Код и наименование на мярката	**19-8.6 „Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти”**
Цели на мярката	Прилагането на мярката на територията на МИГ „Луковит и Роман“ ще допринесе за укрепване на устойчивото управление на горите чрез: • Подобряване на сечите за възобновяване, запазване на генетичните ресурси, добив на дървесина, както и запазване и увеличаване на основните функции на горите; • Подобряване на качеството и количеството на дървесината чрез провеждане на подходящи лесовъдски дейности (отгледни сечи и кастрене); • Подпомагане модернизацията на специализираното оборудване за лесовъдски дейности, както и производството и добива на недървесни продукти от горите. • Подобряване на конкурентоспособността и създаването на работни места на предприятията от горската промишленост.
Обхват на мярката	Мярката е насочена към подпомагане за инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти. Тя цели да се подсигурят средства за подпомагане на недържавните гори, както и държавните гори, стопанисвани от общини и частно-правни юридически лица, които да могат да запазят освен своята многофункционалност и конкурентоспособността на собствениците/стопаните си, за да поддържат устойчивото управление на горите си.

Допустими получатели	• Физически и юридически лица и местни поделения на вероизповеданията, собственици на горски територии; • Общини, собственици на горски територии; • Сдружения на частни собственици на горски територии или общини; • МСП; • Горски стопани, доставчици на услуги.
Допустими дейности	1. Дейности за преработка и маркетинг на горски продукти • Машинно обработване на дървен материал чрез бичене, фрезоване, комбинирано или рязане или развиване; • Нарязване, сортиране, рендосване, профилиране, окрайчване, фасониране и шлайфане; • Сушене и импрегниране на дървен материал; • Производство на дървесен талаш, дървесно брашно, технологични трески, дървесни пелети и брикети от необработени дървени материали, вършина и други дървесни отпадъци; • Производство на колове или колчета: белене, цепене, заостряне, пакетиране; • Производство на дърва за горене: рязане, цепене, пакетиране; 2. Дейности за подобряване на икономическата стойност на горите: • Осветления и прочистки във високостъблени и семенно възобновени издънкови гори; • Обезпечаване с оборудване за сеч, извоз и товарене на дървесина за едно или повече стопанства; • Изготвяне на планове или програми за управление на горите.
Допустими разходи	**Материални инвестиции:** 1. Инвестиции в преработка и маркетинг на горски продукти, в т.ч.: • изграждане, придобиване или подобрение на сгради и други недвижими активи необходими за първичната преработка на дървесината, както и закупуването на земя, когато са пряко свързани с изпълнението на проекта; • закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за първична преработка на дървесината, както и други работни операции, предхождащи промишлената преработка, до пазарната цена на актива; • закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване за преработка на недървесни горски продукти; 2. Разходи за инвестиции в подобряване на икономическата стойност на горите, в т.ч.: • отгледни сечи във високостъблени и семенно възобновени издънкови гори до 40 годишна възраст; • закупуване или вземането на лизинг на щадящи почвата и ресурсите специализирана горска техника и оборудване за сеч, извоз, товарене и траспорт на дървесина за едно или повече стопанства;

	3. Разходи за закупуване на земя, когато са пряко свързани с изпълнението на проекта и ненадхвърлят 10 % от общите допустими разходи по проекта. **Нематериални инвестиции:** 1. Общи разходи свързани със съответния проект за предпроектни проучвания, такси, хонорари за архитекти, инженери и консултантски услуги, консултации за екологична и икономическа устойчивост на проекти, проучвания за техническа осъществимост на проекта. Общите разходи по проекта не могат да надхвърлят 12 % от общия размер на допустимите инвестиции по проекта.; 2. Разходи за ноу-хау, придобиване на патенти права и лицензи, разходи за регистрация на търговски марки и процеси необходими за изготвяне и изпълнение на проекта"; 3. Закупуване на софтуер; 4. Разходите за въвеждане на добри производствени практики, системи за управление на качеството и подготовка за сертификация. ***Допълнителни условия за допустимост***: • Закупуването на оборудване за сеч е допустимо за подпомагане, само ако предвиденото устойчиво ползване на дървесина позволява подходящото му ефикасно използване; • Частните собственици трябва да притежават минимум 0.5 ха горски територии; • Сдруженията на частните собственици трябва да притежават горски територии с площ минимум 1.0 ха; • Юридическите лица - частни собственици, са допустими за подпомагане, само ако са регистрирани съгласно българското законодателство и максималното участие на държавата в тях не превишава 25%; • Общините и техните сдружения трябва да притежават минимум 10 ха гори; • За първична преработка на дървесина са допустими само микро, малки и средни предприятия.
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на общо допустимите разходи по проект – 10 000 лв. Максимален размер на общо допустимите разходи по проект - 200 000 лв. *Бюджет по мярката – 150 000 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	Финансова помощ по мярката се предоставя под формата на възстановяване на действително направени и платени допустими разходи. Финансовата помощ е в размер до **50 % от общите допустими разходи**

Критерии за оценка и тяхната тежест	**точки**

Проектът включва инвестиция за закупуване на техника, която притежава валиден сертификат за съответствие с одобрения тип (сертификат за одобрение на типа на Европейската общност)	10
Проектът създава нови работни места	
От 1 до 2 вкл.	20
От 3 до 5 вкл.	30
Кандидатът запазва не по-малко от 4 съществуващи работни места	20
Проектът е иновативен по смисъла на ЛИДЕР	20
Общо:	*100*

Проекти, получили по-малко от 30 точки няма да се разглеждат.

	Регламент (ЕС) № 1305/2013 (ЕЗФРСР)
Код и наименование на мярката	**19. -7.6 «Подпомагане за проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на села, ландшафта в селски райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на информираността по екологични въпроси»** (по: Член 20, т.1, е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, мярка 7„Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“, част 5 от Регламент за изпълнение 808/2014 на Комисията)
Цели на мярката	Прилагането на мярката на територията на МИГ „Луковит и Роман“ ще допринесе за: • Повишаване на осведомеността за ползите и отговорностите към наличното природно и културно наследство; • Насърчаване използването на териториалната идентичност за популяризиране на потенциала за развитие на територията чрез устойчиво използване на местните ресурси; • Повишаване качеството на живот на местното население чрез добавяне на стойност към околната среда, чрез популяризиране и развитие на екосистемни услуги.
Обхват на мярката	Мярката ще се прилага на територията на МИГ Луковит и Роман и ще подкрепя дейности, насочени към запазване, поддържане и подобряване на културното и природно наследство, както и действия за повишаване на осведомеността за ползите от околната среда, които могат да се добавят към потенциала за растеж на територията. Важен акцент на мярката е възможността за изготвяне и популяризиране на проучвания и анализи за възможностите за развитие на екосистемни услуги и ползите от тях, в контекста на наличните на територията защитени зони по Натура 2000.
Допустими получатели	• Юридически лица с нестопанска цел; МИГ Луковит - Роман • Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища; • Община Луковит и Община Роман

Допустим и дейности	По мярката ще се подкрепят проекти, изпълнявани на територията на МИГ, за които общият допустим разход не превишава 50 000 лева и представляват малка по размер инфраструктура в рамките на една или няколко от изброените дейности и допринасят за запазване на селската идентичност. Финансова подкрепа ще се предоставя на проекти, които заздравяват връзките и обединяват местните жители от различни поколения и етноси за опазване и подобряване на селското природно и културно наследство. Допустими дейности: ✓ териториални проучвания, разработване и популяризиране на екосистемни услуги, вкл. тяхното предлагане и популяризиране; ✓ дейности за информация и повишаване на осведомеността, например посетителски центрове в защитените територии, действия за публичност, тематични пътеки и други; ✓ изграждане/реконструкция/рехабилитация на малка по мащаб инфраструктура; ✓ дейности по инвентаризация на културни / природни обекти на селското наследство и тяхното популяризиране, вкл. чрез дигитализация и онлайн платформи; ✓ опазване и популяризиране на нематериално наследство като музика, фолклор, етнология, чрез организиране на временни/постоянни изложби, фестивали и публични събития, печатни издания и каталози, филми, видео клипове или мултимедийни възстановки, разработване и представяне на макети, възстановяване на елементи от традиционни костюми или предмети от традиционния бит и други. ✓ Други дейности, допринасящи за целите на мярката.
Допустим и разходи	Допустимите разходи, включват разходи, които са необходими за осъществяване на проекта и са съобразени с принципите на разумно финансово управление, действително извършени и платени в периода на изпълнение на проекта: а) изграждането, придобиването, включително отпускането на лизинг, или подобренията на недвижимо имущество; б) закупуването или вземането на лизинг на нови машини и оборудване, до пазарната цена на актива; в) общи разходи, свързани с разноските по букви а) и б), например хонорари на архитекти, инженери и консултанти, хонорари, свързани с консултации относно екологичната и икономическата устойчивост, включително проучвания за техническа осъществимост. Проучванията за техническа осъществимост са допустими, дори когато на база на техните резултати не се правят разходи по букви а) и б); Общите разходи не могат да надхвърлят 12 на сто от общия размер на допустимите разходи по проект; г) следните нематериални инвестиции: придобиването или развитието на компютърен софтуер и придобиването на патенти, лицензи, авторски права, търговски марки; д) текущи разходи, съгласно чл. 61 от Регламент 1305/2013 г. - оперативни

	разходи, разходи за персонал, разходи за обучение, разходи за връзки с обществеността, финансови разходи, др. За допустими се считат само разходите, които са извършени след като заявлението за подпомагане е одобрено от компетентния орган, с изключение на предварителните разходи, необходими за подготовка на проектното предложение.
Финансови параметри на проектите	Минимален размер – 5 000 лв. Максимален размер – 50 000 лв. *Бюджет по мярката – 50 000 лева*
Размер на финансовата помощ /интензитет на помощта	100% от общите допустими разходи за проекти, независимо от това дали генерират приходи или не.

Критерии за оценка и тяхната тежест	**ТОЧКИ**
Проектът обхваща цялата територия на МИГ (двете общини)	30
Целевата група по проекта са младежи на територията на МИГ	10
Проект насочен към популяризиране и съхраняване на културното материално и нематериално наследство на територията	20
Проект насочен към съхраняване, популяризиране и развитие на екологичното състояние на територията на МИГ, вкл. Натура 2000	20
Проект, който включва използване на нови за територията методи на представяне на културното и природно наследство, и/или използва информационни технологии, и/или създава нови за територията обекти за популяризиране на културното и/или природно наследство	20
Общо:	100

Проектите, получили по-малко от 30 точки се отхвърлят няма да бъдат оценявани

ОПОС 2014 - 2020 г. (ЕФРР)	
ОПНОИР 2014 - 2020 г. (ЕСФ)	

ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР 2014 - 2020 г. (ЕСФ)

За мерките от стратегията на МИГ Луковит – Роман по ОП НОИР важат следните общи условия:

Стратегията на МИГ Луковит-Роман обхваща мерки от ОС 3 „ОБРАЗОВАТЕЛНА СРЕДА ЗА АКТИВНО СОЦИАЛНО ПРИОБЩАВАНЕ“ на ОП НОИР, по **Инвестиционен приоритет -** 9ii: Социално-икономическа интеграция на маргинализирани общности като ромите със **Специфична цел -** Повишаване броя на успешно интегрираните чрез образователната система деца и ученици от маргинализирани общности, включително роми.

С оглед демаркацията между програмите, по настоящата операция подкрепа ще получат кандидати **само от сферата на образователната система, общини от територията**.
С оглед демаркацията **между програмите ОПНОИР и ОПРЧР, по настоящите операции** подкрепа ще получат дейности осъществявани в рамките на самия образователен процес и съпътстващите допълнителни дейности в образователните институции; дейности за подобряване на образователната среда – обзавеждане и оборудване за нуждаещите се училища, осигуряване на консумативи, материали, техника за занимателни, развлекателни, спортни, библиотечни и ИКТ дейности; дейности, улесняващи достъпа до образование на маргинализираните общности, като транспорт и хранене, където е приложимо; дейности за насърчаване на родителите като преки участници в образователния и възпитателния процес на подрастващите; дейности, подкрепящи преодоляване на негативни обществени нагласи спрямо маргинализираните групи; дейности за съвместни инициативи за различните етноси за предотвратяване отпадането от предучилищното, училищното и професионалното образование.
Дейностите ще се изпълняват на територията на МИГ Луковит-Роман, като продължителността за изпълнението им е **не повече от три години за всеки отделен проект.**
По отношение на определяне на целевите групи по мерките ще бъде използвана методика (система от критерии) за определяне на децата и учениците, за които съществува риск от образователно изключване и на които следва да се осигури допълнителна помощ за преодоляване на този риск, разработена от Министерството на образованието и науката (МОН) в съответствие с определението за маргинализирани групи, дадено в Споразумението за партньорство на Република България за програмен период 2014 – 2020 г. (СП).

Иновативни подходи

- Насърчаване на екологощадящо поведение у участниицте/целевите групи като общ инструмент за интеграция – съвместни екологични инициативи между детски градини, училища, родители, учители, заинтересовани страни
- „Зелени“ дейности като нови образователни форми за интеграция - напр. обучение за разделно събиране на отпадъци, рециклиране, опазване на околната среда, биоземеделие и др.
- Работа, съвместно с родителите по време на летните месеци – „лятно училище за деца и родители“ и др.
- Помощник на учителя

Допустими разходи

Предвидените разходи са в съответствие с разпоредбите на Регламент 1303/2013, Регламент 1304/2013, Регламент 966/2012, ЗУСЕСИФ, ПМС № 189/2016 г., ПМС 161/2016 г., ПМС 162/2016 г.
Те се определят на база изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ, приложимите подзаконови нормативни актове и националното законодателство и разпоредбите на Регламент № 1303/2013.
Видовете допустими разходи по ОПРЧР могат да бъдат представени в следния неизчерпателен списък:

Допустими разходи:

I. Разходи за персонал/участници в изпълнение на дейностите

1. Разходи за възнаграждения (включително допълнително материално стимулиране), както и осигурителните и здравноосигурителните вноски за сметка на осигурителя съгласно националното законодателство.

2. Разходи за командировки, съгласно Наредбата за командировките в страната.

2.1. Разходи за „пътни“ на персонала, включен в точка 1.

2.2. Разходи за „дневни“ на персонала, включен в точка 1.

2.3. Разходи за „квартирни“ на персонала, включен в точка 1.

2.4. Пътни разходи за лицата от допустимите целеви групи. (извън случаите, в които е предоставен организиран транспорт).

II. Разходи за материали

1. Разходи за канцеларски материали и офис консумативи.

2. Разходи за дидактически материали (учебна литература, помагала, учебни и спортни пособия и др.).

3. Разходи за оборудване и обзавеждане (активи на стойност под прага на същественост).

4. Разходи за гориво (за служебен транспорт на организацията- бенефициент за изпълнение на дейности по проекта).

III. Разходи за услуги

1. Разходи за организиран транспорт при изпълнение на дейностите по проекта, където е приложимо.

2. Режийни разходи за помещенията, в които ще се изпълняват дейности по проекта (разходи за електрически ток, студена вода, отопление, почистване и др.).

3. Разходи за изграждане на образователна ИКТ среда (окабеляване на стаи/кабинети, свързаност на сървър с компютри в мрежа и др.) в училищата и детските градини.

4. Разходи за застраховки за лицата от допустимите целеви групи, където е приложимо.

5. Разходи за хранене в детските градини и училищата.

6. Разходи за информация и комуникация.

IV. Разходи за провеждане и участие в мероприятия

1. Разходи за организиране и провеждане на мероприятия за лицата от целевите групи.

2. Разходи за участие в мероприятия на лицата от целевите групи.

V. Непреки разходи

1. Разходи за възнаграждения на екипа за организация и управление на проекта, включително осигурителните и здравно-осигурителните вноски за сметка на осигурителя съгласно националното законодателство.

2. Разходи за командировки на екипа за организация и управление на проекта, съгласно Наредбата за командировките в страната.

3. Разходи за канцеларски материали и офис консумативи

4. Режийни разходи при ползване на офис за администриране на проекта (разходи за електрически ток, студена вода, отопление и др.).

5. Разходи за наем на офис за администриране на проекта..

СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА

Раздел 5. СПЕЦИФИЧНИ КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА	точки
5.1 Проекти, които се реализират в села на територията на МИГ	5
5.2 Проектът включва дейности през летните месеци и/или дейности съвместно с родители	5
5.3 Проектът включва дейности, които повишават информираността и формират нови модели на поведение по отношение на околната среда	5
5.4. Разкрити нови работни места по проекта	5
5.5 Брой деца, обхванати от проектните дейности – 10 т.	10
Общо:	30

Наименование на мярката	**19.2-ОПНОИР-ДГ Подобряване на достъпа и повишаване на обхвата на децата от маргинализирани групи в системата на предучилищното образование (детски градини и училища, в които има подготвителни групи)**
Цели и обхват на мярката	Подкрепа за социално включване на деца и ученици от маргинализираните групи чрез подобряване на достъпа им до качествено образование по Операция: Осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в трудно достъпните райони на НОИР.
Съответствие на мярката с приоритета на ОП НОИР, в т.ч. цел на мярката и принос към определена специфична цел на ОП НОИР	Мярката съответства на ИП 9.ii на ОП НОИР като допринася за изпълнение на основната цел „Подкрепа за социално включване на деца и ученици от маргинализираните групи чрез подобряване на достъпа им до качествено образование“ на операция „Осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в трудно достъпните райони“. *Целта на мярката е да подобри достъпа и да повиши качеството на предучилищното образование в малките населени места.* В резултат ще се осигурят условия за ранно интегриране в образователната система на деца от маргинализирани групи, условия за достъп до качествено образование, подобряване на материалните условия, запазването и развитието на културната идентичност и осигуряване на среда за преодоляване на негативни обществени нагласи. Дейностите са в съответствие с Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020, на плановете за действие за нейното изпълнение на двете общини на територията на МИГ.
Съответствие на мярката с идентифицираните проблеми на територият	В резултат от демографските проблеми на територията на МИГ „Луковит-Роман“ през последните десетилетия значителен брой малки населени места останаха с неголям брой деца. Немалка част от населението в тези селища произхожда от етническите малцинства, а сред младите преобладават хората от малцинствените групи. Често явление сред тях е временната или постоянна безработица, което води до частична или пълна маргинализация на част от жителите. Голяма част от детските градини в малките населени места и в трудно достъпните райони изпитват недостиг на средства за провеждане на качествен образователен процес. Липсва подходящо оборудване и обзавеждане, квалифицираните педагози

а и специфика	пътуват от други населени места и др., дори част от децата пътуват до детски градини в други населени места, което ежедневно затруднява тях и семействата им. Необходимо е детските градини в малките населени места да бъдат подкрепени, за да се осигури достъп до качествено образование на децата. На територията на община Луковит има 5 детски градини – ЦДГ „Звънче“ в гр. Луковит, ЦДГ „Червена шапчица“ в гр. Луковит с изнесена група в с. Румянцево, ЦДГ „ Слънце“ в гр. Луковит с изнесена група в с. Тодоричене, ЦДГ „Славейче“ с. Дерманци с изнесени групи в с. Бежаново и с. Ъглен и ЦДГ“ Зорница“ в с. Торос. В три училища има подготвителни групи. Общият брой на обхванатите деца в предучилищна възраст е 599. В община Роман има една детска градина „Зора“ в гр. Роман с изнесени групи в селата Камено поле, Радовене и Струпец с общо 174 деца.
Допустими получатели /бенефициенти	**С оглед демаркацията между програмите, по настоящата операция** подкрепа ще получат кандидати **само от сферата на образователната система** - Детски градини, училища с подготвителни групи, общини Луковит и Роман. *Допустими партньори*: Детски градини, училища, общини Луковит и Роман, и юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) в обществена полза, съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), регистрирани и действащи на територията на МИГ най-малко 12 месеца преди крайния срок за подаване на стратегия за ВОМР с многофондово финансиране. **Партньорството е задължително!**
Целеви групи и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	**Деца от маргинализирани групи, включително роми;** **Родители/настойници от маргинализираните групи, включително роми** С цел постигане на интеграционен ефект от проектните дейности, са допустими разходи за деца и техните родители/настойници, които не са представители на маргинализираните групи. Възрастовата структура на ромите в община Луковит съгласно последното преброяване (2011 г.) сочи висок дял на ромското население като същевременно отчита един от най-високите проценти – 35 % неграмотност сред ромското население и уязвимите граждани, живеещи в сходна на ромите ситуация. При децата от 0 до 9 години на територията на общината 40 % са определени от родителите им като роми и съответно за тях българският език не е майчин, т.е. тук се очертава един от основните проблеми – не владеенето на български език от децата от ромската етническа група им отнема правото на равен достъп в образование, затруднява ги в бъдеще при овладяване на учебния материал, обрича ги от ранна възраст на изолация. В община Роман има само една детска градина в града с филиали в селата Камено поле, Радовене и Струпец. Около 90 % от децата са от ромски произход, почти всички са от многодетни семейства с нисък социален статус. При ромите бедността, социалното изключване, негативите на семейната среда превръщат образованието в почти невъзможна цел. *Необходима е подкрепа за мотивация на семействата от малцинствените етнически групи за включване на децата им в учебния процес, за интервенция в най-ранна детска възраст за*

	посещение на детска градина и предоставяне на допълнителна педагогическа помощ. Интервенциите са насочени към подобряване на достъпа до качествено приобщаващо предучилищно образование за децата в неравностойно положение, в частност ромите и ранното им интегриране в образователната система, като създава условия за равен достъп до образование на всички деца в т.ч. от етническите малцинства.
Допустими дейности	- привличане и включване на допълнителни педагогически специалисти и помощник-учители за работа с деца от тези групи; - допълнително обучение по български език за децата, за които българският език не е майчин; - взаимодействие с родители; - допълнителна работа на педагогическите специалисти с деца от маргинализирани групи (вкл. работа през летните месеци); - подобряване на материално-битовите условия в образователните институции, вкл. съвременно ИКТ оборудване и електронни образователни продукти; - осигуряване на транспорт и хранене, когато това не се финансира от държавния или общинския бюджет; - други дейности, включени в общински програми със сходен характер; - насърчаване на общуването и съвместните изяви между деца/ученици от маргинализирани и не маргинализирани групи, обучаващи се в различни образователни институции на територията на населеното място чрез допълнителни образователни услуги (вкл. през летните месеци).
Иновативни подходи	Виж ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)***
Допустими разходи	Допустимите разходи по мярката трябва да отговарят на приложимото законодателство и да спазват условията на съответната програма. Предвидените разходи са в съответствие с разпоредбите на Регламент 1303/2013, Регламент 1304/2013, Регламент 966/2012, ЗУСЕСИФ, ПМС № 189/2016 г., ПМС 161/2016 г., ПМС 162/2016 г. Примерни допустими разходи са описани в ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)***
Бюджет по мярката	Левовата равностойност на 150 000 евро (293 374.50 лева)
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 50 000 лева Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 70 000 лева
Размер на финансовата помощ	Интензитет на финансовата помощ - 100 %. *Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.*

Критерии за оценка и тяхната тежест	За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП НОИР 2014 – 2020 г. с обща тежест - 70 точки. Специфичните критерии за оценка на проекти на МИГ Луковит-Роман са с обща тежест 30 точки - виж в *ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)*
Минимална помощ/ Държавни помощи: Виж ***ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ***	
Наименование на мярката	**19.2-ОПНОИР-ПО Подобряване на достъпа и повишаване на мотивацията на ученици от маргинализирани групи за включване в системата на професионалното образование**
Съответствие на мярката с приоритета на ОП НОИР, в т.ч. цел на мярката и принос към определена специфична цел на ОП НОИР	Мярката съответства на ИП 9.ii на ОП НОИР като допринася за изпълнение на основната цел „Подкрепа за социално включване на деца и ученици от маргинализираните групи чрез подобряване на достъпа им до качествено образование“ на операция „Осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в трудно достъпните райони“. *Целта на мярката е да подобри достъпа и да повиши качеството на училищното професионално образование в малките населени места, както и да намали броя на необхванатите от образователната система, на отпадащите от училище и на преждевременно напусналите училище*. С реализацията на мярката ще се повиши мотивацията на учениците от маргинализираните групи за включване в професионалното образование като се осигурят условия за достъп до качествено образование. *Дейностите са в съответствие с Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020, на плановете за действие за нейното изпълнение на двете общини на територията на МИГ.*
Съответствие на мярката с идентифицираните проблеми на територията и специфика	Голям е броят на младите безработни – 16,40 % на територията на МИГ. В същото време лицата без образование и квалификация са сред най-рисковите на пазара на труда и най-трудно намират работа. Тази тенденция намира отражение най-силно върху ромската етническа общност. Учениците от маргинализираните групи, вкл. ромите имат шанс да придобият професия, докато са ученици в професионалните гимназии в двете общини. По този начин ще увеличат шанса си за започване на работа и ще осигурят по-качествен живот на себе си и своите семейства. От друга страна двете професионални гимназии на територията на МИГ ще имат възможност да предоставят по-качествено образование и да допринесат за развитието на територията. Професионалната гимназия в Луковит предлага обучение в сферата на селското стопанство, където все още липсват квалифицирани кадри. Професионалната гимназия по каменоделство в с. Кунино пък е единствена в страната. През учебната 2016/2017 г. учениците в ПГСС „Сергей Румянцев“ са 268, а в ПГ по каменоделство, в с. Кунино, общ. Роман са 212.
Допустими получатели	**С оглед демаркацията между програмите, по настоящата операция** подкрепа ще получат кандидати **само от сферата на образователната система -**

/бенефициенти	професионални училища, училища и общини от територията на МИГ Допустими партньори: професионални училища, общини на територията на МИГ и юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) в обществена полза, съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), регистрирани и действащи на територията на МИГ най-малко 12 месеца преди крайния срок за подаване на стратегия за ВОМР с многофондово финансиране. **Партньорството е задължително**!
Целеви групи и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	Ученици от маргинализирани групи, включително роми и родители/настойници от маргинализираните групи, включително роми. С цел постигане на интеграционен ефект от проектните дейности, са допустими разходи за ученици и техните родители/настойници, които не са представители на маргинализираните групи. При ромите бедността, социалното изключване, негативите на семейната среда превръщат образованието в почти невъзможна цел. Необходима е подкрепа за мотивация на семействата от малцинствените етнически групи за включване на учениците в учебния процес, за привличане на интереса към професионалното образование, което осигурява сигурна заетост в бъдеще. Интервенциите са насочени към подобряване на достъпа до качествено професионално образование за учениците от маргинализираните групи, в частност ромите и осигуряване на условия за ненапускане на образователната система.
Допустими дейности	• осигуряване на ученическо общежитие (където е възможно) ; • осигуряване на хранене по врама на събития; • осигуряване на транспорт от местоживеене до професионалното училище и обратно; • закупуването на учебници, учебни пособия и материали; • допълнително обучение за ученици с образователни затруднения; • подобряване на материално-битовите условия в професионалните гимназии и ученическите общежития, в които са настанени ученици, учащи в професионални гимназии, включително закупуване на съвременна ИКТ оборудване и оборудване за провеждане на практическо обучение; • допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализирани групи (включително през лятото); • провеждане на информационни кампании за включване в системата на професионалното образование сред родителите и учениците от маргинализираните групи.
Иновативни подходи	Виж ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)***
Допустими разходи	Допустимите разходи по мярката трябва да отговарят на приложимото законодателство и да спазват условията на програмата. Предвидените разходи са в съответствие с разпоредбите на Регламент 1303/2013, Регламент 1304/2013, Регламент 966/2012, ЗУСЕСИФ, ПМС № 189/2016 г., ПМС 161/2016 г., ПМС 162/2016 г.

	Примерни допустими разходи са описани в ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)***
Бюджет по мярката	Левовата равностойност на 80 000 евро (156 466.40 лева)
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 50 000 лева Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 100 000 лева
Размер на финансовата помощ	Интензитет на финансовата помощ - 100 %. *Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.*
Критерии за оценка и тяхната тежест	За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП НОИР 2014 – 2020 г. с обща тежест - 70 точки. Специфичните критерии за оценка на проекти на МИГ Луковит-Роман са с обща тежест 30 точки - виж в *ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)*
Минимална помощ/ Държавни помощи:Виж ***ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ***	
Наименование на мярката	**19.2-ОПНОИР-У Подобряване на достъпа до училищно образование и намаляване на процента на учениците от маргинализирани групи, преждевременно напуснали училище**
Съответствие на мярката с приоритета на ОП НОИР, в т.ч. цел на мярката и принос към определена специфична цел на ОП НОИР	Мярката съответства на ИП 9.ii на ОП НОИР като допринася за изпълнение на основната цел „Подкрепа за социално включване на деца и ученици от маргинализираните групи чрез подобряване на достъпа им до качествено образование“ на операция „Осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в трудно достъпните райони“. *Целта на мярката е да подобри достъпа и да повиши качеството училищното образование в малките населени места, както и да намали броя на необхванатите от образователната система, на отпадащите от училище и на преждевременно напусналите училище.* В резултат на интервенциите ще се създадат условия за увеличаване броя на интегрираните ученици, за запазване и развитие на културната идентичност и осигуряване на среда за преодоляване на негативни обществени нагласи. *Мярката ще подпомага достъпа до образование на застрашените от отпадане от образователната система деца и ученици, ще способства за ефективно включване и повишаване на образователните резултати на маргинализираните общности в отделните населени места на региона.* Ще се прилагат дейности за подобряване на образователната среда и създаване на съвременни условия за развитие на потенциала на всяко дете. Същевременно ще се работи за преодоляване на негативните нагласи спрямо ромския етнос. Дейностите са в съответствие с Националната стратегия на Република България за интегриране на

	ромите 2012-2020, на плановете за действие за нейното изпълнение на двете общини на територията на МИГ и концепцията на Община Луковит за изпълнение на мерки за приобщаване на уязвими групи по интегрирана процедура, финансирана по ОПРЧР и ОП НОИР.
Съответствие на мярката с идентифицираните проблеми на територията и специфика	Децата от маргинализираните групи, вкл. ромите не посещават редовно училище или отпадат рано от училище, защото образованието за тях не е ценност. В същото време това ги обрича на бедност и маргинализиране и в бъдеще. Необходима е подкрепа за мотивация на семействата от малцинствените етнически групи за включване на децата им в учебния процес и предоставяне на допълнителна педагогическа помощ. Интервенциите са насочени към подобряване на достъпа до качествено приобщаващо училищно образование за децата в неравностойно положение, в частност ромите, за да се справят по-лесно с предизвикателствата на образователната система и за да се намали броя на преждевременно напусналите училище. Подкрепа в тази посока ще доведе до възможност за по-добро бъдеще на учениците от маргинализираните групи и съответно ще допринесе за развитие на територията на МИГ. През учебната 2016/2017 г. за училищата на територията са: Община Роман: ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ в с. Камено поле, което е защитено училище с 47 ученици, СУ „Васил Левски“ в гр. Роман с 255 ученици, НУ „П.Р. Славейков“ в Роман с 164 ученици. Община Луковит - СУ „Алеко Константинов“, Луковит – 821 ученици, НУ „Инж.Вълков“, Луковит -229 ученици, ОУ „Христо Ботев“, с. Румянцево – 238 ученици, ОУ „Неофит Рилски“, с. Дерманци с 234 ученици, ОУ „Васил Левски“, с.Торос – 111 ученици, ОУ „Св.Св.Кирил и Методий“, с.Бежаново – 205 ученици. Общия брой на учениците за същия период на територията е 2304. За отбелязване е фактът, че за община Луковит 40 % и за община Роман 50 %, при децата от 0 до 9 години са самоопределени от родителите им като роми и съответно за тях българският език не е майчин. Основен проблем за тази етническа група е невладеенето на български език от децата, което отнема правото им на равен достъп до образование, затруднява учениците при овладяване на учебния материал, изолира ги от ученическия и училищния живот и в крайна сметка прекъсва процеса на интеграция, вкл. образователна. Тревожността на тези данни е подкрепена от статистиката – от самоопределилите се като роми над 7 годишна възраст, над 70 % са функционално неграмотни: от 2 174 роми над 7-годишна възраст в община Луковит – 319 никога не са посещавали училище, 539 са с незавършено начално образование, а 727 са с начално образование. Само 23 % са с основно и по-малко от 2 % са със средно образование, като няма посочен нито един с висше образование. За община Роман функционално неграмотни са около 50 % от самоопределилите се като роми над 7 годишна възраст: от 300 роми над 7-год.възраст – 17 никога не са посещавали училище, 63 са с незавършено начално образование, 85 са с начално образование – по експертни данни. *Важно е да се отбележи, че към 2017 г. във възрастова група „5-14-годишни“ децата от ромската и българската група почти се изравняват по брой: за*

	община Луковит: българска – 1115 деца и ромска – 809 деца; за община Роман: българска – 105, ромска – 101 деца, което налага предприемането на неотложни мерки за подобряване на достъпа до образование и намаляване на процента на учениците от маргинализирани групи, преждевременно напуснали училище.
Допустими получатели /бенефициенти	Допустими бенефициенти: училища и общини на територията на МИГ Допустими партньори: детски градини, училища, общини на територията на МИГ и юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) в обществена полза, съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ), регистрирани и действащи на територията на МИГ най-малко 12 месеца преди крайния срок за подаване на стратегия за ВОМР с многофондово финансиране. **Партньорството е задължително.** *На територията на община Луковит има 1 начално, 1 средно и 4 основни училища, като общият брой на учениците е 1838.* *В община Роман има 1 начално училище, 1 средно училище, 1 основно училище, като общият брой на учениците в общината е около 466.*
Целеви групи и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	**Ученици от маргинализирани групи, включително роми, родители/настойници от маргинализираните групи, включително роми. С цел постигане на интеграционен ефект от проектните дейности, са допустими разходи за ученици и техните родители/настойници, които не са представители на маргинализираните групи.** На територията на МИГ живеят ученици от маргинализирани групи, за които съществува риск от изключване и на които трябва да се осигури допълнителна помощ за преодоляване на този риск. Ученици от такива семейства имат ограничен достъп до качествени образователни услуги, поради проблеми в социално-битовата им среда, нисък образователен статус на родителите, безработица, бедност, етнокултурните различия или териториалните особености на населеното място. Това води до риск от ранното отпадане от образователната система и последваща социално-икономическа изолация. Голяма част от ромските семейства са в такава ситуация, а това предрешава бъдещето на децата им. Статистическите данни показват, че през последните 15 години процентът на отпадналите от училище деца е нараснал драстично сред ромите. Тенденцията с отпадане от училищното образование на учениците е притеснителна и за двете общини (*4,4 % за учебната 2016/2017 г. по данни на НСИ при средно за страната около 3%*), и е характерна особено за ромската общност. В някои от училищата, особено в по-малките населени места и труднодостъпните райони, 90 % от учениците са от маргинализирани групи, вкл. роми.
Допустими дейности	• допълнително обучение за преодоляване на образователни трудности; • привличане и включване на допълнителни педагогически специалисти и помощник-учители за работа с ученици от тези групи; • взаимодействие с родители; • допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализираните групи (вкл. за обхващането им в системата на образованието

	и за предотвратяване на преждевременното им напускане); • хранене в училищата по време на изпълнение на дейностите – суха храна, пакети. • закупуване на учебни материали и пособия; • подобряване на материално-битовите условия в училищата, включително закупуване на ИКТ; • други дейности, включени в общински програми със сходен характер; • Насърчаване общуването и съвместните изяви между деца/ученици от маргинализирани и не маргинализирани групи, обучаващи се в различни образователни институции на територията на населеното място чрез допълнителни образователни услуги (вкл. през летните месеци).
Иновативни подходи	Виж ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)***
Допустими разходи	Допустимите разходи по мярката трябва да отговарят на приложимото законодателство и да спазват условията на съответната програма. Предвидените разходи са в съответствие с разпоредбите на Регламент 1303/2013, Регламент 1304/2013, Регламент 966/2012, ЗУСЕСИФ, ПМС № 189/2016 г., ПМС 161/2016 г., ПМС 162/2016 г. Примерни допустими разходи са описани в ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)***
Бюджет по мярката	Левовата равностойност на 270 000 евро (528 074, 10 лева)
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 50 000 лева Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 150 000 лева
Размер на финансовата помощ	Интензитет на финансовата помощ - 100 %. *Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.*
Критерии за оценка и тяхната тежест	За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП НОИР 2014 – 2020 г. с обща тежест - 70 точки. Специфичните критерии за оценка на проекти на МИГ Луковит-Роман са с обща тежест 30 точки - виж в *ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОПНОИР (ЕСФ)*
Минимална помощ/ Държавни помощи:Виж ***ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ***	

ОПРЧР (ЕСФ)	

ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОП РЧР (ЕСФ)

КАТЕГОРИИ РАЗХОДИ

Допустими разходи. Те се определят на база изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и ПМС № 189/28.07.2016г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите

по оперативните програми, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд на Европейския съюз и от Европейския фонд за морско дело и рибарство, разпоредбите на Регламент № 1303/2013, Регламент № 1304/2013, Регламент № 966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014 – 2020 г.

Видовете допустими разходи по ОПРЧР могат да бъдат представени в следния неизчерпателен списък:

- разходи за оборудване и обзавеждане;
- разходи за трудови и други възнаграждения, стипендии и други доходи на физически лица за дейности, пряко свързани с изпълнението на договора за финансиране, включително осигурителните вноски, начислени за сметка на осигурителя върху договореното възнаграждение, съгласно националното законодателство;
- разходи за командировки (пътни, дневни и квартирни); стойността им се определя съгласно Наредбата за командировките в страната и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина или съгласно съответните нормативни актове на друга държава-членка на Европейския съюз, в случаите, когато не е приложимо българското законодателство;
- разходи за материали и консумативи, необходими за изпълнението на дейностите по договора за финансиране;
- разходите за стипендии и други доходи, изплатени от трети страни в полза на участниците в дадена дейност;
- разходи, свързани с участието на хора с увреждания;
- Непреки разходи - разходи за организация и управление до 10 на сто от общите допустими разходи по проекта, вкл. невъзстановим ДДС.

Недопустими разходи:

- определени в Постановление № 189 на Министерски съвет от 2016 г.
- Определени като недопустими в указанията за общите изисквания към стратегиите, които ще се финансират по съответните програми, изготвени в съответствие с ПМС № 161
- за инвестиция и дейност, получила финансиране от друг ЕСИФ;
- за придобиването на товарни автомобили за сухопътен транспорт съгласно чл.3, т. 2 и 3 от Регламент 1407/2013 относно прилагането на ленове 107 и 108 от Договора за функционирането на ЕС към помощта de minimis (OB, L 352/1 от 24 декември 2013 г.)

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА ПО МЕРКИТЕ ОТ ОП РЧР

Критерии	**Скала на оценка**	**Максимален брой точки**
1. Оперативен капацитет		**10**
1.1 Опит на кандидата и партньора/партньорите в управлението на проекти и/или опит в изпълнение на	**8**	

дейности, като тези включени в проектното предложение[1] през последните 5 години: (изброяват се дейностите)		
1.1 А Опит на кандидата в управлението на проекти и/или опит в изпълнение на дейности, като тези включени в проектното предложение през последните 5 години	**0-6**	
1.1. Б Опит на партньора/партньорите в управлението на проекти и/или опит в изпълнение на дейности, подобни на тези включени в проектното предложение[2] през последните 5 години	0-2	
1.2. Опит на законния представител на кандидата (управител, прокурист и др.)/собственика на капитала на организацията в организация, управление/изпълнение на проекти на проекти и/или в дейности като тези, включени в проектното предложение и/или управленски опит.	**0-2**	
2. Съответствие		**15**
2.1 Описание и обосновка на целите на проекта (оценява се връзката между заложените цели и целите на процедурата, нуждите на целевите групи, както и предвидените резултати)	**0-10**	
2.2 Описание на целевите групи по проекта и техните нужди	**0-5**	
3. Методика и организация		**30**
3.1 Съответствие на дейностите с целите и очакваните резултати	**0-15**	
3.2 Яснота на изпълнение на дейностите	**0-15**	
4. Бюджет и ефективност на разходите - Ефективност, ефикасност и икономичност на разходите и структурираност на бюджета	**0-15**	**15**
5. Допълнителни специфични критерии		**30**
Посочени във всяка от мерките по-долу	**0-30**	
ОБЩ, МАКСИМАЛЕН БРОЙ ТОЧКИ		**100**
МИГ, след съгласуване с УО на ОП РЧР, има право да допълва и модифицира критериите, съобразно спецификата на съответната процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ. Точките в самите раздели също могат да бъдат променяни в съответствие с конкретната процедура. В зависимост от спецификата на всяка една процедура могат да се добавят допълнителни критерии в рамките на		

[1] Оценката по т.1.1 се формира като средно аритметична оценка между оценките по т. 1.1 А и т. 1.1 Б. В случай че не е предвидено участието на партньор по проекта, се взима само оценката по т. 1.1 А

[2] В случай че са включени повече от един партньор, оценката се формира като средно аритметична от оценките на всеки партньор.

четирите раздела. Разпределението и точкуването на критериите за оценка в рамките на всеки от разделите ще бъде определено в процеса на разработване на насоките за кандидатстване към одобрените стратегии, съгласно Указанията на УО на ОП РЧР по чл. 37, ал. 1 от ПМС 161/2016 г.
МИГ след съгласуване с УО на ОПРЧР могат да определят минимален брой точки за преминаване по отделните раздели и/или минимално допустима оценка за качество на проектните предложения.

	Ос 1 **„ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО ЗАЕТОСТ И КАЧЕСТВОТО НА РАБОТНИТЕ МЕСТА"**
Инвестиционен приоритет	1: Достъп до заетост за търсещите работа и неактивните лица, включително трайно безработни и лица, отдалечени от пазара на труда, а също и чрез местните инициативи за заетост, и подкрепа за мобилността на работната сила 3: Устойчиво интегриране на пазара на труда на младите хора, в частност тези, които не са ангажирани с трудова дейност, образование или обучение, включително младите хора, изложени на риск от социално изключване, и младите хора от маргинализирани общности, включително чрез прилагане на гаранцията за младежта /финансирана по ЕСФ/.
Специфична цел	1.1: Увеличаване броя на започналите работа безработни или неактивни лица на възраст между 30 и 54 г. 1.2: Увеличаване броя на започналите работа безработни или неактивни лица с ниско образование на възраст между 30 и 54 г. вкл. 1.3: Увеличаване броя на започналите работа безработни или неактивните лица над 54 годишна възраст 3.1: Увеличаване броя на икономически неактивните младежи извън образование и обучение на възраст до 29 г. вкл., които са получили предложение за обучение, работа, стаж или обучение по време на работа (чиракуване), или са насочени към продължаване на образованието 3.2. Увеличаване броя на безработните младежи извън образование или обучение на възраст до 29 г. включително, с основна или по-ниска образователна степен, които са завършили обучение или са включени в заетост 3.3: Увеличаване броя на включените в обучение, в заетост или в самостоятелна заетост безработни младежи извън образование или обучение на възраст до 29 г. вкл., които са със завършено средно или висше образование
Наименование на мярката	19-ОПРЧР - А - **АКТИВНО ВКЛЮЧВАНЕ** **Активиране на безработни и неактивни лица**
Цели и обхват на мярката	Целите на мярката са насочени към постигане на по-висока и по-качествена заетост чрез **придобиване на нови знания, умения и квалификация за безработни и неактивни хора** и **активирането им за включване на пазара на труда**, чрез предоставянето на персонализирани услуги на неактивни и безработни лица, съобразени с техните индивидуални нужди. Дейностите в обхвата на мярката са насочени към осигуряване на пригодност на целевите групи към специфичните особености на местния трудов пазар,

	постигане на по-голяма конкурентоспособност и успешна интеграция, и са ориентирани към потребностите и нуждите на работодателите. Предоставянето на професионално обучение съобразно нуждите на работодателите е особено важна група от дейности, както за самите работодатели, така и за лицата включени в дейностите по мярката. Ще бъдат предоставяни и обучения за придобиване на ключови компетентности. Дейностите за обучение и осигуряване на заетост могат да бъдат съчетани с услуги за професионално ориентиране и консултиране. Съчетаването на индивидуален подход и повишаване на професионалната квалификация и компетентностите ще допринесе за подобряване на пригодността на безработните към местния пазар на труда и в резултат, за намаляване на нивото на безработица и повишаване на заетостта на територията на МИГ Луковит-Роман. За икономически неактивните младежи, които са извън образование и обучение ще бъдат организирани дейности за тяхното активиране, като ще се предлага връщане в образователната система, насочване към ДБТ, или включване в квалификационни курсове и заетост. На регистрираните безработни до 29 г. възраст и над 29 г. възраст ще бъде предлагано професионално обучение, съобразено с нуждите на работодателите, както и обучения за придобиване на ключови компетенции, съчетани в осигуряване на стажуване и/заетост в частния сектор, като така ще се осигури устойчивост на вложените ресурси. Мярката е съобразена с Националната стратегия за намаляване на бедността и социалното включване 2020 г.
Допустими получатели /бенефициенти	Дейностите ще се реализират на територията на МИГ от общините, местни работодатели, местни НПО и местни ЦПО. Допустими бенефициенти: Неправителствени организации, Обучителни организации (ЦПО), Работодатели, Общини Луковит и Роман
Целеви групи и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	• Икономически неактивни лица, извън образование и обучение, в т.ч. обезкуражени лица и/или • търсещи работа безработни лица и групи в неравностойно положение на пазара на труда и/или • трайно безработни лица в т.ч. икономически неактивни младежи, които не са в образование и обучение, на възраст от 15 до 29 г. вкл. и/или • търсещи работа безработни младежи на възраст от 15 до 29 г. вкл. с основна или по-ниска образователна степен и/или • търсещи работа безработни младежи от 15 до 29 г. вкл. със завършено средно или висше образование • безработни или неактивни лица над 54 г. вкл. • безработни или неактивни лица на възраст между 30 и 54 г. Идентифицирани проблеми, които мярката адресира Според проучване на територията на общини Луковит и Роман, регистрираните безработни в края на месец декември 2016 г. са 2092 души (9,29 % от жителите

	на територията), като равнището на безработица за територията е 27,03 %. По възрастова структура броят на безработните лица на възраст над 50 години е 35,28 % от всички безработни, лицата до 29 години са 16,40 % от безработните лица. Най-голям е броят на безработните лица между 30 и 50-годишна възраст, който остава висок и остава в рамките на около 48,47 % от общия брой на икономически неактивните лица. По образователен признак, най-голям е броят на безработните с начално и по-ниско образование, следван от тези със средно, висше и основно образование. В резултат от негативните икономически процеси през последните години, все по-голяма част от населението в трудоспособна възраст се отдалечава от заетостта, било то изпадайки в състояние на продължителна безработица или дори по-лошо – излизане от работната сила. Този процес има най-силно отражение върху представителите от ромската етническа общност. Продължителната безработицата води до загуба на умения и квалификация на работната сила и влияе негативно на икономическата активност. Притеснителен факт за общините Луковит и Роман е високият дял на населението, което е с незавършено начално образование. Рискът от бедност и социална изолация е по-висок при ромския етнос и дългосрочно безработните, възрастното население и хората с увреждания. Поставеният фокус върху конкретни групи не изключва по-широк обхват на целевите групи в този инвестиционен приоритет, а именно: икономически неактивни лица, извън образование и обучение, в т.ч. обезкуражени лица; търсещи работа безработни лица и групи в неравностойно положение на пазара на труда, съгласно ЗНЗ. Лицата с ниско образование ще получат целева подкрепа в рамките на мярката. *В контекста на целите на ОП РЧР, мярката ще подкрепи националните усилия и ще допринесе за улесняване включването на безработните и неактивни лица на пазара на труда като намали безработицата на територията.*
Допустими дейности	Примерни допустими дейности: • Професионално информиране и консултиране, вкл. по въпроси относно упражняването на трудови и осигурителни права; • Психологическо подпомагане; • Предоставяне на мотивационно обучение; • Предоставяне на обучение за повишаване на професионалната квалификация или придобиване на нова; • Предоставяне на обучение за придобиване на ключови компетентности; • Осигуряване на заетост след предоставяне на посреднически услуги и/или обучение; • Осигуряване на обучение по време на работа (чиракуване) и стажуване; • Предоставяне на стимули за насърчаване на мобилността на търсещи работа лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда; • Предоставяне на стимули на работодатели за наемането на безработни лица от групите в неравностойно положение на пазара на труда; • Работа с работодателите за преодоляване на дискриминационни нагласи при наемането на представители на уязвими групи на пазара на труда

<table>
<tr><td>Допустими разходи</td><td>Разходите са в съответствие с изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и ПМС № 189/28.07.2016г., разпоредбите на Регламент № 1303/2013, Регламент № 1304/2013, Регламент № 966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014 – 2020 г. - виж ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОП РЧР (ЕСФ)</td></tr>
<tr><td>Бюджет по мярката</td><td>Левовата равностойност на 260 000 евро (508 508 лева)</td></tr>
<tr><td>Финансови параметри на проектите</td><td>Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 50 000 лева
Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 200 000 лева</td></tr>
<tr><td>Размер на финансовата помощ</td><td>100 % - Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.</td></tr>
<tr><td>Критерии за оценка и тяхната тежест</td><td>За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП РЧР 2014 – 2020 г., съгласно Указания от УО на ОП РЧР за прилагане на подхода ВОМР с ресурси от ОП РЧР /актуализирани за втори прием на стратегии за ВОМР/ - с тежест 70 т.
<table>
<tr><th>Допълнителни специфични критерии за територията</th><th>Скала на оценка</th></tr>
<tr><td>Проекти, които се реализират в села</td><td>5</td></tr>
<tr><td>Проектът осигурява нови работни места
до 2 работни места;
от 2 до 6 работни места;
над 6 работни места.</td><td>0-10
3
5
10</td></tr>
<tr><td>Осигурена устойчива заетост след приключване на проекта за не по-малко от половината новоназначени
до 3 месеца;
от 3 до 6 месеца;
над 6 месеца.</td><td>0-10
3
5
10</td></tr>
<tr><td>Дейностите, предвидени по проекта, са насочени към маргинализирани групи, вкл. роми – 5 т.</td><td>5</td></tr>
<tr><td>Максимален брой точки:</td><td>30</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>ПРИОРИТЕТНА ОС 2 „НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ“</td></tr>
<tr><td>Инвестиционен приоритет</td><td>Инвестиционен приоритет № 1: „Социално-икономическа интеграция на маргинализирани общности като ромите”</td></tr>
</table>

Специфична цел	Увеличаване на броя на лицата от уязвими етнически общности, включени в заетост, образование, обучение, социални и здравни услуги с фокус върху ромите.
Наименование на мярката	19 – ОПРЧР - СИИ **СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ**
Цели и обхват на мярката	Общата цел на операцията е намаляване на бедността и повишаване на социалното включване сред ромите. Мярката ще допринесе за повишаването качеството на живот, както и до трайната интеграция на най-маргинализираните общности като ромите чрез реализацията на комплексни иновативни мерки и прилагането на интегриран подход. Основна цел на мярката е пряко или косвено подобряване на детското благосъстояние, защита правата на детето и равенството на половете. Мярката ще допринесе за изпълнение на целите на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020 г., областните стратегии (Ловеч и Враца) и общински планове (Луковит и Роман) за интегриране на ромите, Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020 г. и общинските стратегии за развитие на социалните услуги. Схемата е насочена към социално-икономическата интеграция на маргинализирани групи от населението, с фокус върху ромите, като ще допринесе за подобряване достъпа до заетост, образование, обучение, социални и здравни услуги. Освен това ще бъдат реализирани дейности, благодарение на които ще се създадат условия за преодоляване на негативни стереотипи, недопускане на неравно третиране и подкрепа за реализацията на основните икономически, социални и културни права. Дейностите ще се осъществяват чрез прилагане на индивидуален подход, отчитащ потребностите на отделните хора, нуждите на „отделния човек" ще бъдат в „центъра" на вниманието, от една страна, и съобразяване със спецификите на територията и населените места, в които ще се извършват дейностите, от друга. Ще се прилага задължително интегриран и иновативен подход, тъй като проблемите пред ромската общност имат комплексен характер.
Допустими получатели /бенефициенти	**С оглед демаркацията с ОПНОИР допустимите кандидати и партньори са:** Общини Луковит и Роман, Неправителствени организаци, Читалища, Работодатели, регистрирани поделения на вероизповеданията, Доставчици на социални и здравни услуги, Обучителни организации (ЦПО). Необходимо е да има актуализирани общински планове за интеграция на ромите за периода 2015-2020 г., в съответствие с Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020 г., както и актуализирани общински стратегии за развитие на социалните услуги.
Целеви групи и	**С оглед демаркацията с ОПНОИР допустимите целеви групи са:** представители на ромската общност, вкл. хора в риск и/или жертва на

идентифицирани проблеми, които мярката адресира	дискриминация; хора, населяващи територии, в т.ч. с ниска гъстота на населението, райони и части от населени места, в които е налице концентрация на проблеми, създаващи риск от бедност, социално изключване и маргинализация (висока безработица, ниски доходи, ограничен достъп до публични услуги, териториална сегрегация, пространствена изолация, риск за здравето на ромското население и др.). Рискът от бедност и социална изолация е по-висок при ромския етнос и дългосрочно безработните, възрастното население и хората с увреждания. Едва около 17% от населението на територията на общини Луковит и Роман са се самоопределили като роми. По експертно наблюдение ромската общност в общността е доста по-голяма, тъй като част от ромите се самоопределят като българи, а друга част се самоопределят в зависимост от обстоятелствата. Те носят социални характеристики, типични за мнозинството от ромското население, но не приемат да бъдат идентифицирани с тази етническа група. Възрастовата структура на ромите по данни от последното преброяване сочи висок дял на ромското население на възраст до 35 години – над 70 %, за сравнение – процентът при българската етническа група е 33,99%. Според проучване на Програмата за развитие на ООН относно индекс на човешкото развитие, община Луковит се нарежда на 78-мо място от 264 общини по показател „ромска безработица", като отчита един от най-високите проценти – 35 % неграмотност сред ромското население и уязвимите граждани, живеещи в сходна на ромите ситуация. Статистическите данни показват, че през последните 15 години процентът на отпадналите от училище деца е нараснал драстично сред ромите. В следствие на това неграмотните възрастните роми са се увеличили с повече от 60 %. Липсата на образование е предпоставка за трайна безработица,а следствие на това е ниско качество на живот - в областта на здравеопазването, жилищните условия и др. Мярката ще допринесе за преодоляване на негативни стереотипи, недопускане на неравно третиране и подкрепа за реализацията на основните икономически, социални и културни права.
Допустими дейности	Допустимите дейности I. *Направление „Подобряване достъпа до заетост"* Активиране на икономически неактивни лица; посредничество за намиране на работа; професионално информиране и консултиране; психологическо подпомагане; мотивационно обучение; предоставяне на обучение; включване в стажуване, чиракуване, заетост в т.ч. в сферата на социалната икономика; насърчаване на самостоятелната заетост и др.; *II. Направление „Подобряване достъпа до образование"* Превенция на ранното отпадане от училище; интеграция в образователната система на деца и младежи; подобряване достъпа до образователни услуги за ранно детско развитие; огрaмотяване на възрастни; *III. Направление „Подобряване достъпа до социални и здравни услуги"* Подобряване достъпа до и предоставяне на качествени социални и здравни услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги, съгласно специфичните

	потребности на целевата група; предоставяне на индивидуални консултации и социално-здравна медиация на представителите на целевите групи; повишаване информираността относно социалните и здравните им права; насърчаване семейното планиране и отговорното родителство; повишаване здравната култура и др.; *IV. Направление „Развитие на местните общности и преодоляване на негативните стереотипи"* Планиране, управление, наблюдение и оценка на инициативи за социално-икономическа интеграция на ромите и за общностно развитие; общностни дейности за промяна на практики, имащи негативно влияние върху социалното включване; подкрепа за включване на целевите групи в процесите на формиране и изпълнение на национални и местни политики; инициативи за преодоляване на стереотипи; инициативи за популяризиране на културната идентичност на етнически общности, вкл. в сферата на традиционните дейности и талантите (занаяти и изкуства) Задължително е проектите да съдържат дейности от направление III. „Подобряване достъпа до социални и здравни услуги". *С оглед демаркацията с НОИР от Направление II се изключват дейности, които се извършват на територията на институции от образователната система и в дейностите не се включват учители, ученици, както и деца, които посещават детска градина или подготвителна група в училищата.* За да се гарантира интегрирания характер на интервенциите, е задължително освен включването на направление 3 („Достъп до социални и здравни услуги") и минимум още едно от останалите три направления на този инвестиционен приоритет.
Допустими разходи	Разходите са в съответствие с изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и ПМС № 189/28.07.2016г., разпоредбите на Регламент № 1303/2013, Регламент № 1304/2013, Регламент № 966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014 – 2020 г. - виж ***ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОП РЧР (ЕСФ)***
Бюджет по мярката	Левовата равностойност на 200 000 евро (391 160 лева)
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 100 000 лева Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 391 166 лева
Размер на финансовата помощ	100 % - Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.
Критерии за оценка и тяхната тежест	За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП РЧР 2014 – 2020 г., съгласно Указания от УО на ОП РЧР за прилагане на подхода

<table>
<tr><td></td><td>ВОМР с ресурси от ОП РЧР /актуализирани за втори прием на стратегии за ВОМР/ - с тежест 70 точки
<table>
<tr><th>Допълнителни специфични критерии за територията</th><th>Скала на оценка</th></tr>
<tr><td>Проекти за интервенция в ранна детска възраст, т.е. насочени към семейства на деца от уязвимите групи и деца роми, по-малки от 5 г. възраст, които не посещават детска градина</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Проекти, насочени към предоставяне на социални и здравни услуги на жени</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Проекти, които доказано включват участие на лица от ромската общност при подготовката им и включващи дейности, насочени за преодоляване на стереотипите, както от страна на местната общност, спрямо ромите, така и за преодоляване на стереотипите от страна на ромската общност към общността</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Максимален брой точки:</td><td>30</td></tr>
</table></td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Инвестиционен приоритет</td><td>Инвестиционен приоритет 2 „Активно приобщаване, включително с оглед насърчаване на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за заетост”</td></tr>
<tr><td>Специфична цел</td><td>СЦ 1: Увеличаване на броя на членове на семейства с деца /включително с увреждания/, които са започнали да търсят работа или са в заетост, след предоставени интегрирани мерки за социално включване
СЦ 2: Увеличаване на броя на хората с увреждания, които са започнали да търсят работа или са заети, чрез предоставяне на социални и здравни услуги, вкл. чрез интегрирани мерки за хора с увреждания и техните семейства</td></tr>
<tr><td>Наименование на мярката</td><td>19 – ОПРЧР - АВ ПРИОБЩАВАНЕ И АКТИВНО ВКЛЮЧВАНЕ</td></tr>
<tr><td>Цели и обхват на мярката</td><td>Цели на мярката:
• Разширяване на възможностите за подобряване качеството на живот на хората с увреждания и техните семейства и повишаване на мотивацията им за независим и самостоятелен начин на живот чрез насърчаване на равните възможности на тези лица за заетост и интеграция на пазара на труда;
• Подобряване на достъпа до услуги за кариерно развитие и насърчаване участието на пазара на труда и възстановяване на трудовата активност на семейства с деца /включително с увреждания/;
• Реализация на комплексни действия в посока улесняване достъпа до заетост на уязвими групи, включително и чрез предоставяне на иновативни социални и здравни услуги;
• Предоставяне на възможности за връщането на пазара на труда на лицата, които полагат вкъщи грижи за деца, вкл. с увреждания, за възрастни хора с увреждания или за стари хора.
Мярката е насочена към повишаване качеството на живот, насърчаване на социалното включване и интегриране в обществото на групите в неравностойно положение и със специални потребности, както и на други уязвими групи. Обхватът на мярката предоставя интегриран подход - социална</td></tr>
</table>

	услуга и качествена грижа за деца, включително с увреждания и деца в риск, и възрастни с увреждания и възрастни в риск, в общността или в домашна среда и успоредно с това, лицата, ангажирани с постоянните грижи за такива лица вкъщи да получат подкрепа чрез мерки, свързани с участието им на реалния пазар на труда. Мярката е насочена и към хората с увреждания и трябва да включва пълен пакет от услуги, които да спомагат както социалното интеграция, така и трудовата интеграция на лицата. Подкрепата цели превенция и предотвратяване на причините, които пораждат бедност и социално изключване за лицата и техните семейства. Различните дейности ще предоставят комплексни услуги за хората с увреждания, като ще се съчетават действия в посока осигуряване на заетост и социални и здравни услуги. В сферата на здравеопазването, ще бъдат подкрепяни съпътстващи дейности, насочени към осигуряване на информационно – образователни и здравно-консултативни услуги за превенция и здравословен живот. Където е необходимо ще бъде улесняван и достъпът до здравни услуги, като неразделна част от комплексните услуги за социално включване, осигуряване на по-високо качество на живот и пригодност за заетост. Акцент ще бъдат дейности по превенция във връзка с улесняване достъпа до заетост на родители, ангажирани с постоянното отглеждане на деца вкъщи и на други зависими членове на семейството и те ще могат да се включат на пазара на труда, използвайки пълния си потенциал. Мярката е съобразена с Националната стратегия за намаляване на бедността и социалното включване 2020 г. и общинските стратегии за развитие на социалните услуги.
Допустими получатели /бенефициенти	• неправителствени организации; • обучителни организации (ЦПО); • доставчици на социални услуги; доставчици на здравни услуги; • регистрирани поделения на вероизповеданията, работодатели; общини;
Целеви групи и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	• Хора с увреждания и техните семейства; • семейства с деца, вкл. с увреждания; • деца и възрастни в риск; • служители на доставчици на социални и здравни услуги Продължителната безработицата води до загуба на умения и квалификация на работната сила и влияе негативно на икономическата активност в селските райони. За самотните родители и многодетните семейства и семействата с деца като цяло, рискът от изпадане в бедност е изключително голям. Причините за това са липсата на трудови доходи и продължителното време, прекарано в отглеждане на децата, особено такива с увреждания, което от своя страна обуславя затруднения при съвместяването на семейния и професионалния живот на родителите. Този процес засяга особено жените, които основно са ангажирани с грижите за децата вкъщи и е предпоставка за социално изключване и икономическа изолация. По отношение на хората с увреждания, те се нуждаят от целенасочени действия за осигуряване на възможности за независим и самостоятелен живот, чрез повишаване на мотивацията и възможностите за участие в заетост. По този начин

<table>
<tr><td></td><td>и близките, които полагат грижи за тях вкъщи, ще имат възможност да се включат в реалния пазар на труда.</td></tr>
<tr><td>Допустими дейности</td><td>Примерни допустими дейности по проект:
• Предоставяне на услуги за семейства с деца (включително деца с увреждания), услуги по превенция (семейно консултиране, превенция на изоставянето и други) и на подкрепящи услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги в общността или в семейна среда;
• Реализация на интегрирани подходи за насърчаване участието на пазара на труда на лица, полагащи грижи за зависими членове на семейства;
• Подобряване достъпа до заетост на хората с увреждания и други уязвими групи чрез интегрирани комплексни мерки и предоставяне на подкрепящи услуги, вкл. в общността;
• Подобряване достъпа до здравеопазване и промоция на здравето, в т.ч. чрез целеви действия, насочени към уязвими групи;
• Местни социални дейности за социално включване - инициативи за информиране и представяне на възможностите на хората с увреждания и позитивната им роля в обществото с цел разчупване на стереотипите и промяна на нагласата на обществото и работодателите спрямо тях чрез информирането им в достатъчна степен за възможностите на хората с увреждания.
По мярката ще се насърчава прилагането на интегриран подход.</td></tr>
<tr><td>Допустими разходи</td><td>Разходите са в съответствие с изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и ПМС № 189/28.07.2016г., разпоредбите на Регламент № 1303/2013, Регламент № 1304/2013, Регламент № 966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014 – 2020 г. - виж ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОП РЧР (ЕСФ)</td></tr>
<tr><td>Бюджет по мярката</td><td>Левовата равностойност на 125 000 евро (244 475 лева)</td></tr>
<tr><td>Финансови параметри на проектите</td><td>Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 50 000 лева
Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 150 000 лева</td></tr>
<tr><td>Размер на финансовата помощ</td><td>100 % - Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.</td></tr>
<tr><td>Критерии за оценка и тяхната тежест</td><td>За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП РЧР 2014 – 2020 г., съгласно Указания от УО на ОП РЧР за прилагане на подхода ВОМР с ресурси от ОП РЧР /актуализирани за втори прием на стратегии за ВОМР/ - с тежест 70 точки
<table>
<tr><th>Допълнителни специфични критерии за територията</th><th>Скала на оценка</th></tr>
<tr><td>Проекти, които прилагат интегриран подход</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Проекти, осигуряващи заетост на хора с увреждания</td><td>10</td></tr>
</table></td></tr>
</table>

	Проекти, предоставящи услуги на деца	**10**
	Максимален брой точки:	**30**
Инвестиционен приоритет	**Инвестиционен приоритет № 3: „Повишаване на достъпа до услуги, които са на достъпна цена, устойчиви и висококачествени, включително здравни и социални услуги от общ интерес”**	
Специфична цел	СЦ1 Подобряване достъпа на хора с увреждания и хора над 65 год. възраст в невъзможност за самообслужване до услуги за социално включване и здравеопазване.	
Наименование на мярката	19 – ОПРЧР - СЗУ **Предоставяне на социални и здравни услуги в общността, включително дългосрочна грижа**	
Цели и обхват на мярката	Общата цел е подобряване на достъпа на хора с увреждания и хора над 65 г. възраст до интегрирани социални и здравни услуги, включително чрез предоставяне на дългосрочна грижа. Мярката ще допринесе за подобряване качеството на живот на възрастните, нуждаещи се от постоянно обслужване в ежедневието си, и на хората с увреждания чрез осигуряване на дългосрочна грижа, вкл. подкрепящи и интегрирани социални и здравни услуги в общността и в домашна среда. *Услугите следва да са ориентирани към самия потребител и към неговите променящи се социални и здравни потребности*. Основните проблеми на хората над 65 г. и обикновено самотноживеещи, които са в частична или пълна невъзможност да се самообслужват вкъщи, най-често поради здравословни проблеми и невъзможност да организират самостоятелно бита и ежедневните си дейности, както и липсата на социални контакти. Нараства необходимостта от развитието на социални и здравни услуги, предоставяни в домашна среда. С реализирането на мярката ще бъде укрепен капацитетът на местната общност за предоставяне на интегрирани услуги за уязвима група от общността – възрастни хора и хора с увреждания. Мярката ще допринесе за повишаването качеството на живот, както и до трайната интеграция на двете уязвими групи чрез реализацията на комплексни мерки и прилагането на интегриран подход. Подкрепата ще бъде насочена и към развитие на междусекторни услуги за хора с увреждания, включващи рехабилитация, трудотерапия, както и. подкрепящи и интегрирани социални и здравни услуги в общността и в домашна среда. *Мярката е съобразена с общинските стратегии за социални услуги и с Националната стратегия за намаляване на бедността и социалното включване 2020 г. Не са допустими за включване в стратегиите мерки по инвестиционен приоритет 3, специфични цели 2 и 3, които попадат в обхвата на Актуализирания план за действие към националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България“ , приет през месец октомври 2016 г., и в проекта на актуализиран план за действие за изпълнение*	

	на Националната стратегия за дългосрочна грижа, тъй като тяхното изпълнение ще бъде обезпечено на национално ниво, вкл. чрез средства от ОП РЧР 2014 – 2020 г.
Допустими получатели /бенефициенти	Допустими получатели: Общини Луковит и Роман и доставчици на социални услуги. **Допустими партньори от територията на МИГ:** Неправителствени организации; Читалища; Общини; Доставчици на социални и на здравни услуги, Регистрирани поделения на вероизповеданията
Целеви групи и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	**Целева група:** Хора с увреждания; хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване Според проучване на територията на МИГ Луковит-Роман, поне 25% от населението на двете общини е в положение на социално уязвими групи. За възрастните и особено за самотно живеещите възрастни над 65-годишна възраст, поради зависимостта от социалните плащания и липсата на подкрепа от страна на близки и роднини, рискът от изпадане в бедност или социално изключване е голям. Независимо от факта, че през последните години се наблюдава разширяване на социалните услуги на територията като видове и като обхват, потребностите от тях остават незадоволени. Достъпът до социални услуги в общността за уязвими групи в община Луковит се подобрява, но предлагането им в община Роман е крайно недостатъчно, а потенциалът за развитие на иновации в социалните услуги не се използва. Трудният достъп до основни услуги влошава качеството на живот на територията и допринася за миграцията, особено на младите жители на двете общини. Мярката предоставя възможност от услугите да се възползват хора с увреждания и в невъзможност за самообслужване, живеещи в отдалечени и малки населени места, в които предлагането на социални услуги е изключително ограничено. Те ползват най вече социалните услуги социален/ личен асистент /домашен помощник. Мярката прилага интегриран подход за хората с невъзможност за самообслужване и за хората с увреждане, като се съчетават комплексни действия в посока осигуряване на дългосрочна грижа, вкл. социални и здравни услуги в общността или в домашна среда. *В контекста на целите на ОП РЧР, мярката ще подкрепи националните усилия чрез изпълнението на интегрирани мерки за подобряване на достъпа до основни социални и здравни услуги, като цели постигане на равни възможности, независимост и социална интеграция за тези специфични целеви групи и преодоляване на последиците от социалното изключване и бедността.*
Допустими дейности	Мярката е насочена към преодоляване на бедността, социалната изолация и подобряване достъпа до интегрирани социални и здравни услуги, включително и предоставяне на дългосрочна грижа. Освен това ще бъдат реализирани дейности, благодарение на които ще се създадат условия за преодоляване на негативните стереотипи, особено към хората с психически заболявания и умствена изостаналост. *Дейностите ще се осъществяват чрез прилагане на индивидуален подход, отчитащ потребностите на отделните хора,* от една страна, *и съобразяване със спецификите и нуждите на територията и населените места*, в които ще се извършват дейностите, от друга. *Дейности:*

<table>
<tr><td></td><td>

Предоставяне на подкрепящи услуги, в т.ч. интегрирани междусекторни услуги в общността или в домашна среда; услуги за възрастни хора (включително самотноживеещи хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване), за хора с увреждания и други уязвими групи от населението;
Местни социални дейности за социално включване – вкл. чрез дейности за преодоляване на негативни обществени нагласи, свързани с ограничаване на права и стигма за психичната болест и/или умственото увреждане.

За дейностите и услугите, които ще получат подкрепа в проектните предложения в рамките на специфична цел 1 на инвестиционен приоритет 3 трябва да бъде осигурена устойчивост, като този ангажимент се изисква от бенефициентите.
</td></tr>
<tr><td>Допустими разходи</td><td>Разходите са в съответствие с изискванията на глава 5, раздел I от ЗУСЕСИФ и ПМС № 189/28.07.2016г., разпоредбите на Регламент № 1303/2013, Регламент № 1304/2013, Регламент № 966/2012 и приложимото национално законодателство за финансовата рамка 2014 – 2020 г. - виж ОБЩИ УСЛОВИЯ ПО МЕРКИТЕ ОТ ОП РЧР (ЕСФ)</td></tr>
<tr><td>Бюджет по мярката</td><td>Левовата равностойност на 175 000 евро (342 265 лева)</td></tr>
<tr><td>Финансови параметри на проектите</td><td>Минимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 50 000 лева
Максимален размер на безвъзмездната финансова помощ: 200 000 лева</td></tr>
<tr><td>Размер на финансовата помощ</td><td>100 % - Не се изисква съфинансиране от страна на кандидатите.</td></tr>
<tr><td>Критерии за оценка и тяхната тежест</td><td>
За оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОП РЧР 2014 – 2020 г., съгласно Указания от УО на ОП РЧР за прилагане на подхода ВОМР с ресурси от ОП РЧР /актуализирани за втори прием на стратегии за ВОМР/ - с тежест 70 точки
Специфични критерии за оценка и тяхната тежест – 30 точки
<table>
<tr><th>Допълнителни специфични критерии за територията</th><th>Скала на оценка</th></tr>
<tr><td>Проекти прилагащи интегриран подход за хората с невъзможност за самообслужване и за хората с увреждане, като се съчетават комплексни действия за осигуряване на дългосрочна грижа, вкл. социални и здравни услуги в общността и/или в домашна среда</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Проекти, допълващи общинските стратегии за социални услуги</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Проекти с дейности, насочени към местната общност за преодоляване на негативни стереотипи, относно хората с увреждания</td><td>10</td></tr>
<tr><td>Максимален брой точки:</td><td>30</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

ОПИК (ЕФРР)	

Тематична цел	**ТЦ3 Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес**
ОС	Приоритетна ос 2 „Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“
ИП	Инвестиционен приоритет: „Капацитет за растеж на МСП”
Специфична цел	Повишаване на производителността и експортния потенциал на българските МСП.
Код и наименование на мярката	19 – ОПИК - ППК - ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВЕНИЯ КАПАЦИТЕТ В МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Цели на мярката	Основна цел на мярката е да допринесе за повишаване на производителността на малките и средни предприятия /МСП/ от територията на МИГ „Луковит - Роман“ чрез насърчаване на инвестициите в съвременни технологии и оборудване и създаването на устойчиви предприятия, които да осигуряват заетост на местното население и възможности за повишаване на доходите му. Цел на мярката е ускоряване на темпа на растеж (осигуряване на „догонващ растеж) и увеличаване на експортния потенциал на местите МСП.
Съответствие с приоритетите на програмата, в т.ч. цел и принос към определената специфична цел	Мярката се реализира като част от мерките за подкрепа, съгласно Тематична цел 3 „Повишаване на конкурентоспособността на местните икономики и възможности за създаване на местен бизнес“ по Приоритетна ос 2 "Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“ и по-конкретно на Специфична цел: Повишаване на производителността и експортния потенциал на българските МСП от Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност” 2014-2020 (ОПИК). Тя е основен инструмент за изпълнение на целите за постигане на устойчив икономически растеж, създаване на нови работни места, повишаване на производителността и постигане на конкурентни предимства за местната икономика и е в съответствие с Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 (НСНМСП).
Съответствие с идентифицираните проблеми на територията	Подпомагането по мярката на територията на МИГ „Луковит и Роман“ е насочено към повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, повишаване производителността и ефективността на предприятията и факторите на производство, развитие на благоприятна бизнес среда чрез инвестиционна подкрепа на МСП за технологично обновление, диверсификация и алтернативни дейности за постигане на ефективна организация на цялостната дейност, създаване на продукти и услуги с висока добавена стойност и осигуряване на заетост на местното население. *Специфика по отношение на обхванатата територия*: По данни на НСИ,

	представени в проучванията, на територията на общини Луковит и Роман функционират 14 малки предприятия от допустимите сектори съгласно Националната стратегия за насърчаване на малките и средните предприятия 2014-2020 (НСНМСП). *Мярката допринася за решаване на част от проблеми - инвестиции в нови технологии и мощности, както и провеждане на инициативи и дейности, ориентирани към осигуряване на заетост.*
Целева група и идентифицирани проблеми, които мярката адресира	*С оглед демаркацията с ПРСР 2014-2020 по настоящата операция целевата група/допустими бенефициенти са* ***Малки и средни предприятия*** *от територията на МИГ осъществяващи дейност в секторите, изведени като приоритетни съгласно НСНМСП.* По мярката са недопустими стартиращи /новосъздадени/ предприятия. Идентифицирани са следните проблеми на местните МСП: Ниско ниво на иновативна специализация и неусвоен потенциал за производства с добавена стойност; недостатъчен финансов ресурс за общи производствени инвестиции и технологично обновяване на материалната база; трудно адаптиране към европейски и международни знания и технологии. Наличните производства са с ограничено видово разнообразие, което поражда необходимостта от инвестиционна подкрепа за диверсификация и алтернативни дейности.
Допустими типове бенефициенти/получатели	**Кандидатите трябва да**: 1. са търговци по смисъла на Търговския закон или Закона за кооперациите. 2. отговарят на изискванията за малко или средно предприятие съгласно Закона за малките и средни предприятия и Приложение I на Регламент (ЕС) № 651/2014. 3. имат минимум три приключени финансови години преди датата на обявяване на процедурата за подбор на проекти. 4. са с код на основна икономическа дейност по Класификация на икономическите дейности (КИД - 2008) в една от посочените групи сектори на икономическа дейност, съгласно тяхната технологична интензивност.
Допустими дейности	*Общи производствени инвестиции за подобряване на производствения капацитет за растеж чрез ефективно и ефикасно използване на факторите на производство и чрез изграждането на възможности за възприемане и адаптиране на европейски и международни знания и технологии.* Дейностите ще допринесат за повишаване на производителността, ефективното и ефикасно използване на факторите на производство (човешки капитал, природни ресурси и технологии), подобряване на производствените процеси чрез инвестиции в дълготрайни материални и нематериални активи, въвеждане на водещи технологични решения и/или реинженеринг на процеси, разширяване на производството чрез добавяне на нови характеристики или подобряване на съществуващите продукти и услуги и диверсификация на дейността чрез разнообразяване на портфолиото на предприятията и достъп до пазари. Подобряване на ефективността в предприятията и тяхната конкурентоспособност чрез внедряване на нови технологии/ практики/ методи/ системи за подобряване на ресурсната ефективност и ефикасност в

	производствения процес, въвеждане на добри практики/ технологични методи/ технологии/ процеси за намаляване консумацията на природни ресурси, безотпадни технологии, оползотворяване на вторични суровини и производствените отпадъци, регенериране и др.
Иновативни подходи при решаването на идентифицираните проблеми на целевите групи, вкл. иновативни за територията подходи	Подобряването на производствените процеси на МСП чрез внедряване на нови материални и нематериални активи ще бъде иновативно по отношение на интегрирания подход на самата Стратегия за ВОМР – чрез инвестиции за въвеждане на нови процеси, продукти и технологии в съчетание с инвестиции в човешкия капитал. Мярката ще допринесе за преодоляване на проблемите по отношение на инвестиции за внедряване на нови технологии в производствените процеси, оптимизиране на производствената верига, съответно повишаване на добавената стойност, повишаване на ефективността в предприятията, постигане на по-висока производителност, намаляване на производствените разходи и разнообразяване на продуктовия асортимент. Иновативността ще се състои и във въвеждане на добри практики/ технологични методи/ технологии/ процеси за намаляване консумацията на природни ресурси, безотпадни технологии, оползотворяване на вторични суровини и производствените отпадъци, регенериране и др.
Бюджет	Общият размер на бюджета по мярката е левовата равностойност на 1 000 000 евро или 1 955 800 лв.
Интензитет на финансовата помощ	Максималният интензитет на безвъзмездната финансова помощ по проекта в зависимост от категорията на предприятието-кандидат е както следва: • За малки предприятия – 90 % • За средни предприятия – 80 %
Финансови параметри на проектите	Минимален размер на проект 30 000 лв. Максимален размер на допустимите разходи по проект е до левовата равностойност на 200 000 евро (391 166 лв.)
Категории разходи/Допустими разходи	**Категориите допустими и недопустими разходи** се определят на база на изискванията на Глава 5, Раздел I от Закона за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ), приложимите подзаконови нормативни актове и национално законодателство и разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1303/2013 г. за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета. Допустими разходи: 1. Разходи за придобиване на машини, съоръжения и оборудване, представляващи дълготрайни материални активи, необходими за изпълнението на дейностите по проекта

<table>
<tr><td></td><td>2. Разходи за придобиване на дълготрайни нематериални активи, необходими за изпълнението на дейностите по проекта
Разходите се считат за допустими при условията на чл. 57, ал. 1 от ЗУСЕСИФ.
Доколкото друго не е предвидено, разходите са допустими, ако са платени в срока за допустимост на разходите за съответния програмен период.
ВАЖНО! На основание на чл. 57, ал. 2 от ЗУСЕСИФ не са допустими разходи за проекти или дейности, които са физически завършени или изцяло осъществени преди подаването на формуляра за кандидатстване от бенефициента, независимо дали всички свързани плащания са извършени от него.</td></tr>
<tr><td>Очакван принос</td><td>Очакваният принос от прилагането на мярката на територията на „МИГ Луковит-Роман“ е свързан с повишаване ефективността на МСП, подобряване на конкурентоспособността и създаване на потенциал за експорт, както и допринася за постигане целите на ОПИК.</td></tr>
<tr><td>Обхват на мярката</td><td>Марката е насочена към предоставянето на подкрепа на МСП за въвеждане на нови процеси и технологии в производствените процеси като основен фактор за създаване на продукти и услуги с висока добавена стойност, установяване на трайни конкурентни предимства и постигане на устойчиво присъствие на пазарите.</td></tr>
<tr><td>Критерии за оценка и тяхната тежест</td><td>Подборът на проекти към стратегията за ВОМР се определя в ЗУСЕСИФ и ПМС № 161/2016, като за оценка на проектите по настоящата мярка ще бъдат използвани критериите за техническа и финансова оценка, одобрени от Комитета за наблюдение на ОПИК 2014 – 2020 г. в обхвата на приоритетна ос 2 "Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“ за изпълнение на стратегии за местно развитие при многофондово прилагане на подхода ВОМР.
ОБЩИ КРИТЕРИИ за оценка на проектните предложения

<table>
<tr><td>ОБЩИ КРИТЕРИИ за оценка на проектните предложения</td><td>60</td></tr>
<tr><td>I. Икономическа и финансова стабилност на кандидата преди изпълнение на проекта</td><td>19</td></tr>
<tr><td>1. Коефициент на рентабилност на печалбата преди лихви, данъци и амортизации – EBITDA за три финансови години</td><td>6</td></tr>
<tr><td>2. Производителност на кандидата за три финансови години</td><td>4</td></tr>
<tr><td>3. Приходи от износ за три финансови години</td><td>2</td></tr>
<tr><td>4. Съпоставимост между средната стойност на EBITDA за три финансови години на кандидата и стойността на заявените общи допустими разходи по проекта</td><td>5</td></tr>
<tr><td>5. Коефициент на задлъжнялост спрямо последната финансова година</td><td>2</td></tr>
<tr><td>II. Капацитет на кандидата в инвестиционни проекти и управление</td><td>6</td></tr>
<tr><td>1. Инвестиционна дейност на кандидата за последните три финансови години</td><td>4</td></tr>
<tr><td>2. Внедрени машини/стандарти/системи за управление</td><td>2</td></tr>
<tr><td>III. Ефект от изпълнението на проекта</td><td>10</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

	1. Вътрешна норма на възвръщаемост (N, N+1, N+2, N+3)	2
	2. Нарастване на производителността (N+1, N+2, N+3)	3
	3. Изменение на средните генерирани приходи от износ вследствие на инвестицията по проекта (N+1, N+2, N+3)	2
	4. Повишаване на ефективността на производствените разходи (N+1, N+2, N+3)	3
	IV. Приоритизиране на проекти	**15**
	1. Тематично приоритизиране в областите на ИСИС	3
	2. Инвестиции за опазване на околната среда, вкл. такива, които допринасят за смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяване към тях	6
	3. Устойчиво развитие	6
	V. Бюджет и ефективност на разходите	**10**
	1. Реалистичност на разходите по проекта	4
	2. Реалистичност на плана за действие по проекта	2
	3.Проектното предложение осигурява устойчивост на резултатите и ефект от изпълнението на проекта, вкл. към стратегията за местно развитие	4
	VI. Допълнителни специфични критерии към СМР:	**40[3]**
	Създадени нови работни места: • до 2 бр. – 10 точки • до 5 бр. – 20 точки	
	Намаляване на водопотреблението и/или енергопотреблението на подкрепените предприятия и/или намаляване на енергоемкостта на производството	**10**
	Проектът въвежда добри практики/ технологични методи/ технологии/ процеси за намаляване консумацията на природни ресурси, безотпадни технологии, оползотворяване на вторични суровини и производствените отпадъци, регенериране и/или намалява количеството отпадъци, предвидени за депониране	**10**
	Максимален брой точки	**100**
Минимална помощ/ Държавни помощи:	Виж **ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ**	
ПМДР (ЕФМДР)		

За всички мерки от Стратегията за ВОМР на МИГ „Луковит - Роман“ важат следните ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ:

[3] МИГ определя специфичните критерии за приоритизиране на проектите в изпълнение на заложените цели и приоритети така, че да не надвишават 40% от общия брой точки.

1. МИГ разработва подробни указания/насоки за кандидатстване и условия за изпълнение на мерките от Стратегията за ВОМР в съответствие с Европейското и национално законодателство.
2. Подборът на проекти и подаване на документи за кандидатстване по стратегията за ВОМР на МИГ Луковит-Роман ще се извършва в ИСУН, съгласно условията и реда на Наредба за определяне на условията, реда и механизма за функциониране на информационната система за управление и наблюдение на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ИСУН) и за провеждане на производства пред управляващите органи посредством ИСУН, приета с Постановление 243 на Министерски съвет от 2016 г. (обн., ДВ, бр.76 от 2016 г.)
3. Допустими получатели на финансова помощ по мерките от Стратегията: За финансиране на проекти по мерките от СВОМР могат да кандидатстват само бенефициенти, подробно изброени в чл. 18 на Наредба 22/ 18.12.2015 г, функционално самостоятелни, имащи постоянен адрес (за физическите лица) и седалище – за ЕТ и ЮЛ на територията на МИГ. Не са допустими за подпомагане юридически лица или еднолични търговци имащи клон на територията на МИГ, ако юридическите лица или едноличните търговци, открили клона, нямат постоянен адрес или седалище на територията на МИГ.
4. Когато не е предвидено друго в действащата нормативна уредба за прилагане на подхода ВОМР:
   a) Прием на проекти по Стратегията за ВОМР ще се извършва до средата на 2020 г.
   b) Проекти по мерките на Стратегията за ВОМР ще се договарят до 31 декември 2020 г.
   c) Крайният срок за изпълнение и отчитане на проекти по Стратегията е 30 юни 2023 г.
5. За проекти, които включват инвестиционна подкрепа задължително се изисква решение за преценка на необходимостта от извършване на ОВОС и/ или ОВОС, предоставено от съответната компетентна институция. Документът се представя само в случаите, предвидени в Закона за опазване на околната среда, Закона за биологичното разнообразие или/и Закона за водите.
6. Финансова помощ не се предоставя за проекти, включващи инвестиции, които не отговарят на разпоредбите на Закона за опазване на околната среда, Закона за биологичното разнообразие или/и Закона за водите.
7. Финансова помощ не се предоставя, ако за същите инвестиционни разходи кандидатът е получил публична финансова помощ от държавния бюджет или от бюджета на Европейския съюз.
8. Условия за второ и последващо кандидатстване по мерките от Стратегията: Допустимо е бенефициенти да кандидатстват с ново заявление за подпомагане след подаване на заявка за окончателно плащане по предходен проект. Общини Луковит и Роман може да кандидатстват с нови заявления преди да са подали заявка за окончателно плащане за предходни свои проекти.
9. Местната инициативна група е допустим получател на финансова помощ при условията на Наредба 22/18.12.2015 г. и ПМС № 161/2016 г.
10. Не са допустими за финансиране дейности и разходи по мерките в Стратегията описани в Постановление № 189 от 28 юли 2016 г. за определяне на национални правила за

допустимост на разходите по програмите, съфинансирани от европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014 - 2020 г.

11. Авансово плащане е допустимо за мерки, финансирани от ЕЗФРСР при условията на чл. 81 и 82 от Наредба 22/18.12.2015 г. в съответствие с чл. 63 от РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1305/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 17 декември 2013 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета. Междинно плащане е допустимо при условията на чл. 83 и 84 от Наредба 22/18.12.2015 г.
12. ПРИЛОЖИМ РЕЖИМ НА МИНИМАЛНИ/ДЪРЖАВНИ ПОМОЩИ.

    Мерките от стратегията за ВОМР по ОП РЧР, ОП НОИР и ОПИК ще се изпълняват в съответствие с правилата за **минимална помощ** (правилото de minimis) по смисъла на Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове 107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) към помощта de minimis, публикуван в Официален вестник на ЕС L 352 от 24.12.2013г.

    За мерките от стратегия за ВОМР, включени в ПРСР 2014 - 2020 г., се прилагат условията за минимална/държавна помощ за съответната мярка от ПРСР 2014 - 2020 г.

    За мярка 7.6 от стратегия за ВОМР, финансирана от ЕЗФРСР, която не е включена в ПРСР 2014 - 2020 г., се прилагат правилата за държавна помощ, определени в Регламент (ЕС) № 1407/2013 на Комисията от 18 декември 2013 г. относно прилагането на членове107 и 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз към помощта de minimis (ОВ,L 352/1 от 24 декември 2013 г.), с изключение на случаите на чл. 10, ал. 3 от Наредба 22/18.12.2015 г.
13. Промени в мерките са допустими при промяна в Наредбите на съотносимите мерки от ПРСР 2014-2020 или в приложимите регламенти. Промените, предизвикани от промени на съотносимите наредби по съответните мерки, се отразяват в Стратегията за ВОМР без допълнително решение от страна на Върховния орган на МИГ. За мерките от стратегията по ОП РЧР, ОП НОИР и ОПИК промени ще се извършват след съгласуване с УО на съответната програма и съгласно приложимите регламенти. Промяна в стратегията може да се извършва при необходимост и спазване на правилата, разписани в договора за финансиране и приложимото законодателство. Измененията на стратегията ще се извършват след провеждането на публични обсъждания и консултации със заинтересованите страни.
14. Условията за прилагане на мерките по Стратегията за ВОМР не може да противоречат на и приложимото национално и европейско законодателство.
15. КАТЕГОРИИ РАЗХОДИ:

Допустими за финансиране разходи:

- определени в Постановление № 189 на Министерски съвет от 2016 г. за приемане на национални правила за допустимост на разходите по програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014-2020 (одн., ДВ, бр. 61 от 2016 г.) .
- Инвестиционни разходи по чл. 45 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 г.

- Определени като допустими в указанията за общите изисквания към стратегиите, които ще се финансират по съответните програми, изготвени в съответствие с ПМС № 161
- Други допустими разходи, свързани с изпълнението на операции по Регламент (ЕС) 1305/2013 г. и приоритетите на СВОМР.
- Разходите са допустими за финансиране, ако те са направени от бенефициенти са платени до 31 декември 2023 г.. Разходите са допустими за финансиране от ЕЗФРСР единствено когато ДФЗ действително е изплатил съответната сума на финансова помощ до 31 декември 2023 г.

Недопустими разходи:

- определени в Постановление № 189 на Министерски съвет от 2016 г.
- Определени като недопустими в указанията за общите изисквания към стратегиите, които ще се финансират по съответните програми, изготвени в съответствие с ПМС № 161
- за инвестиция и дейност, получила финансиране от друг ЕСИФ;
- за придобиването на товарни автомобили за сухопътен транспорт съгласно чл.3, т. 2 и 3 от Регламент 1407/2013 относно прилагането на ленове 107 и 108 от Договора за функционирането на ЕС към помощта de minimis (ОВ, L 352/1 от 24 декември 2013 г.)

От стратегията за ВОМР не са допустими за финансиране от ЕЗФРСР и разходи:

- за лихви по дългове;
- за закупуването на незастроени и застроени земи на стойност над 10 на сто от общите
- допустими разходи за съответната операция;
- за данък върху добавената стойност освен невъзстановимия;
- за обикновена подмяна и поддръжка;
- за лихви и комисиони, печалба на лизинговата компания, разходи по лихви за
- рефинансиране, оперативни и застрахователни разходи по лизингов договор;
- за лизинг освен финансов лизинг, при който получателят на помощта става собственик на съответния актив не по-късно от датата на подаване на заявка за междинно или окончателно плащане за същия актив;
- за режийни разходи;
- за застраховки;
- за закупуване на оборудване втора употреба;
- извършени преди 1 януари 2014 г.;
- за принос в натура;
- за инвестиции в селското стопанство - закупуване на права за производство и плащане, закупуване на животни, закупуване на едногодишни растения и тяхното засаждане;
- за инвестиция, за която е установено, че ще оказва отрицателно въздействие върху околната среда;
- извършени преди подаването на заявлението за предоставяне на финансова помощ, независимо дали всички свързани плащания са извършени, с изключение на разходите за предпроектни проучвания, такси, възнаграждение на архитекти, инженери и консултантски услуги, извършени след 1 януари 2014 г.;
- за строително-монтажни работи и за създаване на трайни насаждения, извършени преди посещение на място от МИГ;
- заявени за финансиране, когато надвишават определените по реда на чл.41 от ПМС № 189 референтни разходи;
- определени в мерките от ПРСР 2014 - 2020 г., извън посочените в т. 1 - 15.

- Няма да се предоставя финансова помощ за закупуване на превозно средство по проект, финансиран изцяло или частично от ЕЗФРСР с изключение на специализирани транспортни, включително превозни средства за целите на инвестицията, когато са допустими за финансиране съгласно наредбите по прилагане на съответните мерки/подмерки на ПРСР 2014 – 2020 г.
- Няма да се предоставя финансова помощ за изграждане и обновяване на места за настаняване с повече от 20 помещения за настаняване и стойност на финансовата помощ над 50 000 лева с включен ДДС по проект, финансиран изцяло или частично от ЕЗФРСР.

16. Дейностите по мерки 7.2, 7,5 и 7.6 трябва да се изпълняват в съответствие с плановете за развитие на общините и на техните основни услуги, когато са налице такива планове.

17. ДЕЙНОСТИ ЗА ИНФОРМИРАНОСТ И ПУБЛИЧНОСТ:

При изпълнение на стратегията за ВОМР, МИГ и получателите на финансова помощ са длъжни да осигурят публичност на дейността си и на източниците на финансиране съгласно:

1. изискванията, посочени в Единния наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2014 - 2020 г., съгласно приложение № 2 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2014 - 2020 г.;

2. приложение № III към чл. 13 от Регламент за изпълнение 808/2014 на Комисията от 17 юли 2014 г. за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ОВ, L 2274, 31 юли 2014 г.) и Регламент за изпълнение (ЕС) 2016/669 на Комисията от 28 април 2016 г. за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014 по отношение на изменението и съдържанието на програмите за развитие на селските райони, публичността на тези програми и коефициентите на преобразуване в животински единици (ОВ, L 115/33, 29 април 2016 г.);

3. раздел II, точка 2.2 от Приложение XII от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета (ОВ, L 347 от 20.12.2013 г.), приложими за мерките за информация и публичност.

6. Финансов план:

6.1. Индикативно разпределение на средствата по програми/фондове и по мерки:

(не повече от 2 страници)

Код на мярката	*Име на мярката*	*Общо за периода на стратегията*	
		лева	*%*

	Мерки, финансирани от ПРСР 2014 - 2020 г. (ЕЗФРСР)	**2 883 700**	**39,21**
19-4.1	Инвестиции в земеделски стопанства	700 000	9,52
19-4.2	Инвестиции в преработка/маркетинг на селскостопански продукти	300 000	4,08
19-6.4	Инвестиции в неземеделски дейности	1 033 700	14,06
19-7.2	Инвестиции в създаването, подобряването или разширяването на всички видове малка по мащаби инфраструктура	500 000	6,80
19-7.5	Инвестиции за публично ползване в инфраструктура за отдих, туристическа инфраструктура	200 000	2,72
19-8.6	Инвестиции в технологии за лесовъдство и в преработката, мобилизирането и търговията на горски продукти	150 000	2,04
	Мерки, които не са част от ПРСР 2014 - 2020 г. , но са включени в Регламент (ЕС) № 1305/2013 (финансирани от ЕЗФРСР)	**50 000**	**0,68**
19 -7.6	Подпомагане за проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на села, ландшафта в селски райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на	50 000	0,68

	информираността по екологични въпроси» (по: Член 20, т.1, е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, мярка 7„Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“, част 5 от Регламент за изпълнение 808/2014 на Комисията)		
	Мерки, извън обхвата на мерките от Регламент (ЕС) № 1305/2013, но съответстващи на целите на регламента (финансирани от ЕЗФРСР)		
	…		
	Мерки, финансирани от ОПОС 2014 - 2020 г. (ЕФРР)		
	…		
	Мерки, финансирани от ОПНОИР 2014 - 2020 г. (ЕСФ)	**977 915**	**13,30**
19 – НОИР - ДГ	Подобряване на достъпа и повишаване на обхвата на децата от маргинализирани групи в системата на предучилищното образование /детски градини и училища, в които има подготвителни групи/	293 374,50	3,99
19- НОИР - ПО	Подобряване на достъпа и повишаване на мотивацията на ученици от маргинализирани групи за включване в системата на професионалното образование	156 466,40	2,13
19-НОИР - У	Подобряване на достъпа до училищно образование и намаляване на процента на учениците от маргинализирани групи,	528 074,10	7,18

	преждевременно напуснали училище		
	Мерки, финансирани от ОПРЧР (ЕСФ)	**1 486 408**	**20,21**
19-ОПРЧР - А	Активно включване /Активиране на безработни и неактивни лица/	508 508	6,91
19 – ОПРЧР - СИИ	Социално-икономическа интеграция на уязвими групи	391 160	5,32
19 – ОПРЧР - АВ	Приобщаване и активно включване	244 475	3,32
19 – ОПРЧР - СЗУ	Предоставяне на социални и здравни услуги в общността, включително дългосрочна грижа	342 265	4,65
	Мерки, финансирани от ОПИК (ЕФРР)	**1 955 800**	**26,60**
19 – ОПИК - ППК	Подобряване на производствения капацитет в малки и средни предприятия	1 955 800	26,60
	Мерки, финансирани от ПМДР (ЕФМДР)		
	…		
	ОБЩО ЗА ПРОЕКТИ КЪМ СТРАТЕГИЯТА ЗА ВОМР:	7 353 823	100 %

6.2. Финансова обосновка на бюджета и разпределението на средствата по програми и по мерки:

(не повече от 2 страници)

Общата цел на Стратегията за ВОМР на МИГ Луковит и Роман: „*Подобряване качеството на живот и жизнения стандарт на населението на територията на МИГ „Луковит-Роман“ чрез използване на местния потенциал - общество, природно и историческо наследство и човешки капитал, за устойчиво развитие на конкурентна икономика, екологосъобразно земеделие, подобряване на средата на живот и развитие на нови за територията дейности*“ ще бъде постигната чрез реализиране на три приоритета, изведени въз основа на извършените проучвания и анализи, обсъдени и консултирани с местната общност от територията на МИГ:
Приоритет 1: Подобряване на човешкия капитал и качеството на живот.
Приоритет 2: Развитие на предприемачеството и подобряване на бизнес средата за създаване на заетост.

Приоритет 3: Подобряване на условията и средата на живот, с грижа за околната среда и използване на местния природен потенциал и културно наследство.

Планирането на бюджета и разпределението на средствата по програми и по мерки по стратегията за ВОМР на територията на МИГ се основава на идентифицираните в анализа нужди и възможности за развитие на местната икономика, както и базата данни на заинтересованите страни – потенциални кандидати с проектни предложения по стратегията. Въз основа на анализа са идентифицирани 601 бр. потенциални бенефициенти по мерките. В проведено анкетно проучване по време на проведените срещи и обсъждания се включиха над 70 участници, сред които физически лица, занаятчии или лица извършващи свободна професия – 14, представители на юридически лица – 26, представители на неправителствения сектор – 15, представители на общинските администрации и кметове на населени места – 13. По възрастова структура с най-голям брой попълнили анкети са лицата от 29 до 45 години, следвани от лицата на възраст между 46 и 65 години. В анкетата са взели участие и младежи до 29 години, които са 8,45 % от анкетираните, с инвестиционни намерения и заявен интерес за кандидатстване по мерките от СВОМР. Формулярите са своеобразни „проектни фишове“, с описание на проектната идея и прогнозен бюджет. Така на практика е ***получена обратна връзка от 12 % от потенциалните бенефициенти, като заявения интерес на проектните идеи от възможните програми и мерки надхвърля разполагаемия бюджет.*** На тази основа бе разпределен бюджетът по оси и мерки, в зависимост от реалните потребности на целевите групи и заявения интерес.

Бюджетът за проекти към стратегията е 7 353 823 лева (общо 3 760 000 евро при курс 1,95583 лв. за 1 евро за проекти по НОИР и 1,9558 лв. за 1 евро за проекти, финансирани по ЕЗФРСР, ОПРЧР и ОПИК), разпределен по приоритетни оси, както следва:

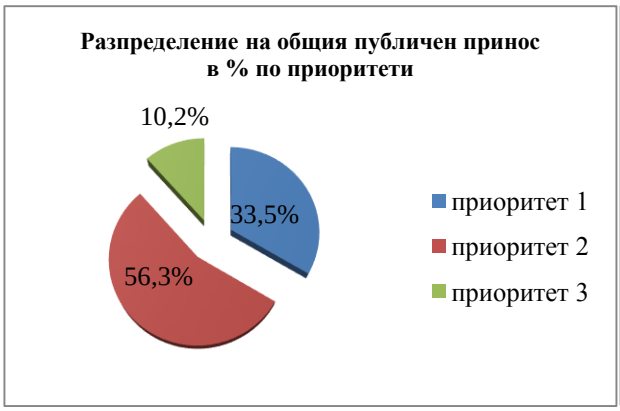
Приоритетни оси	**Стойност в лева**	**Процент от бюджета /%**
ос 1	2 464 323	33,51
ос 2	4 139 500	56,29
ос 3	750 000	10,20
Общо:	7 353 823	100

1. ***Приоритет 1 е насочен към хората от територията*** като предвижда публичен принос - 2 464 323 лева. Той ще допринесе за подобряване качеството на училищното образование, обучение за подобряване на квалификацията на работната сила и осигуряване на подходяща среда за социално включване. Включени са мерки за развитие на човешкия капитал и подобряване качеството на живот на хората, като ключов момент за излизане от неблагоприятната социално-икономическа ситуация на територията. В съответствие с целите на приоритета са включени мерки от ОП РЧР и ОП НОИР. Влошеното демографско състояние на населението на територията на МИГ Луковит-Роман може да се повлияе чрез създаване на условия за заетост и доходи на местното население, както и мерки, насочени към квалификация и придобиване на умения и компетенции на безработните и неактивни (ОПРЧР), които да отговорят на нуждите на бизнеса, и по този начин да задържат икономически активното население на територията. Подобряването на предучилищното и училищно образование е в основата на развитието на човешкия ресурс, както и интегрирането на уязвимите групи. Включените мерки допринасят за развитие на човешкия капитал и подобряване качеството на живот и труд на хората, като ключов момент за социално-

икономическо развитие на територията.

2. *Приоритет 2 е насочен към подобряване на бизнес средата и създаване на заетост за местното население* и разполага с бюджет от 4 139 500 лева или 56,29 % от общия публичен принос. Той е с най-голяма тежест в стратегията и е определен като основа за социално-икономическото развитие на територията, тъй като микро и малките предприятия са с потенциал да създават най-голям дял от брутния вътрешен продукт, доходите и заетостта на населението. Мерките които ще допринесат за постигането на целите от приоритета са 4.1, 4.2, 6.4 и 8.6 от ПРСР 2014-2020 и мярка „Подобряване на производствения капацитет на МСП“ от ОПИК. В основата на стратегията е разбирането, че подобряването на бизнес средата и насърчаване на предприемачеството ще допринесат за разкриване на нови и запазване на съществуващи работни места, намаляване на безработицата, осигуряване на трудови доходи за населението, намаляване на бедността, задържане на младите хора.

3. *Третата приоритетна ос ще инвестира в мерки за подобряване на средата на живот, чрез използване на местния потенциал на природно и културно-историческо наследства*. Общо за периода очакваният публичен принос по приоритет 3 е 750000 лева или 10,20 % от бюджета. Тази приоритетна ос цели да допринесе за развитие на социалните, културните и туристически дейности и интеграция на уязвимите групи чрез инвестиционна дейност в социална инфраструктура, оборудване и обзавеждане на центрове за социални услуги, спорт и култура, развитие на устойчив туризъм чрез опазване и експониране на природното и културно наследство и насърчаване на приемственост по отношение на живото наследство и традициите. Тя обхваща мерки 7.2, 7.5, от ПРСР 2014-2020, мярка 7.6 (по: Член 20, т.1, е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, мярка 7„Основни услуги и обновяване на селата в селските райони“, част 5 от Регламент за изпълнение 808/2014 на Комисията).

7. План за действие, показващ как целите са превърнати в действия:

(не повече от 4 страници)

Цели	Подобряване качеството на живот и жизнения стандарт на населението на територията на МИГ „Луковит-Роман“ чрез използване на местния потенциал - общество, природно и историческо наследство и човешки капитал, за устойчиво развитие на конкурентна икономика,

	екологосъобразно земеделие, подобряване на средата на живот и развитие на нови за територията дейности				
	Действие/мярка	Фин. средства	Прием на проекти*	Източник на финансиране	Резултат
Приоритет 1: Подобряване качеството на живот и (чрез) развитие на човешкия капитал					
СЦ 1.1 Подобряване достъпа и качеството на образованието и обучение на работната сила за повишаване на квалификацията	19-НОИР-ДГ	293374,5	2018-2019	ОПНОИР	бр. проекти; бр. обхванати от целевата група;
	19-НОИР-ПО	156466,4	2018		бр. проекти; бр. обхванати от целевата група;
	19-НОИР-У	528074,1	2019-2020		бр. проекти; бр. обхванати от целевата група;
	19-ОПРЧР-А	508 508	2019-2020	ОП РЧР	бр. проекти; бр. обхванати от целевата група;
	19-ОПРЧР-СИИ	391 160	2018-2020		бр. проекти; бр. обхванати от целевата група; бр. деца до 5 год. възраст непосещаващи детска градина; бр. проекти за предоставяне на социални и здравни услуги на жени;
СЦ 1.2 Осигуряване на среда за равноправен достъп и активно социално включване	19-ОПРЧР - АВ	244 475	2019-2020	ОП РЧР ОП РЧР	бр. проекти; Участници активно започнали да търсят работа или са в заетост
	19 – ОПРЧР - СЗУ	342 265	2019-2020		бр. проекти; Участници с подобрен достъп до услуги
Приоритет 2: Развитие на предприемачеството и подобряване на бизнес средата за създаване на устойчива заетост					
СЦ 2.1 Осигуряване на устойчива и качествена заетост	М-4.1	700 000	2018-2020	ПРСР 2014-2020	Създадени нови работни места
	М-4.2	300 000	2018-2020		
	М-6.4	1 033 700	2018-2020		
	М-8.6	150000	2019-2020		
	19-ОПИК-ППК	1 955 800	2018-2020	ОПИК	
	М-4.1	700 000	2018-2020		

СЦ 2.2: Развитие на модерно земеделие и преработвателен сектор	М-4.2	300 000	2018-2020	ПРСР 2014-2020	Бр. подкрепени проекти; Въведени нови технологии и модернизация на физическия капитал
СЦ 2.3: Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика чрез разнообразяване и алтернативни дейности	19-ОПИК-ППК	1 955 800	2018-2020	ОПИК	Бр. подкрепени проекти; Въведени нови технологии и модернизация на физическия капитал; Бр. предприятия/ стопанства, получаващи подкрепа;
	М-6.4	1 033 700	2018-2020	ПРСР 2014-2020	
	М-4.2	300 000	2018-2020		
	М-8.6	150000	2019-2020		
Приоритет 3: Подобряване на условията и средата на живот, с грижа за околната среда и използване на местния природен потенциал и културно наследство					
СЦ 3.1: Подобряване на социалната, техническа и туристическа инфраструктура на територията на МИГ „Луковит-Роман“ за създаване на привлекателна среда за живот и бизнес	М-7.2	500 000	2019-2020	ПРСР 2014-2020	Стойност на инвестициите; Подпомогнати проекти за инвестиции в инфраструктура
	М-7.5	200 000	2019-2020		
СЦ 3.2: Развитие на устойчив туризъм чрез опазване и експониране на природното и културно наследство	М-6.4	1033700	2018-2020	ПРСР 2014-2020	бр. проекти за инвестиции в туризма
	М-7.5	200 000	2019-2020		Бр. проекти за инвестиции в туристическа инфраструктура/ в туристически атракции/ услуги
	М-7.6	200 000	2018-2020		бр. проекти за популяризиране на местното културно наследство
СЦ 3.3: Устойчиво развитие и	М-4.1	700 000	2018-2020	ПРСР 2014-2020	бр. проекти за биологично производство

защита на околната среда на територията на Луковит и Роман чрез превенция и поддържане на горския фонд, развитие на биологично земеделие и популяризиране на екосистемни услуги	М-7.6	50 000	2018-2019		бр. проекти за популяризиране на екосистемни услуги
	М-8.6	150000	2019-2020		бр. проекти за инвестиции в технологии за лесовъдство и преработка на горски продукти

Планът за действие цели да детайлизира всички конкретни отговорности и функции на органите на МИГ за целите на управление на СВОМР. За реализиране на стратегията, МИГ „Луковит-Роман“ формира оперативен екип от експерти – изпълнителен директор, експерт по прилагане на стратегията, счетоводител. Екипът е отговорен за цялостното изпълнение на дейностите по одобрената стратегия и прилагането на правилата и процедурите за реализиране на стратегията, в т.ч. планът за действие.

*Прием на проекти по мерките от Стратегията се очаква да стартира в началото на 2018 г., като прием и подбор на проекти ще се осъществява в периода 2018 – 2020 г. по следното индикативно разпределение по години:

В периода 2018 – 2020 г. екипът на МИГ Луковит-Роман разработва ежегодно (до 30 ноември) индикативен график за приемите по съответните мерки от стратегията за ВОМР за следващата календарна година, който се одобрява от УС на МИГ и се публикува на интернет страницата на МИГ. Прием на проекти по мерките от стратегията се обявява най-малко веднъж годишно за период от минимум един месец, до изчерпване на наличния финансов ресурс по съответната мярка.

Подаването на проектни предложения, както подборът и оценката на проектни предложения се извършва в срок до 30 работни дни от изтичане на крайния срок за прием на заявления. Срокът се удължава в случай, че на кандидата е поискано представяне на документи и обяснения във връзка с липса, непълнота и неточност.

Планът за действие за реализиране на стратегията за ВОМР на МИГ „Луковит-Роман“ включва и следните дейности, допринасящи за постигането на целите:

- Информиране и публичност. Една от ключовите роли на МИГ е да мобилизира местната общност и потенциалните бенефициенти, да осъществява дейности за популяризиране и информация. Това ще се постигне чрез провеждането на информационни кампании преди обявяването на поканите за прием. По време на прием, екипът на МИГ ще провежда срещи по населени места, на които ще предоставя разяснения. На интернет страницата на МИГ ще се публикува актуална информация за дейността на МИГ и подхода ВОМР.
- Изграждане на капацитета на местните участници за разработване и изпълнение на проекти, включително изграждане на способностите им за тяхното управление. Процеса ще се осъществи чрез провеждането на редица специализирани обучения, семинари, конференции и други мероприятия за разпространение на добри практики и обмяна на опит на всички нива на изпълнение (екип на МИГ, УС и ОС на МИГ и бенефициенти).
- Определяне на недискриминационна и прозрачна процедура за подбор. След подписване на договора за финансиране на стратегията, МИГ разработва недискриминационна и прозрачна процедура за подбор на проекти към стратегията за ВОМР, съобразени с изискванията на всяка от програмите включени в стратегията. Тя ще определя принципите за разработване и публикуване на покани, за прием и оценка на проекти, за дейността на комисията за избор на проекти (КИП).
- Мониторинг. Мониторинг върху изпълнението на проектите в рамките на стратегията за ВОМР се извършва от МИГ. Мониторинг и оценка на стратегията ще се изготвя от външна фирма, с оглед на безпристрастност на резултатите. Разработената система от индикатори за оценка на изпълнението на стратегията може да се прилага както за извършване на междинна, така и за последваща изпълнението на стратегията оценка. За целите на отделните видове оценки може да се използва целият набор от индикатори или различна комбинация от тях.
- Осигуряване на участието на заинтересованите страни в целия процес на реализиране на стратегията – планиране и управление. Структурата на МИГ и нейните органи на управление са представители на различни сектори от местното население. Интегрираният характер на стратегията и мерките включени в нея, гарантират участието на всички заинтересованите страни в процесите на управление и реализация. Множеството дейности за информираност и публичност са предпоставка за въвличане и активно включване в процесите на местната общност.

8. Описание на уредбата за управлението и мониторинга на стратегията, която показва капацитета на местната инициативна група да изпълни стратегията, и описание на специфичната уредба относно оценката:

(не повече от 12 страници)

8.1. Организационна структура на МИГ:

- организационна структура/схема.	 Сдружение МИГ „Луковит и Роман“ е юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на обществено-полезна дейност, регистрирано по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Сдружението е учредено на 26.04.2016 г. от 39 учредителя.
8.2. Управление на МИГ:	
- органи за управление и контрол;	**Органите на управление** на МИГ Луковит-Роман са: - Общо събрание (ОС); - Управителен съвет (УС); Сдружението е публично-частно партньорство, чиито **Колективен върховен орган** е ОБЩОТО СЪБРАНИЕ, което се състои от всички негови членове, представители на трите основни сектора – публичен, стопански и нестопански. В състава на Общото събрание представителите на публичния сектор, представителите на стопанския сектор и представителите на нестопанския сектор имат дял в колективния върховен орган на сдружението, непревишаващ 49 на сто от имащите право на глас. Членовете на ОС (*съгласно приложен Списък на ОС*) са представители на 15 населени места от територията на МИГ, което е 60% от населените места на двете общини.

	То има следните правомощия: - Изменя и допълва Устава; - Приема и одобрява Стратегия за местно развитие /СМР/, разработена съгласно изискванията на Програмата за развитие на селските райони /ПРСР/. - Взема решения относно дължимостта и размера на годишния членски внос или на имуществените вноски и определя начина на събирането му по предложение на УС; - Приема правилата и реда за извършване на обществено полезна дейност и други вътрешни актове, в случай, че последните не бъдат възложени на други органи; - Избира и освобождава членовете и председателя на Управителния съвет и определя възнаграждението им; - Приема и изключва членове; - Взема решение за участие в други организации; - Взема решение за преобразуване или прекратяване на сдружението; - Приема основните насоки и програма за дейността на сдружението; - Приема бюджета на сдружението; - Приема отчета за дейността на управителния съвет; - Отменя решения на другите органи на сдружението, които противоречат на закона, устава или други вътрешни актове, регламентиращи дейността на сдружението; - Взема и други решения, предвидени в Устава. Общото събрание се свиква от управителния съвет по негова инициатива или по искане на една трета от членовете на сдружението. Ако в последния случай управителният съвет в двуседмичен срок не отправи писмено покана за свикване на общото събрание, то се свиква от съда по седалището на сдружението по писмено искане на заинтересуваните членове или натоварено от тях лице. Поканата трябва да съдържа дневния ред, датата, часа и мястото за провеждането на общото събрание и по чия инициатива то се свиква. Поканата се поставя на място за обявления в сградата на управлението на сдружението най-малко един месец преди насрочения ден и/или се оповестява публично най- малко в едно от местните средства за масова информация, а също така се обявява и в интернет сайта на МИГ. **УПРАВИТЕЛНИЯТ СЪВЕТ е колективен управителен орган**. Той се състои от 7 лица, членове на сдружението, както следва: - Публичен сектор: - 2 /двама/ представители от Общините на територията на действие на Сдружението, по един от община

	Луковит и община Роман; - Стопански сектор - 2 /двама/ представители - по един от всяка община; - Нестопански сектор 3/ трима/ представители – 2 /двама/ от Община Луковит и 1 /един/ от Община Роман. Членовете на УС се избират от ОС за срок от 5 години. Мандатът на член на УС може да бъде прекратен предсрочно с решение на ОС. Управителният съвет има следните правомощия: - представлява сдружението чрез своя председател; - осигурява изпълнението на решенията на общото събрание; - разпорежда се с имуществото на сдружението при спазване изискванията на Устава; - подготвя и внася в общото събрание проект за бюджет; - подготвя и внася в общото събрание отчет за дейността на сдружението; - определя реда и организира извършването на дейността на сдружението и носи отговорност за това; - взема решение относно създаването на помощни органи и приема правила за тяхната работа; - определя структурата и щатното разписание на административния персонал на Сдружението, съгласно изискванията за минимален капацитет на финансиращите институции; - взема решения по всички въпроси, които по закон или съгласно устава не спадат в правата на друг орган. Управителният съвет има и следните **специфични функции, които може да делегира на изпълнителния директор на Сдружението** - Представя за одобрение и е пряко ангажиран с прилагането на приетата от Общото събрание интегрирана Стратегия за местно развитие, разработена съгласно изискванията на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020 Във връзка с изпълнението на СМР Управителният съвет е длъжен да изпълни или да организира изпълнението на следното: - Да информира своевременно управляващия орган на ПРСР за проблеми, възникнали при изпълнението на стратегията. - Определя членовете на Комисията за избор на проекти към МИГ при спазване изискванията на ПМС № 161/2016 г.; - Изготвя и приема организационна структура, правилник и процедури за функционирането на изпълнителните органи на Сдружението; - Избира и освобождава изпълнителните и оперативните звена на Сдружението, чиито функции и отговорности се регламентират

	във вътрешни правила и процедури на Сдружението; - Изпълнява разходването на бюджета на Сдружението, приет от ОС. - Делегира на експертни съвети и/или журита правомощия по оценка на проектните предложения, финансирани от Сдружението по подхода ЛИДЕР или други финансиращи програми; - Взема окончателни решения за финансиране на проекти по подхода ЛИДЕР или други финансиращи програми; - УС управлява бюджета на Сдружението; - Избира представители на Сдружението, които да участват в национални и европейски мрежи на селските региони; - Взема решение относно участието на Сдружението в управлението и контрола на други юридически лица; - Организира осигуряването на необходимата адекватна публичност на дейността на Сдружението и източниците му на финансиране. УС се свиква на редовно заседание поне един път на три месеца по предварително обявен дневен ред. Заседанието се счита за редовно, ако на него присъстват повече от половината от членовете на УС. Свикването на УС става от Председателя или при писмено искане на 1/3 от неговите членове. Ако Председателят не свика заседание на УС в едноседмичен срок, то заседанието може да се свика от всеки заинтересован член на УС по реда на чл.32, ал.1 от ЗЮЛНЦ. При отсъствие на председателя заседанието се ръководи от определен от управителния съвет негов член. Управителният съвет може да вземе решение и без да бъде провеждано заседание, ако протоколът за взетото решение бъде подписан без забележки и възражения за това от всички членове на управителния съвет. **Председателят на управителния съвет** има следните правомощия: - Ръководи оперативно текущата дейност на Сдружението; - Представлява Сдружението пред трети лица, пред държавните органи, институции и учреждения, местни органи на власт и управление, обществени организации, финансови институции, данъчни органи, митнически органи, и трети физически и юридически лица в страната и чужбина; - Подготвя и предлага проекти за решения на УС; - Свиква и ръководи заседанията на Управителния съвет; - Отчита се за дейността си пред Управителния съвет; - Изготвя и представя доклад за дейността на Сдружението през отчетния период; - Осъществява функции по публично представителство на Сдружението на национално и международно ниво, когато няма

	избран от Управителния съвет представител на Сдружението. - След определяне на щатният състав от УС, назначава, освобождава, упражнява дисциплинарна власт и упражнява всички други права на работодател по смисъла на Кодекса на труда, по отношение на изпълнителния директор и другите служители на Сдружението, във връзка с извършване на неговата оперативна дейност. - Подписва договори за финансиране на проекти от страна на Сдружението с бенефициенти от местните общности по правилата и разпоредбите на финансиращи организации, включително с МЗХ по подхода ВОМР; - Решава и други въпроси, свързани с дейността на Сдружението в съответствие с устава; Членовете на МИГ, физически лица имат постоянен адрес на територията на действие на Сдружението - общини Луковит или Роман и не са осъждани за престъпления от общ характер. Членове на МИГ, които са юридически лица /вкл. и ЕТ/, с изключение на общините, следва да бъдат със седалище и адрес на управление на територията на една от двете общини - Луковит и Роман, същите се представляват от законните им представители или изрично оправомощени от тях лица. Включените в състава на УС представители на общините Луковит и Роман са определени с решение на общинските им съвети.
- описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.	Структурата и щатното разписание на персонала се определят от УС на МИГ. *Неразделна част от Стратегията за ВОМР на МИГ Луковит-Роман са длъжностни характеристики на оперативния състав на екипа*. Минимални изисквания по отношение на служителите на МИГ: **Изпълнителният директор** трябва да има: - завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; - професионален стаж най-малко 5 години; - управленски опит най-малко две години; - опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори. **Експертът по прилагане на стратегията за ВОМР** и останалите служители на МИГ трябва да имат: - завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; - професионален стаж най-малко две години. За служител на длъжност "счетоводител" се прилагат изискванията на чл. 18 от Закона за счетоводството. Правомощията на изпълнителния директор се определят в устава на МИГ и в трудовия му договор.

	Изпълнителният директор /ИД/ на МИГ - Отговаря за прилагането на Стратегията за ВОМР, като конкретните му правомощия се определят с договора за наемане; - Осигурява изпълнението на решенията на Управителния съвет; - Изготвя и предлага за приемане от УС перспективна и годишна програма за работа на Сдружението и годишен проекто-бюджет; - Организира набирането на средства за дейността на Сдружението; - Ръководи административния персонал на Сдружението; - Решава въпроси, които в съответствие с Устава на Сдружението му бъдат възложени от УС; - Получава възнаграждение за дейността си, чийто размер се определя от УС; - При избор и финансиране на дейности за изпълнението на СВОМР прилага както процедурите и правилата одобрени като част от Стратегията, така и тези, включени в споразумението за финансиране на стратегията; - Информира, консултира и подпомага подготовката на проекти на потенциалните кандидати; - Подготвя и публикува покана за кандидатстване с проекти на територията на Сдружението; - Създава и поддържа база данни за постъпилите проекти по Стратегията за местно развитие, тяхното състояние и движение; - Извършва подготовка и провеждане на заседания на комисията за избор на проекти към Сдружението; - Информира писмено кандидатите за одобрение или отхвърляне на проекта; - Осъществява посещения на място и наблюдение на изпълнението на проектите; - Изготвя годишен доклад за отчитане изпълнението на Стратегията за ВОМР, както и други доклади и справки, изисквани от управляващия орган на ПРСР; - Представя до управляващия орган на ПРСР до 31 януари на следващата календарна година годишен доклад за отчитане изпълнението на Стратегията за ВОМР;

	Експерта по прилагане на стратегията за ВОМР /ЕПС за ВОМР/: Извършва информационни и експертни дейности в сътрудничество с останалите членове на екипа на МИГ. Предоставя необходимата основна и специфична информация за стратегията за ВОМР и мерките, включени в нея. Предоставя информация на потенциалните бенефициенти за възможностите за кандидатстване. Събира и обобщава информация за добри практики и представя на прекия си ръководител. Предоставя информация за добри практики на потенциални бенефициенти. Сътрудничи на управителния орган на Сдружението и УО на оперативните програми по повод дейностите по изпълнение на СВОМР. Провежда консултации с потенциални местни бенефициенти, целеви местни предприемачи и групи в специфични за региона отрасли за предоставяне на съвети за достъп до финансиране по Стратегията за ВОМР. Подпомага Изпълнителния директор и Председателя на Сдружението при разработване и изпълнение на бюджета и заявки за планирани дейности и разходи. Изготвя специализирани доклади, справки, а също така и предоставя допълнителни документи и информация за дейността на Сдружението. Осъществява наблюдение на изпълнението на проектите, като следи за спазване на поетите задължения от страна на одобрените бенефициенти и им осигурява експертна, техническа и методическа помощ за изпълнение на поетите от тях ангажименти. Подпомага одобрените кандидати при подготовка на заявки за плащане и изготвяне на доклади за отчитане на изпълнението по проектите, както и други действия описани в длъжностната му характеристика. **Счетоводителят** е необходимо да отговаря на изискванията на чл. 18 от Закона за счетоводството, както и да притежава опит в осчетоводяването на проекти. Да познава счетоводното и данъчното законодателство на Република България, да е запознат с приложимата нормативна уредба по работата на Сдружението и да ползва свободно съвременни счетоводни програмни продукти. Счетодовителят ръководи, организира и осъществява предварителен, текущ и последващ вътрешен финансов контрол по спазването на финансовата и платежната дисциплина, правилното оформяне на първичните и официалните счетоводни документи, редовното извършване на инвентаризации и отразяване на резултатите от тях. Ръководи и организира счетоводната отчетност, чрез оптимална централизация на счетоводните операции и осигурява своевременно отразяване в счетоводството на всички стопански операции. Съставя финансовите отчети на Сдружението, както и всички отчети и сведения, които произтичат от счетоводни записвания. Полага грижи за осигуряване на необходимите

	финансови средства за изпълнение на задачите за всички дейности на Сдружението и осигурява най-рационалното им използване; Организира своевременното осигуряване на Председателя на УС и членовете на Екипа на Сдружението с необходимата финансово-счетоводна информация на съответните равнища на управление, като извършва ежемесечен системен анализ на финансовото състояние и на финансовите резултати; Съхранява оригиналните финансови и счетоводни документи на Сдружението; Изготвя специализирани доклади, справки, а също така и предоставя допълнителни документи и информация, необходими на Изпълнителния директор, Управителния съвет, Общото събрание и/или Управляващия орган на ПРСР за обективна оценка на дейността на Сдружението. Изпълнява и други конкретно възложени задачи, свързани с длъжността.

8.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:

За срока на изпълнение на стратегията за ВОМР на МИГ Луковит-Роман е ***осигурен самостоятелен офис***, на адрес: гр. Луковит, ул. „Сан Стефано“ № 1 в сградата на НЧ „Съзнание – 1895“. Офисът разполага с помещение за архив и провеждане на срещи и заседания, различно от работното помещение**.** ***За хората с увреждания е осигурен достъп***. Помещенията са оборудвани с необходимото обзавеждане /бюра, столове, маса и стелажи/ и техника за нормалното функциониране на офиса – мултифункционално устройство - принтер, копир и скенер и 1 лаптоп. Община Луковит е осигурила 2 компютърни конфигурации и допълнително обзавеждане, т.е. оборудвани са още 2 работни места. По този начин са ***осигурени работни места и компютри / 3 бр./, съответстващи на броя на осигурените служители***.

За срока на изпълнение на стратегията са сключени предварителни споразумения със служителите на МИГ, като на пълен работен ден за позициите изпълнителен директор и експерт по прилагане на стратегията за ВОМР и 4-часов работен ден за счетоводителя. Персоналът има съответния опит по управление на проекти: по ОПРЧР 2007-2013 г., по ОПОС 2007-2013 и ПРСР 2007-2013 г., *съгласно приложени автобиографии и др. документи***.** Екипът на МИГ е участвал в 5 бр. обучения по време на подготовка на стратегията. Обученията обхванаха различни теми – административно устройство на МИГ, процеса на бизнес планиране и предстоящите стъпки пред МИГ Луковит-Роман, като голям интерес тук предизвика процедурата за подбор на проекти към Стратегията за ВОМР.

Общини Луковит и Роман, като част от екипа на МИГ „Луковит-Роман“ имат опит при реализирането на изпълнението на проект по подмярка 431-2 „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони“ от ПРСР 2007-2013 г., като в резултат на дейностите е регистрирано по проекта Сдружение Местна инициативна група „Карлуковски карст – Луковит, Роман, Угърчин, Червен бряг”.

Двете общини имат множество успешно реализирани проекти по ПРСР 2007-2013 г., ОП „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2007-2013 и 2014-2020 г., ОП „Регионално

развитие 2007-2013 г.” ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, ОП „Административен капацитет 2007-2013 г.” и др. донори. В община Луковит в периода 2007-2013 г. са реализирани проекти за близо 100 млн. лв. от бенефициенти от различни сектори. През 2016 г. двете общини в партьорство с НЧ „Съзнание 1895“ гр. Луковит и Балкански център „Дипломат“ ООД реализираха проект по Договор РД50-195/07.12.2015 г. по подмярка 19.1 „Помощ за подготвителни дейности“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие" от Програмата за развитие на селските райони 2014–2020 год. Към момента общините изпълняват проекти по ОП „НОИР” 2014-2020 г., ОП „РЧР“ 2014-2020 г.

С решения на Общинските съвети на общини Луковит и Роман е ***осигурен финансов ресурс*** *на Сдружение „МИГ Луковит – Роман“* ***за управление*** *на Стратегията за ВОМР в размер на* ***30 000,00 лева, което е над 3% от средствата за управление*** *на проекта.*

8.4. Описание на системата за мониторинг и оценка:

Мониторингът на изпълнението на стратегията за водено от общностите местно развитие на МИГ Луковит-Роман и на подкрепените операции, и провеждането на конкретни дейности за оценка, свързани с тази стратегия, е задължение на екипа на Местната инициативна група.

Системата за мониторинг и оценка има за цел да обезпечи надеждна информация за бюджетните параметри, резултатите и въздействието на Стратегията за ВОМР и за партньорите, ангажирани в управлението така, че Управителния съвет на МИГ да може да взема правилни управленски решения.

Мониторингът се основава на събрана от екипа на МИГ информация за договорените средства, финансираните дейности/инвестиции и непосредствените резултати от изпълнението на проектите. Изготвянето на доклади за мониторинг ще бъде на годишна база, като резултатите ще се докладват на Управителния съвет на МИГ, който ще взема информирани решения за бъдещите дейности на екипа за реализиране на Стратегията и постигане на предвидените индикатори.

Чрез разработените конкретни индикатори ще се събират данни за наблюдение още на етапа на кандидатстване и впоследствие данните ще бъдат актуализирани на етап одобрение на подкрепата и плащане(ия), включително при последно такова.

В рамките на предвидените оценки ще се събира информация за резултатите и въздействието на стратегията въз основа на индикаторите и въпросите за оценка.

Работата по оценките ще се организира от външен за МИГ изпълнител, с цел изготвяне на независима и релевантна на целите оценка.

Оценката включва показатели за ефективност, ефикасност и въздействие от прилагането на Стратегия за ВОМР.

Предвижда се изготвяне на междинен и окончателен доклад, като междинният ще даде препоръки и насоки за предприемане на мерки за постигане на целите на Стратегията за ВОМР, а окончателният ще излизе със заключение за постигнатите резултати от прилагането на Стратегията за ВОМР и степен на постигане на поставените цели.

9. Индикатори за мониторинг и оценка:

9.1. Индикатори за цялостното прилагане на стратегията за ВОМР, включително брой създадени работни места:

(не повече от 1 страница)

ИНДИКАТОРИ ПО СТРАТЕГИЯТА				
Вид индикатор		**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по стратегията	брой	61	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по стратегията	брой	55	
	Стойност на подкрепата	лева	7 353 823	
	Население, обхванато от дейностите	%	70	
резултат	Работни места, разкрити в подпомогнати проекти в рамките на СВОМР	брой	101	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Въведени нови технологии /продукти /услуги	брой	11	
	Подпомогнати проекти на земеделски производители	брой	14	
	Подпомогнати стопанства или микро предприятия	брой	24	
	Подпомогнати МСП	брой	7	
	Лица от уязвимите общности, включени в проекти	брой	162	
	Деца обхванати от дейностите по проекта	брой	600	

9.2. Индикатори по мерки:

(не повече от 1 страница за индикатори по мярка)

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-4.1 „ИНВЕСТИЦИИ В ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА“				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
изходни	Подпомогнати проекти по мярката	брой	14	База данни на МИГ; ИСУН 2020;

	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	14	Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Въведени нови технологии и модернизация на физическия капитал.	брой	7	
	Общ размер на помощта	лева	700000	
резултат	Лица до 40 годишна възраст, кандидатствали с проект	брой	4	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Проекти за създаване на нови трайни насаждения или нови животновъдни обекти, съгласно приоритетните сектори	брой	10	
	Създадени нови работни места	брой	10	
	Подкрепени биологични стопанства или стопанства в преход	брой	4	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-4.2 „ИНВЕСТИЦИИ В ПРЕРАБОТКА/МАРКЕТИНГ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИ ПРОДУКТИ“

Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
изходни	Подпомогнати проекти по мярката	брой	3	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	3	
	Въведени нови технологии и модернизация на физическия капитал.	брой	1	
	Общ размер на помощта	лева	300000	
резултат	Подкрепени проекти за преработка на собствена земеделска продукция	брой	1	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подкрепа за инвестиции в преработка на суровини от сектори - животновъдство, зеленчукови, овощни, медицински и ароматни култури	брой	3	

	Създадени нови работни места	брой	3	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-6.4 "ИНВЕСТИЦИИ В ПОДКРЕПА НА НЕЗЕМЕДЕЛСКИ ДЕЙНОСТИ"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
изходни	Подпомогнати проекти по мярката	брой	6	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	6	
	Общ размер на помощта	лева	1 033 700	
резултат	Подкрепа за инвестиции в проекти за развитие на селски туризъм	брой	1	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подкрепа за проекти на земеделски производители	брой	1	
	Подкрепа за инвестиции в нови за територията производство/ услуга/продукт/занаят	брой	1	
	Лица до 40 годишна възраст/роми/жени, кандидатствали с проект	брой	2	
	Създадени нови работни места	брой	10	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-7.2 "ИНВЕСТИЦИИ В СЪЗДАВАНЕТО, ПОДОБРЯВАНЕТО ИЛИ РАЗШИРЯВАНЕТО НА ВСИЧКИ ВИДОВЕ МАЛКА ПО МАЩАБ ИНФРАСТРУКТУРА"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
изходни	Подпомогнати проекти по мярката	брой	3	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	3	
	Общ размер на помощта	лева	500000	

резултат	Население от територията на МИГ, което ще се ползва резултатите	%	25	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подкрепа за инвестиции в социалната инфраструктура за предоставяне на услуги, които не са част от процеса на деинституционализация	брой	1	
	Създадени работни места, вкл. временна заетост	брой	5	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-7.5 "ИНВЕСТИЦИИЗА ПУБЛИЧНО ПОЛЗВАНЕ В ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ОТДИХ, ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
изходни	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Общ размер на помощта	лева	200000	
резултат	Подкрепа за инвестиции в нова туристическа инфраструктура/инвестиции в туристически атракции/услуги, значими за идентичността на региона	брой	1	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Създадени работни места, вкл. временна заетост	брой	5	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-7.6 "Подпомагане за проучвания и инвестиции, свързани с поддържане, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на села, ландшафта в селски райони и обекти с висока природна стойност, включително съответните социално-икономически аспекти, както и действия за повишаване на информираността по екологични въпроси"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**

общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Общ размер на помощта	лева	50000	
специфични	Проект, който включва използване на нови за територията методи на представяне на културното и природно наследство, и/или използва информационни технологии, и/или създава нови за територията обекти за популяризиране на културното и/или природно наследство	брой	1	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Създадени работни места, вкл. временна заетост	брой	1	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-8.6 "ИНВЕСТИЦИИ В ТЕХНОЛОГИИ ЗА ЛЕСОВЪДСТВО И В ПРЕРАБОТКА, МОБИЛИЗИРАНЕТО И ТЪРГОВИЯТА С ГОРСКИ ПРОДУКТИ"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Проектът включва инвестиция за закупуване на техника, която притежава валиден сертификат за съответствие с одобрения тип (сертификат за одобрение на типа на Европейската общност)	брой	1	
	Общ размер на помощта	лева	150000	

специфични	Създадени нови работни места	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-НОИР - ДГ				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	5	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	5	
	Общ размер на помощта	лева	293 374,50	
Специфични за изпълнение	Деца от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите	брой	200	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Родители на деца от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите	брой	100	
Специфични за резултат	Деца от маргинализирани общности (вкл.роми), интегрирани в образователната система	брой	120	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Ръст на нетен коефициент на записване в детските градини	%	3	
	Относителен дял на средствата за иновативни/„зелени дейности“	%	20	
	Създадени нови работни места	брой	3	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-НОИР - ПО

Вид индикатор	Индикатор	Мерна единица	Цел	Източник на информация
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Общ размер на помощта	лева	156 466,40	
Специфични за изпълнение	Ученици от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите	брой	80	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Родители на деца от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите	брой	50	
	Мероприятия за образователна интеграция	брой	2	
Специфични за резултат	Ученици от ученици от етнически малцинства (вкл.роми), интегрирани в образователната система	брой	40	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Ръст на нетен коефициент на записване в училищата	%	3	
	Относителен дял на средствата за иновативни/„зелени дейности“	%	20	
	Създадени нови работни места	брой	1	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-НОИР - У				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	5	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	5	
	Общ размер на помощта	лева	528 074,10	

Специфични за изпълнение	Ученици от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите	брой	300	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Родители на деца от маргинализирани общности (вкл.роми), обхванати от дейностите	брой	100	
	Проведени обучителни форми по теми свързани с екологично образование	брой	4	
	Нови образователни форми за интеграция – лятно училище, зелено училище и т.н	брой	3	
	Мероприятия за образователна интеграция	брой	5	
Специфични за резултат	Ученици от етнически малцинства (вкл.роми), интегрирани в образователната система	брой	170	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Относителен дял на средствата за иновативни/„зелени дейности“	процент	20	
	Създадени нови работни места	брой	3	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-ОП РЧР - А "АКТИВНО ВКЛЮЧВАНЕ /АКТИВИРАНЕ НА БЕЗРАБОТНИ И НЕАКТИВНИ ЛИЦА"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	3	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	3	
	Общ размер на помощта	лева	508 508	
Специфични за	Безработни участници на възраст от 30 до 54 г. вкл.	брой	20	База данни на МИГ; ИСУН 2020;

	Безработни участници, вкл. продължително безработни, или неактивни участници, извън образование и обучение, над 54 г.	брой	10	Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Безработни участници от ромски произход на възраст до 29г. вкл, с основна или по-ниска образователна степен	брой	15	
	Осигурена субсидирана заетост /работни места/	брой	30	
Специфични за резултат	Участници на възраст от 30 до 54г. вкл., започнали работа, вкл. като самонаети, при напускане на операцията	брой	8	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Участници на възраст от 30 до 54 г. вкл., придобили квалификация при напускане на операцията	брой	15	
	Създадена устойчива заетост след приключване на проектите / устойчиви работни места	брой	10	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-ОП РЧР - СИИ "СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА ИНТЕГРАЦИЯ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Общ размер на помощта	лева	391 160	
Специфични за изпълнение	Роми	брой	50	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Проекти, насочени към интервенция в ранна детска възраст	брой	1	
	Проекти с дейности, насочени към жени от ромската общност	брой	1	
Специфични за резултат	Роми, които при напускане на операцията са започнали да търсят работа, или имат работа, или са ангажирани с	брой	10	База данни на МИГ; ИСУН 2020;

	образование/обучение или са получили квалификация или са включени в социални и здравни услуги			Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Създадени работни места в резултат от дейностите	брой	2	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-ОП РЧР - АВ "ПРИОБЩАВАНЕ И АКТИВНО ВКЛЮЧВАНЕ"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Общ размер на помощта	лева	244 475	
Специфични за изпълнение	Неактивни или безработни участници	брой	6	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Деца, вкл. с увреждания	брой	3	
	Хора с увреждания над 18 г.	брой	6	
Специфични за резултат	Неактивни и безработни участници, които са започнали да търсят работа или имат работа, включително като самостоятелно заети лица, след осигурена грижа за дете	брой	3	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Деца, вкл. с увреждания, получаващи социални и здравни услуги	брой	3	
	Участници с увреждания над 18г., които са започнали да търсят работа или имат работа,	брой	4	

	включително като самостоятелно заети лица			

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-ОП РЧР - СЗУ "Предоставяне на социални и здравни услуги в общността, включително дългосрочна грижа"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
общи	Подпомогнати проекти по мярката	брой	2	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	2	
	Общ размер на помощта	лева	342 265	
Специфични за изпълнение	Лица с увреждания и лица над 65 г. в невъзможност за самообслужване	брой	65	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Брой доставчици на услуги за социално включване	брой	2	
Специфични за резултат	Участници с увреждания и участници над 65г., в невъзможност за самообслужване, с подобрен достъп до услуги	брой	65	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Брой доставчици на услуги за социално включване, разширили обхвата на дейността си	брой	2	
	Създадени нови работни места	брой	30	

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА 19.2-ОПИК "ПОДОБРЯВАНЕ НА ПРОИЗВОДСТВЕНИЯ КАПАЦИТЕТ В МАЛКИ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ"				
Вид индикатор	**Индикатор**	**Мерна единица**	**Цел**	**Източник на информация**
изходни	Подпомогнати проекти по мярката	брой	7	База данни на МИГ; ИСУН 2020;

	Подпомогнати кандидати по мярката	брой	7	Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Въведени нови технологии/продукти в предприятията	брой	3	
	Общ размер на помощта	лева	1955800	
За резултат	Подкрепа за инвестиции в нови за територията производство/услуга/продукт	брой	1	База данни на МИГ; ИСУН 2020; Сключени договори; Подадени заявки за плащане Мониторингови доклади
	Създадени нови работни места	брой	10	

10. Съответствие с хоризонталните политики на ЕС:

(не повече от 2 страници)

10.1. Равенство между половете и липса на дискриминация:

- прилагане на принципа на равенство между половете;	Равенството между жените и мъжете е основна ценност на Европейския съюз. Равнопоставеността на жените и мъжете е важен елемент на демокрацията и предпоставка за пълноценно упражняване на човешки и граждански права. В съответствие със Закона за защита от дискриминация УС на МИГ ще гарантира, че равнопоставеността между жените и мъжете и избягване на дискриминацията са взети предвид в етапите на програмиране, прилагане, наблюдение и оценка на СМР. Жените участват равнопоставено с мъжете при вземане на решения, при активно участие в колективния върховен орган на МИГ. Всички мерки от СМР ще бъдат отворени на равна основа, без оглед на полова принадлежност.
- допринасяне за утвърждаване на принципа на равните възможности;	За целите на стратегията принципът на равните възможности ще бъде спазван при осигуряване на равнопоставено участие на жените, малцинствата и уязвимите групи от населението при прилагане на подхода ВОМР. Посочените групи са равнопоставени във върховния и управителния орган на МИГ. Стратегията включва мерки, насочени пряко към уязвими групи от населението, вкл. Роми, хора с увреждания и др. Всички приоритети и дейности по Стратегията за ВОМР се основават на принципа на равенство и отсъствие на дискриминация. Тези принципи ще бъдат спазвани през всички етапи от управлението и изпълнението на Стратегията, както е регламентирано в българското законодателство.

- *създаване на условия за превенция на дискриминацията.*	Общо за всички мерки ще се спазва изискването за проекти, осигуряващи недопускане на дискриминация основана на пол, раса, етническа принадлежност, религиозно убеждение или вярване, политическа принадлежност, увреждане, възраст или сексуална ориентация и приобщаване на уязвими общности (в т.ч. роми), при които е налице концентрация на проблеми, създаващи риск от бедност, социално изключване и маргинализация. УС на МИГ ще осигури предотвратяването на всякакъв вид дискриминация, особено при изпълнението на административните процедури, достъпа до информация и участие в дейностите, организирани от МИГ. Ще насърчава физическата и комуникационна достъпност на хората в неравностойно положение (хора с увреждания, етнически малцинства, дълготрайно безработни, младежи и хора, хора живеещи в изолация или трудно достъпни места и т .н .).

10.2. Устойчиво развитие (защита на околната среда):

Стратегията за ВОМР с включените в нея мерки и дейности са преминали преценка за екологична оценка от компетентните органи. Наличните природни ресурси са разгледани като основен потенциал на територията, като дейностите за опазване на околната среда и намаляване на вредните влияния са ключови за постигане на целите на Стратегията. Популяризирането на екосистемни услуги е иновация за територията и са определени като важни от гледна точка на постигане на устойчиво развитие. Целта е чрез разумно използване и съхраняване на наличните ресурси да се постигне устойчиво развитие - намирането на баланс между опазването на околната среда, икономическия прогрес и социалното развитие. За всяко проектно предложение към мерки от стратегията ще се изисква предварително съгласуване и преценка за влиянието на дейностите върху околната среда.

10.3. Насърчаване на заетостта и конкурентоспособността:

Очаква се реализацията на Стратегията за ВОМР да има положителни въздействия върху нивата на заетост, както поради създаването на нови възможности за работа и запазването на съществуващи работни места, чрез подкрепа на нов и съществуващ бизнес извън селското стопанство, така и поради интегрираният модел на самата стратегия – инвестиции в човешкия капитал, идентифициран като ключов фактор за въздействие върху проблемите на територията. При техническата оценка на проектните предложения ще се дава предимство на проекти създаващи нови работни места. Целите и приоритетите на Стратегията са пряко насочени към насърчаване на заетостта и конкурентоспособността на територията на МИГ – Луковит и Роман.

10.4. Съответствие с програмите, финансирани от ЕСИФ:

Стратегията за ВОМР на МИГ е изготвена в пълно съответствие със Споразумението за партньорство на Република България за периода 2014-2020 г., което определя целите и приоритетите на страната при използване на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмния период 2014-2020 г., а също очертава основните

инвестиционни сфери и дейностите за постигане на устойчив, приобщаващ и интелигентен растеж. Разработена е при спазване на принципите на партньорство и прозрачност, осигуряващи участие на социално-икономическите партньори, местните власти, неправителствените организации и гражданите.

Стратегията за ВОМР включва мерки от ПРСР 2014-2020 г., Регламент 1305/2013, ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г., ОП „ИК“ 2014-2020 г. и ОП „НОИР“ 2014-2020 г. ***Всяка от включените мерки отговаря на конкретни нужди и формулирани приоритети за територията на МИГ, в съответствие с целите и приоритетите на съответната програма и европейското законодателство.***